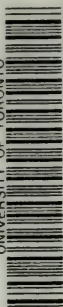

UNIVERSITY OF TORONTO

3 1761 0001839 8

Pannonia Books
2 Spadina Road
Toronto 4, Canada

PH
3132
M3
köt. 39

1088341

MAGYAR REMEKIRÓK

A MAGYAR IRODALOM FŐMŰVEI

Sajtó alá rendezik

Alexander Bernát	Erődi Béla	Négyesy László
Angyal Dávid	Ferenczi Zoltán	Rákosi Jenő
Badics Ferencz	Fraknói Vilmos	Riedl Frigyes
Bánóczi József	Gyulai Pál	Széchy Károly
Bayer József	Heinrich Gusztáv	Széll Kálmán
Beöthy Zsolt	Koroda Pál	Váczy János
Berzeviczy Albert	Kossuth Ferencz	Vadnay Károly
Endrődi Sándor	Kozma Andor	Voinovich Géza
Erdélyi Pál	Lévay József	Zoltvány Irén

39. KÖTET

TOMPA MIHÁLY MUNKÁI

III.

BUDAPEST

FRANKLIN-TÁRSULAT

magyar irod. intézet és könyvnyomda

1904

TOMPA MIHÁLY

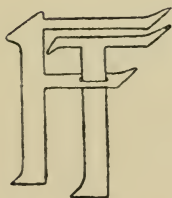
MUNKÁI

Sajtó alá rendezte és bevezetéssel ellátta

LÉVAY JÓZSEF

III. kötet

Balladák. Beszélyek. Regék

BUDAPEST
FRANKLIN-TÁRSULAT
magyar irod. intézet és könyvnyomda

1904

BALLADÁK. BESZÉLYEK

JÉZUS ÉS A NÉP.

Irgalmasságot akarok és nem áldozatot.
Mát. 9, 1.

Az emberek közt szélyeljárván,
A bűntől terhes föld határán :
Égi atyjának egy szülötte
Isten országát terjesztette,
És e tőle építtetett, eredt
Ország alapja lőn : — a *szeretet* !
S melyért az égből földre szállott :
Javítá a bűnös világot ;
S a szó, ha szent ajaki mondák,
Édes volt, mint a méz s orvosság.

A mester, Jakab s több tanítvány
Jeruzsálem felől jövének ;
A hol idején a páskhának,
Néhány napot fenn ünneplének,
S hol az út Bethfagénak fordul,
Zajgás hatott feléjük jobbrul,
És látának nagy sokaságot,
Mely egy fánál tolongva állott.
A Jézus maga felkereste :
Ki bűnös volt, s nyomá kereszte ;
Most is így szólt : *gyengének gyámja,*
Vaknak legyen világossága !
És járula a sokasághoz,
Mely átkozódik, zúg, kiáltoz.

Az út melletti fügefának
Arnyékában ülvén, valának

Egy beteg férfiú s búbánat
Miatt nyögő asszonyi állat.
Az asszony, hitestársa nyilván
A betegnek! — szólt egy tanítvány.
S a férfiú monda hálását:
Nem testvérem, sem hitvestársam!
De az úr ne távozzék tőle,
Ki megszánt s rajtam könyörölle!

Idegen vagyok Izraelben:
Beteg levék és eltévedtem;
S im e fánál fáradtan, éhen
Összedőlt alattam öszvérem,
S én, nagy sérülésnek miatta,
Feküdtem félholtan alatta.

Izráel népe, nagy csoportban
Haladott el mellettem gyorsan;
A páskha-bárány ünnepére
Kiki a szent városba tére;
S én kínomban kiálték, szólván:
Segítsetek sorsom mivoltán,
A Jehovának szent nevében...!
S vigasztalást hiába kértem...
Mert ők mondának: az úr vélünk,
De ápolásra rá nem érünk!

És újra számosan jövének,
Nők, férfiak, ifjak és vének;
S én kinaim közt fel-felsívék:
Nézzétek, elborít az inség!
S a csapat szólt: a szent városból,
Elmaradánk az áldozatról!

Elepedtem, szóm már megállott,
Midőn jött ez asszonyi állat,
És ő hozzám járulva menten:
Nagy inségemből mentve lettem.

Köntösét szó nélkül eltépte,
 Sebem kötözgetvén be véle;
 S a mit az áldozatra szánva,
 Karján vitt elfedett kosárba':
 Elővevé, és gyötrő éhem'
 Megenyhítette véle szépen;
 És cseppjei hűvös kútfőnek,
 Égő szomjam enyhére lőnek;
 S vigasztalási ajakának,
 Lelkemre nyugtatón hatának.

S im most e nép és ösmerősi,
 — Bút és könnyút okozva néki, —
 Szemére hányják, hogy miattam
 Nem vett részt a nagy áldozatban . . .
 Szemére hányjuk, hogy miattad . . .
 — Zúgott föl a bőszült, szilaj had, —
 Ki nem vagy egyhitű, se' vére,
 Nem jött a husvét ünnepére!
 S Izráelnek szent városába'
 Megtisztulást se nyert a kába!
 Tüzénél égő áldozatnak,
 Hol a füst és láng mennybe hatnak;
 De tán *kovászos* is evett még!
 Kövezzük meg... zajongtak ekkép.

S mint szikla, tenger hullámából,
 A nép közül bátran, szilárdúl,
 A megváltó emelkedett fel,
 S a szózat ajkirúl imígy kel:
 Ki az közületek, ki által-
 Hat a sziklán pillantatával?
 Avagy a szív mélyébe nézhet . . .
 Hogy ajkán ily kemény ítélet!
 A törvény mond: hogyha szombatnap
 Barmod verembe hull, kivonjad!
 Kik ünnepen, szegény- s betegnek
 Enyhülést hoznak: *jót mivelnek!*

S bizony bizony mondom tinéktek,
 Kik az oltárnál ünneplétek,
 S élvén kovásztalan kenyérrel,
 Imádkoztatok nappal éjjel, —
 Bizony bizony mondom tinéktek :
Mind, annyi jót nem művelétek,
 — S nem vagytok kedves Jehovának, —
 Mint *maga* ez asszonyi állat !

Ki vagy te, a ki szólsz imígyen ?
 — Kiálta a nép ingerülten —
 Avagy tán elhisszük mi néked,
 Hogy a törvényt követni *vétek* ?
 Avagy tán elhiszszük, hogy annak
 Ki ront, mulaszt, érdemi vannak ?
 Talán e meddő, vagy e száraz
 Fügefáról gyümölcsöt rázasz ?

És hirtelenséggel szél támadt,
 Rengetvén a fügefaágot ;
 És róla, rögtön nagy bőséggel,
 Megért gyümölcs hullonga széllyel.
 Nem szólt a nép, s magát megadta
 Nagy álmélkodásnak miatta.

És szólt a megváltó ismétlen :
 Útas, kelj föl, s menj el épségben !
 Jó asszony, tiédhez térj meg,
 Az ur kegyelme van te-*véled* !
 Boldogok, kik e szót megtartják :
Nem áldozat, de irgalmasság !

AZ ÖZVEGY ÉS FIAI.

„Szegény árva vagyok, az Isten is látja.
 Bús özvegységemnek egyetlen istápja,
 Szerelmes gyermekem !

A mikor látom, hogy katonának készülsz :
Majd kétségbe esem !

«Isten, az özvegyek és az árvák atyja,
Kigyelmedet, édes szülém, el nem hagyja ;
De nékem menni kell . . . !»
S könnyhullatás között nyakába borulván,
Az özvegy így felel :

,Tíz esztendeje mult, hogy szegény bátyádat
Olaszország felé vitték katonának,
Azóta oda van . . .
Most meg te is elmégy, te is oda maradsz . . .
S nem lesz nekem fiam !

«Ne féljen ! még meg sem álmodja azt kelmed :
Hófehér paripán mikor itthon termek
Bátyámmal mint a szél . . . !
Aztán megbecsüljük . . . szárazzal, meleggel
Eltartjuk míg csak él !»

Könybe s imádságba merül a jó özvegy ;
Míg éjjel a fiú egy tábortűzhöz megy, —
«Jó estét vitézek !»
Jól megtermett legény . . . ! az öreg katonák
Mind szemébe néznek.

Adjon Isten ! mondák, — egy pedig rá kiált :
Mit keresel öcsém ? «Kardot, meg paripát !»
Katonás a válasz . . . !
Ember vagy atyafi, akárhol termettél !
Lesz minden, csak válaszs !

Másnap, midőn szépen meghasadt a hajnal :
Bátor legényünk a huszárok közt nyargal,
S felette lobogván
A szélben a zászló : szeme lángol, — mellén
Megszűkül a dolmány.

Ért azután harczot és viszontagságot,
Soha meg nem szaladt, sok embert levágott,
S mihelyt kardot ránta:
Olyan lett kezében mindjárt, mint a fűrész, —
Már a kard nem állta!

Mikor zászlót látott város, falu tornyán,
Mely neki nem tetszett, — kiálltott mogorván
A harangozónak:
Bevedd azt a ponyvát! — mert mindjárt kirántom
A tornyot alólad!

Szerették pajtási, ha bús volt is néha,
Másképp mindig készen volt nála a tréfa;
S hol kvártélyba szállott,
Három négy nap mulva, midőn elbucsúzott:
Már megsiratták ott!

De ím a Dunánál nagy ütközet készül,
Hatalmas erő áll szemközt mindkét részről;
Mind a két táborban
A kemény csatákban megedzett vitézek
Lelke, java ott van.

Ott a bátor lovas kardjával kezében,
A szuronyos gyalog rohamra van készen;
Még csendesen állnak . . .
De látszik szemökből, hogy dús aratása
Lesz ma a halálnak

Azonban az ágyu egy részről megszólal,
S mennydörögve felel rá a másik oldal;
Közelébb, közelébb . . .!
Melegszik a csata, szúrja vágja egymást
A harczedzette nép.

Most lelte meg a mi legényünk is párját . . .!
Ő is lovas, az is . . .! egymást jól bevárják,

Akkor összevágna;
Már mindkettő lankad,— de még egy sebbel sem
Árthatott egymásnak.

Eddig a kar vivott, most már kezd a harag,
Egymásra szikrázó szemmel pillantanak. —
Egy perczig szótlantul
Küzdenek, — és akkor mindkettő lováról
Halálsebben le hull . . .

... És most egymás felé nyulnak ki kezeik...
A halálnak révén egymást megismerik
Az édes testvérek...
Ah sors! lábad alatt a szegény halandó
Olyan mint egy féreg!!

Hát a szegény özvegy? a mikor csak ráér:
Buzgón imádkozik két kedves fiáért . . .
Várja őket — s boldog!
Azonban egy napon rosszúl lesz hirtelen
S félre beszél rólok.

Éjfélkor felkiált: ah, fiaim jönnek...!
Fehér paripája van mindakettőnek,
Nézzétek csak . . . amott!
Azzal lehanyatlik kiterjesztett karja,
Megnémul és — halott!

Ne félj szegény asszony! két kedves gyermeked
Kikért úgy fáj szived, kiket úgy szeretett:
Most már fölhalálja . . .
Hozzád sietnek ők . . . viszi a halálnak
Fehér paripája!

SZÉCSI MÁRIA.

Rendületlen sziklán álltál, Murány vára!
 Mélység s magasság volt körüléd a bástya;
 És mégis rom levél! rom, mert az átkozott
Eskütörés súlya omladékká nyomott!

Hát a magasságban, a tiszta légbe fennt,
 Még ott sem volt ember előtt az eskü szent?
 Nem! mert ki azt még a menyben is megrontja:
Asszony kezében volt Murány várnak gondja.

Kemény idők jártak, harczot harcz követett,
 Melyben sok hős elhullt, sok is növekedett,
 Vesselényi Ferencz ezeknek sorába'
 A hirneves Murányt ostrommal megszállta.

A vár víhatatlan kőszál tetejében,
 Benne elszánt had áll éjjel nappal résen
 Szép parancsnokának szavára figyelve:
 Drága lesz, ha lesz a vivók győzedelme!

Követ jó azonban, sugár deli bajnok,
 Ha véget vethetne jó móddal a bajnak;
 S imígy szól: szép asszony! köszönt Vesselényi,
 Az erősség békés feladását kéri!

A szó hatott-e, vagy a szép vitéz rája?
 De lángba borult a Mária orczája;
 S bár csengő hangjai most kissé remegtek,
 Büszke méltósággal felelt a követnek.

,Mondd meg a vezérnek, míg rommá nem válik
 E fal, és e sereg el nem hull egy lábíg:
 Addig Murányvárba nem lép senki fia...
 — Különb en üdvözlí őt Szécsi Mária!'

Ekkép felelt a hölgy, és így kellett épen,
Rákóczinak adott szavaihoz híven ;
Kinek megesküdt az Isten szent nevére,
Hogy nem adja Murányt ellenség kezére.

Így kellett! Szécsi György a halálos ágyon
Szólt: nyomdokomat kövesd jó leányom!
Légy az ügynek híve, s úgy áldva istentül...
És mindezt Mária fogadta nagy-szentül.

S el sem hagyta még jól a követ a várat:
Levelet adának tőle Máriának;
Olvassa... olvassa néma bámulattal,
Piros lesz, mint a vér, fehér lesz, mint a fal.

Azután legbensőbb szobájába siet,
Felveszi, leteszi százszor a levelet:
,Ő volt... ő volt! e hon legszebb daliája,
Szerlemmet kéri — szerelmét ajánlja...‘

Majd fel s alá járkál, — s dobogó szívére
Szorítván két kezét, nagy volt küzködése...
,Ah esküm... szerlemmem...! melyiket feledjem...?’
Hajh, de gyenge a nő, gyenge véghetetlen!

Letül Szécsi lánya s a válasz írva van,
A szerelem kábult ábrándozásiban;
Asszonya előtt most a várnagy megjelen:
,Farkas! a táborba vidd magad s hirtelen.‘

Farkas vén ember volt, hideg durczás képpel,
De vad bátorsággal, törhetlen hűséggel,
Dühösségig híve a Rákóczi-pártnak,
Murányban jobb keze Szécsi Máriának.

S a hű vén embernek nagyon sok volt szabad;
Most is a kapunak duruzsolva halad:
,«Asszonyunk oly furcsa! de már csak megnézem,
Mi ördög van írva ezen a levélen?»

S alig pillant belé, felkiált: «gyalázat!»
 S tovább megy: *szeretlek...! feladom a várat...*
Hágcsó leend éjszak-nyugoti ablakán,
Melyen Máriaéhoz jutbatsz éjféli után.

«Vakuljon meg, a ki még egyszer elolvas,
 — Ordított, széttépvén a levelet Farkas —
 Várjatok... várjatok!» s most ír maga pár sort
 S kevés idő alatt megjárja a tábort.

,Olvasta? mit izent? mit szólt Vesselényi?
 — Hangzottak eléje Mária kérdési, —
 Nemde felelni fog, jó Farkas, ugy izent...?'
 S rá a boszus várnagy mogorván mond igen-t.

És néhány percz múlva ezen beszéd után
 Ágyuk bődülnek meg a szomszéd hegy fokán,
 S egyikét golyó akad Murányvár falába...
 ,Hah, mi ez?' Mária sápadtan kiálta.

«Hogy mi ez asszonyom? ez a várt felelet!»
 ,Ember, ember! hová tetted leveletem?'
 «Ízre-porrá téptem, — s ez ment a vezérhez:
Vedd be Murányvárat s Mária tiéd lesz!»

Mint ki fáról nézi a bikaviadalt,
 Az őrség vad öröm zajában félrivalt;
 S elbámúlt, hogy hangzott Mária parancsa:
 Hamar, hamar fehér zászlót a falakra!

Még vagy kétszer szólott az ágyú s néma lett,
 Szabadabban vévén a hölgy lélekzetet:
 Haraggal intette a vén Farkast elő,
 ,Hogy mersz avatkozni ügyembe, vakmerő!?'

«Engedj meg asszonyom, nem egészen ügyed!
 Vagy immár feledéd Rákóczit s esküdet?
 S kész lennél szerelmi turbékolás alatt,
 Murányba lopni az ellenséges hadat?

Ha Szécsi György élne...! azonban hagyjuk ezt, —
 Ha a bús özvegység már oly nagyon epeszt:
 Eredj...! de úgy, hogy az eladott ügy átka
 Ne legyen menyegződ sikoltó nótaja!

De hiszen míg engem a jó isten éltet.
 E kakuk Murányban nehezen rak fészket,
 Vágasd ki nyelvemet, de tudd meg, asszonyom:
 Ki esküjét töri, nyomorult, alacsony!»

S elrohant. Bőszültség vitte az öreget,
 Míg a vár asszonya méregtől reszketett,
 S hogy találkoznak egy pár óra múlva,
 A vén Farkas magát egy kicsit kifűtta.

„Öreg ember! most a vérző bántalmakat
 Büntetlen elnézem, — egy feltétel alatt:
 Ha Vesselényinek ez újabb íratot
 Teljes épségében sietve átadod.”

«Átadom asszonyom! s ezentúl dolгодba
 Nem ártom magam...!» szólt Farkas hunyászkodva;
 De a ki ösmerte e makacs jellemet,
 Tudta, hogy másképp szólt, mint a hogy érezett.

Azonban az este közeledvén lassan,
 Mária szíve vert mindig hangosabban;
 Szerelem és kétség valának vendégi,
 Az kéjt áraszt reá, ez kinosan tépi.

De valjon szeret-e? nem csal-e meg gyáván:
 Szívem örve alatt csak Murányra vágván;
 Szerelmem előtte nem lesz-e bectelen,
 Hogy azt ilyen könnyen megnyerni engedem?

Épen így tündökött Vesselényi lelke:
 Ez ármányos asszony nem kerít-e cselbe?
 Hátha büszkén megvet, hogy nyílt ostrom helyett,
 Áluton kívántam bevenni a helyet!

S ereszt hosszú szálat pók gyanánt a kétség,
 Aztán a két szívhez kötven a két végét,
 Fel s alá futkosott nagy sietve rajta,
 És a két szív közül hol ezt, hol azt marta.

Végre eljött az est, és az éj utána;
 ,Farkas! bizom benned! — szólott Szécsi lánya —
 Titkom úgy sem tudja senki rajtad kívül,
 Menj, várj a vitézre... s ha megjött: add hírvül!

Helyén állott Farkas, s kis idő vártatva,
 Nesz nélkül felhágott Ferencz az ablakba,
 Nem félt, nem volt sápadt, — csak kissé izgatott...
 Leszállt, a mint Farkas hallgatva jelt adott.

«Hol van ő...?» «Csak kövess vitéz ur szaporán...!»
 És áitálhaladva két vagy három szobán:
 Szűk rejtekbe lépnek, — hol veres vérpad áll —
 S két bakó szemében és pallosán halál!

Meghökkent Vesselény s bámulva néze szét...
 «Hallottad, jó uram, azt a híres mesét,
 Melyet az oroszlán-barlangról beszélnek?»
 Monda fagyos gúnynyal Farkas a vezérnek.

«Hol vagytok...?» riad fel az indulatosan...
 «Igazi helyeden! a vérpadon uram!
 Nézd: hogy mosolyog rád piros menyasszonyod,
 S ha a föld el nem nyel, rögtön megcsókolod!»

«Gyalázatos ármány!» — «gyalázatos magad!
 Nincsenek ágyuid? Nincsen erős hadad?
 Hogy így lyukon bujkálsz, mint az eb a dögér'...
 Czenk vagy, vitézlő úr! Nem Vesselényi-vér!»

«Ki vagy te, nyomorúlt? hol a vár úrnője...?
 Átok rá...! de nem, nem, ez nem jöhet tőle!»
 «Hamar...! meg kell lenni...! el nem mégy e várbul,
 S tudd meg: szép Máriád kegyes parancsából...!»

„Hazudsz vén gazember!” — s Mária benn terem, —
„Bocsánat jó vitéz . . . elhagy eszméletem . . . ‘
«Légy nyugodt, én hiszek neked szép Mária . . .!»
„Esküszöm: nem is én! e vén haramia . . .‘

«Haramia, ugy-e? mert benne gát valék,
Hogy Murány romjáról a késő maradék
Árulást, hitszegést olvasson . . . vén fejem:
Mért nem őráltél meg anyámnak méhiben!

Mit nyersz, jó asszonyom, az olyan vitézzel,
Ki ólálkodva jár, mint a róka éjjel?
Mit nyersz, vitéz uram, oly nőben, ki néked
Rút hűségétörésen ajánlgat hűséget?

Méltók vagytok, méltók mind-ketten egymásra!
Egymás megvetése és utálatára . . .!
Ne is legyen áldás, de átok rajtatok . . .!»
A dühöngő Farkas szólván, kitántorog.

És hosszú szünet lőn; kínos feszültség benn . . .
«Édes szép Máriám!» — „édes jó vitézem!”
Valának az első töredezett szavak;
A boszantó helyet elhagyták az alatt.

És lágyan simulva egymás kebelére:
Fellángolt a két szív rokonérzeménye . . .
De a várudvaron riadt szilaj lárma:
Árulás! fegyverre! kém szökött a várba . . .!

«Holnap . . .» — „holnap!” sűgák rögtön — s Vesselényi
Még alig érkezett a hágcsóra lépni:
A várnagy ronta be . . . s nem látva, kit keres,
Felkaczagva kapott villogó késihez;

S mielőtt Mária eszmélne: fél szára
A kötélhágcsónak ketté vala vágva . . .
„Hah, őrált . . .!» s míg a kés uj vágásra készül:
Megragadja a kart egész erejéből.

Most küzdelem támad, néhány ór berohan...
 S nem tudva a veszély kitől jön, merre van?
 Mária... s egy férfi... hah! kés van kezében...!
 S a várnagy percz alatt összerogy vérében.

„Jaj Farkas...!” «asszonyom, kezed bekevered...
 Légy boldog...! hisz jobban alig történhetett,
 Szőkevény s öngyilkos nem lettem. Jó nékem:
 Azt a gyalázatos holnapot sem érem...!»

A katonák némán elvitték a holtat,
 Tűnődve: mi volt ez? s mi történik holnap?
 S Szécsi Máriának hosszú lett az éjjel,
 Küzdve sötét gondok sötét ezredével.

Csikorgó kapui híres Murányvárnak,
 Vesselényi előtt másnap megnyílnak.
 Dörögtek az ágyuk, — szilaj zene hangzott,
 És még sem volt látni egy örvendő arcot.

Mária sápadt volt, kedvetlen, elfogult...
 Ferencz arcza boszu s szégyen miatt pirult:
 Felkarczolt sebhelye kékellett le róla,
 Mintha a csárdában verekedett volna.

Ördög vigye el az ilyen győzedelmet,
 — Morgott hada — melyet a főköltő szerzett;
 És a másik szintugy: mégis csak gyalázat,
 Ilyen koldusmódra feladnunk a várat!

S ölelték az uj párt boldogság karjai,
 De teljességéből hiányzott valami;
 Olyan volt az, mint a pohárba tett virág,
 Mely szép, mosolyg, de már veszíti illatát!

Alunni ment Murány Szécsi Máriája,
 Alunni ment régen annyi száz utána,
 Mind a ki boldog volt, mind a ki szenvedett.
 S omladék lőn a vár a büszke bércz felett!

A BUDAI ORSZÁGGYŰLÉS.

1471.

Mátyás királynak nagyon erős volt a feje,
Két három koronátúl az nem görbedne le;
Mig sok más fejdelemnek egy is szörnyű nehéz:
Ő, a magyar mellé még a csehekére néz.

De mig Podjebrád földén pusztít a fejdelem,
Veszélyes pártütés forr titokban idebenn;
Kilencz megyével, számos hatalmas ur feláll:
Vesszen, — kiált — az önkény! Éljen Kázmér király!

Vitéz érsek s Czezinge mellett a főpapok,
És a világi rendből felbujtva általok:
Hampó, Perényi Miklós s leginkább Ujlaki
Valának a merénynek vezérlő tagjai.

Kázmér a lengyelekkel immár utban vagyon,
Hogy a Rákosra érjen a megszabott napon;
Komoly, veszélyes felleg borong a hon felett —
S a népszerű királylyal mindez hogyan lehet?

Mátyás vitéz király volt, szerette a hadat,
Négy ellensége is volt egy kurta év alatt;
Ő győzött, — és hatalmas lón a magyar hona...
— De háboruskodásra sok pénz kell s katona!

Ő tudta a helyet jól, holott sok szép arany
Hevert, — miképen most is hever, — haszontalan:
És a szükség törvényt ront, — mond a magyar — s keze
A papurak zsebébe markolt gyakran bele.

S a renyhe főnemesség, az apróbb kényurak,
Lévén örök had, otthon nem nyujtózhattanak;
Igy a kemény csatákra volt pénz és katona,
S ez volt a pártütésnek itt és amott oka.

Jaj az olyan királynak, ki kémlel, puhatol,
 Holott minden csekély bűn nagy lármával lakol, —
 Most a baj nem kicsiny volt s Mátyás mindent tudott :
 S mintha nem is gyanitná, nagy mélyen hallgatott.

Azonban mint a szélvész egyszerre honn terem,
 Országgyűlést hirdetve Budára hirtelen.
 Ír a pártos nagyoknak kegyelmes-nyájason :
 Mikép bizalma ösmert hűségökben vagyon.

És a rendek sietve Budára gyűltenek,
 Jött Ujlaki s jövének a párttűző felek ;
 S az ildomos Vitéz, ki Mátyást ösmerte tán,
 Közös botránykozásra meg nem jelent Budán.

Semmi ! mondá magában dühöngve Ujlaki,
 S már régen összeültek a nemzet nagyjai,
 Csak a király hiányzott . . . a percz órákra nőtt, —
 De a terembe lépni senki nem látja őt.

Most aggódó szorongás fut át a teremen :
 Hol a király ? mi baj van ? nem tudta senki sem.
 Sok pártos, kétkedés közt környezte Ujlakit,
 Ne féljete ! sugott ez, ő semmit sem gyanít !

Most rögtön mély, erős hang zendült meg : a király !
 S ő lép be hármassal éljen harsány hangjainál
 Teljes királyi diszben. Szemében fény lobog :
 Napsugár ez, vagy villám ? Éltet, vagy ölni fog ?

Méltósággal körül néz, de még is nyájasan,
 Mély csend . . . minden szem és szív reá függesztve van . . .
 Örülünk, — megnyerőleg hangzottak a szavak.
 Hogy hű magyarjainkat láthatjuk újlag !

E hon jóléte szívünk hő vágya szüntelen,
 S az ügy, melyért tanácsba hívtunk meg ez helyen,
 Alig fontos ; — de minthogy azzá lehetne tán,
 A hydrának nyakára jobb hágni még korán.

Mondják, hogy pártütés forr titokban ellenünk,
Bár a térsak nevérol nem értesítettünk;
Hogy Kázmér nagy sereggel küldné hozzánk fiát,
S köszönt, hogy adjuk annak a trónt és koronát.

Nos hát, — kérdé mosolygva — hű népünk, magyarok!
Kázmér öcsénk kinek lesz vendége? szóljatok!
Kenyeret s a magyar föld borával poharat:
Kezébe a fiúnak lássuk, halljuk, ki ad?’

Mátyás szavára mély csend s szünet következett,
Aztán sokan vevének hosszú lélekzetet,
S most száz ajak kiálta: Vitéz a lázadó!
Vitéz! Vitéz! halál rá! zugott hat annyi szó.

Nohát ha mégis van a dologban valami:
Szóljon kegyelmed, ösmert hű bajnok, Ujlaki!
Mi volna jó tanácsa: had menjen ellene
Kázmérnak? vagy talán csak bevárni kellene?’

E szó bűvös hatását leírni nem lehet, —
Felkelt, állott... és bámult, ez volt a felelet;
S melyet szólt, a beszédnek értelme nem vala...
Most hangzott a királynak mély, ellágyult szava:

„Igen, hadd jöjenek! hisz hű népünk itt vagyon,
Hűség, nem pártütés ül e lelkes arczokon!
A hír hazug! — nincs itten, ki értünk vért nem ont,
S nincs, a kiért meg nem hal Mátyás király viszont!’

Most Ujlaki, mikép az álmából ébredett,
Kiált: uram királyom, vétettem ellened!
De míg forgatni bírnak egy kardot e karok:
A szent Istenre mondom, holtig tied vagyok!

Hadd jöjenek...! de hangja elhalt a zaj miatt,
Örvény nyílt a teremben, mely mindent megragadt;
Kirontott lelkesülés örvényező zaja,
Mig égbe nyult ezer kar s ezer kardnak vasa.

Csend lőn megint, — s Mátyás a megtért bajnokra néz ;
 ,Tudjuk, hogy esküjét, hűn megtartja a vitéz,
 S hol jó alkalma légyen, mondunk mi egy helyet :
 Ím, bosnya alkirálylyá tesszük kegyelmedet !‘

És osztogatván számos jószágot, hivatalt :
 Midőn leszállt a trónról, a gyűlés felrivalt ;
 S fején, mely nem hajolt meg ur s vész előtt soha,
 Még egyszer oly erősen állott a korona.

Mint a kemény hideg jég, ha forró vízbe hull,
 Elolvad s ezzel egy lesz elválhatatlanul :
 A hűség s lelkesülés közt így elolvada
 Budán a pártütésnek hideg kemény fagya.

Kázmér bejött hadával, de meghökkent nagyon :
 Ellenség s nem barát várt reá a Rákoson.
 S Esztergomban bezárva, kevés idő alatt,
 Vitézt a sirba vitte a szégyen és harag.

PIPÁS KÁNTOR.

Nagy sáskajárásról lesz emlékezetem,
 Mely támadott vala távol napkeleten ;
Töröknek mondta ezt a jó magyar szája.
 Szomorú időknek szomorú nótája !

Sarczoló készségben üle Szolnok alatt
 A pogány seregből egy jókora csapat ;
 Lova a magyar ló abrakját elvette,
 Maga meg gazdája kenyerét megette.

A szomszéd helységek valamelyikében
 Motoszka támadt a jó kántor fejében,
 Hogy a törököket ő bizony megnézi :
 Mit, mit nem csinálnak lófarkas vitézi ?

Volt kántor uramnak két szép tulajdona :
Nem pállott meg a bor előtte, de soha !
Pipáját mig ivott, csak addig nem szíttá ;
Pipás kántor, — már a vidék csak úgy híttá.

Egyszer hát kiballag a falu végére.
Onnan lopakodva a bodzásba ére,
Azután meg guggon ment az ér-oldalon . . .
S egyszer látja, hogy már elég közel vagyon.

Sűrű galagonya-bokor volt nem messze,
Ott lesz még egyszer jó, ott nem vesznek észre !
S benne űlt a kántor két-három percz alatt . . .
Előtte lóháton czifra török csapat. —

Nézte : mint forgott a sereg ide s tova,
Tüszkölt, ágaskodott nem egynek a lova ;
Nézte a sokféle eszközt és szerszámot,
S nagyon kedvére volt minden, a mit látott.

S mig ezeken függött két szeme és esze :
Zsebjébe elszökött pipájaért keze ;
Megtölté s kiütött reá a revébül, —
S mind ezt tevé a jó kántor tudta nélkül.

És lőn nem sokára, hogy a bokor felett,
Mintha égetne ott valaki töreket,
Vagy volna befűtött téglaszín kéménye :
Kékszinű füstoszlop csavargott az égre.

A füst szemébe tűnt a török vezérnek ! . . .
S a kántor látja, hogy felé nagyon néznek !
Nem tudja az okát, csak úgy fül és fázik . . .
S akkor veszi észre, hogy hiszen pipázik ! !

Azonközben néhány török oda nyargal,
A bokrot szurkálják, veregetik karddal !
A « falu torkából » majd kimegy a lélek . . .
Végre rá akadnak, — vége van szegénynek !

Mégis csak meghagyták a vezér szavára,
Kinek nagyon tetszett szörnyű pipázása;
,Ne bántsátok — monda — ki így tud pipázni:
Nem lesz azzal szégyen egy szál kardra szállni!’

És kikiáltatja ott a falu-végen:
Mikép a kántornak bajvivása léssen!
És ha a törököt a harczban leveri:
A helység adóját husz nap elengedi.

Összefut a hírre a falu népsége,
Százféle beszédnek se hossza, se vége;
Kántor uram pedig epekedik nagyon . . .
A mennykövel üttet dohányt, pipát agyon.

Lefityeg az orra, mint beteg pulykának,
A bátorító szók semmit sem használnak;
Mondják: vágja agyon, eb lelke pogánya! . . .
De ő nem szól semmit, csak fejét csóválja.

Végre megesik a népnek szíve rajta,
Szánalommal válik a biztatás hangja;
S a sok sohajtással ki-veszik sodrából,
S íme szemlátomást felvidúl magától.

«Sohse sohajtsatok, sohse busúljatok!
Egyszer meg kell halni, természetes dolog!
Hanem a míg élek, illő, hogy jól éljek,
Ugyan hozzatok csak egy kulacs bort, kérlek!»

S a mint felvágja a jó bor nyelve csapját:
Vigan félreüti szőretlen kalapját;
Még a rossz pipa is kegyelmet nyer nála, —
«Majd megtanítlak én, lánczhordta pogánya! . . .»

Harmad-napig így megy a helység házában,
Talpig pipafüstben, torkig borszeszben áll,
S aprítja a pogányt a vitélő kántor, —
«Fogtam én törököt — monda — egyszer másszor!»

Azonban, ütvén a bajvívás órája,
Tántorgott, reszketett a jó kántor lába;
S látván rettegését, így suttogott a nép:
Sohse látjuk többé pipázni ő kelmét!

De felbátorodott. És most összevágna,
Nem engedvén kemény tartásban egymásnak;
Most lelket kap s imígy szól vidámon a nép:
Dejszen már egy cseppet se féltsük ő kelmét!

Oda vág egyik kard hirtelen e szóra:
Mintha csak a mennykő csapása lett volna;
Oda néznek... s nincsen többé fej a pogány...
Vagy mit is beszélek? — a jó kántor nyakán.

Szegény nép elnémul, s csendben haza megyen,
Forgatván elméjét a bús történeten;
A közös megjegyzés is végre ez leve:
— Csak nagyobb pipás volt, mint kardos ő kemel —

A KINCSKERESŐ.

Nagy erdőség felé két vándor indul,
Ez ifjú még, amaz már hetvenen túl;
Mely mint bomlott ostor szakad két ágra:
Az útfőnél az agg leülve vára.

És mond! ,Fiam! jobb lesz utazni ketten,
A nap leszáll, éj és vadon kietlen!
Én jó úton foglak vezérni téged:
És agg fejem minden bajtól te véded!

S a két utas megy a setét vadonban,
Hovátovább egymáshoz fülve jobban;
— Nagy ritkaság, hogy ily hiven vezessék
Egymást: ifjú erő és agg eszesség!

És míg az ősz multjába tér, beszélvén
Jó, rossz sorsát, mely átvonúla éltén:
Előre száll az ifjú gondolatja . . .
Túl a bérczen szerető sziv fogadja.

A mint az út fogy: lelke annyit érez,
Repülni vágy réglátott kedveséhez;
A lány szegény, nincs drága gyöngye, kincse,
Legfőbb kincsül hogy a szív őt tekintse!

És jó az est, leszáll aztán az éjjel, —
Birkoznak a kelő vihar szelével
A rengeteg hatalmas águ fáit; —
«Vajh hol fogunk most enyhelyet találni?!»

Az agg letér az útról s jól irányoz,
Mert érve tág barlang sikátorához:
Leszállanak sötét öblébe annak,
Hol a vihar dühétől óva vannak.

S míg odafenn zuhog, csattog, villámlik:
Olykor hat egy múló rezgés odáig.
Vagy a hangos, öblös barlangtorokban
Megőrvényző szélvész zúg ottan-ottan.

Rejtelmivel megérkezett az éjféli, —
Némán ül a fiú az agg fejénél;
Majd szól halkán: «Mit látsz öreg?» — de álom
Vett már erőt a fáradt úti társon.

Az ifjú néz . . . szürkülő fény világol
Előtte a barlang zugába' távol;
S a mint később erőt vesz a sötétben,
Lelket kap a fiú, hogy arra lépjen.

Tág pinczeként ki van öblözve a fal,
Erős vasrács az ajtó, nagy lakattal;
S belől tömérdek kincs! medencze, kádak,
Gyémánt- s arannyal színig töltve állnak.

És megkapván a kincsnek átkos éhe:
Nézett, bámult, — nem birt betelni véle!
«Hah! — gondolá — mint fénylik — mint mosolyg ráml!»
Majd visszacsúsz, — s társát felkölti, mondván:

«Vén kalaúz, ébredj már álmaidból!
Szél és vihar megszűnt, az ég kitisztúl»
És a setét, nyirkos helyről kilépven,
Haladnak a kelő hold tiszta fényén.

Az ég boltján világok milliói . . .
S mig kezd az agg szent ihletéssel szólni,
Hirdetvén a nagy természet csudáit,
Cs lelke hisz, megnyugszik, érez, áhit:

Társát dühös kincsvágy kinozza útján;
Melytől végkép elszédülven, vakulván:
Keblében sok nemes virágot elnyom
— Szerelem és hűség virágít, — e gyom.

«Miért adnék e kincsből az öregnek?
Kit már úgy is maholnap eltemetnek!
Miért lennék egy szónak rabja holtig . . .?»
S szerelmeért szívére zúgolódik.

Eléje tűn a kis lak, kertje, tája,
De most azt oly szegényesnek találja;
S a hű leány, kis hófehér köténnyel . . .
De most reá gondolni szinte szégyenl.

Mennek tovább; — a bölcs öreg ha mit lát:
Elmélkedik, sok tárgynak érti titkát;
Ismér fát és füvet, hatásra nézve, —
,Ez a vérfű, a bércz mesés növénye!'

És a fiú aggálya épen az volt:
Mint nyitja föl majd a nehéz vasajtót?
«Hah, itt a kulcs!» s mohón utána kapván:
Orvend a fű závarnyitó hatalmán.

Már megviradt. Az erdőből kiérve :
 Az ifjú szólt : «Ama kis lakba térj be!
 S mondd a lánynak : reám többé ne várjon!
 Szeressen mást, van más is a világon!»

,Rosz úton vagy fiam! szivedbe látok . . .
 Botor kincsvágy, hiú álom, nagy átok!
 Érzelmeit ha hű szív szívnek adja:
 Ez a kincs! és boldogság a kamatja!

Ódd szivedet, hogy esküjét ne szegje . . .!
 De a fiú ezüst, arany betegje,
 Se lát, se hall, — és megfordúlva gyorsan,
 Eltűnik a sziklás, sűrű vadonban.

Napok múlnak, — s a bérczi tölgyek ágán
 Nehány lomb csügg, az is színvesztve, sárgán;
 Az ifjú tán a *sors* kegyencze eddig?
 Sőt életén csak gúnyos átka fekszik.

A mély vadont bujván, mint a vadállat,
 A kincses bolt nyomára nem találhat;
 Fenn-léte-kín, — s el-elszunyadva néha,
 Kinzó látvány s csalódás martaléka.

Láz van lelkén, reszket szederjes ajka,
 Tépett, vadult, — nincs Isten képe rajta.
 Nem tudja : most van-e gyötrelmes álma?
 Vagy álom az volt, hogy kincset találja?

Eszébe jut szerelme, hitszegése, —
 Tovább bolyong s lel újabb szenvedésre.
 Ki a hűség ösvényéről letévedt:
 Annak kinzó bolyongás lett az élet!

Aztán kincset s vak szenvedélyt megátkoz,
 Visszavágyik az elhagyott leányhoz;
 A mit üzent, megborzad rá . . .! de hátha
 Mégis várná hiven a régi mátká?!

És szíve most még gyötrőbb lángra gyúlad,
Mert hasztalan keres csapást vagy utat:
Írányt veszít; — az erdőből, bozótbul
Ki jutni vágy, — de még belebbre bódul.

Igy van soká. Míg egy hús alkonyatban
A kis lakhoz lyukad ki öntudatlan;
Benn hangzanak a vig násznép danái;
Kincset csak a bú szív utján lalálni!

BOSNYÁK ZSÓFIA.

1644.

„Haragvó Isten! a tágas mezőt
Temetővé változtatod?
Kedvedre van: hogy úton útfelen
Hever haldokló és halott?
Emészt az éhes sárga szörnyeteg . . .
S ki bír dühének ellenállani?
Kínos szorongásban ha estig él:
Lelkét az ember akkor adja ki.
Ki harczol, szánt, vet és arat:
Jobbágyimból alig marad!
Im, most is a mezőn
Hét szálas testvér hullt rakásra!
Gyilkolni a ki tud:
A temetést se bizza másra . . .!
S legyen bár a halott kísérete,
Hollók s farkasok éhes serege!
Mit bánom én!
De embernek, ki a holtakhoz ér,
Halál fején!”

«Oh uram férjem! — szóla Zsófia
Sztrecsénnek istenfélő asszonya, —
Ne nyíljon káromlásra ajkad!

Mint a sebes vízár, a népeken
 A bűn eláradott nagy szertelen,
 S az ég méltán büntet, sanyargat.
 Ne kísérts Istent! Hét testvérfiak
 Sírnak keblében hadd nyugodjanak!
 S jer, jer...! a csapás megszűnéseért:
 Az Istent vélem térdre esve kérdd!
 Hah! félre asszony s szád hitvány beszédi!
 Keblem' méreg, bosszúság marja, tépi...
 Csatás időket élünk, — s oldalamtul
 Ha olykor tíz husz hitvány szolgál elhull:
 Fejemre zúgnak árvák özvegyek:
 — Ki harczra vitte, Isten verje meg!
 És a ki most ezrenként öldösé el,
 Gyalázatos dögvésznek fegyverével,
 Kicsiny- s nagyostul a szorgalmas népet,
 Még annak mondjam: hála, hála néked!
 Nem! a ki öl, temessen is!
 Hollókkal bár, mit bánom én!
 De embernek, ki a holtakhoz ér,
 Halál, halál fején!

Haragban így zúgván az úr,
 Nejét elhagyta végre,
 Ki a feszület zsámolyán
 Buzgón borúla térdre.
 Imádkozott... s ment, — a kunyhók beteg
 Lakói tőle vigaszt nyertének,
 Kezében gyógyír és kenyér vala...
 — S ki űl gyémánt-tollal kezében
 A *jólett könyvé*nél mennyégben:
 Jegyzett az úrnak angyala.
 Csendes a világ, a vár zajtalan;
 Ébren csak a kegyes Zsófia van,
 Ki késő éjszakán
 Elhagyja várát egyedül,
 Hogy felkeresse a helyet,
 Holott a hét kiszenvedett

Testvér holt teste hidegül.
 A hölgy félénk, az éj kísértetes,
 Ijesztő a halottak képe ;
 De bátorságot néki Isten ad
 S ő biztosan középök lépe ;
 A hölgy erőtlen, a föld vaskemény.
 Ásó s kapa nehéz, nehéz ;
 De a gyengének Isten ád erőt ;
 Tágul a föld . . .
 S a sir öblös kebele kész.
 Az elhullott testvérfiak
 Csendes sirban megnyugszanak ! –
 S ki ül vala
 Gyémánt-tollal fényes kezében,
 A *jótett könyvé*nél mennyégben :
 Jegyzett az urnák angyala.

A kegyes urhölgy hazatére.
 S alighogy álom jött szemére :
 A nap pirosan kelt, az ur haragban,
 És ajkának dörgő szózatja harsan :
 „A holtakat ki ásta el ?
 A vakmerő parancstörőt
 Elő . . . elő . . .
 Hadd lássam őt !“

S álnok szolgája súg : uram !
 A sírásó ten-nőd vala,
 Temetkezés lőn általa
 Az éj sötét óráiban !
 A férjnek arcza elsötétül
 S zordon parancsot ad :
 „Duljátok a sírt fenékig,
 Hányjátok szét a holtakat . . . !“
 A hölgy elborzad s esdekel :
 «Hadd porladjon, minek porladni kell !»
 De a hölgy hasztalan szólt ;

A bősziült úr vak és süket,
Nem hall szót, nem lát könyeket . . .
— És dúltan áll a sírbolt.

Más éjjel lesbe áll az úr
A holtakhoz közel;
S ott töltvén a nagy éjszakát:
Figyel, vár s egy lelket se lát,
Temetni nem jött nője el.
S megtérve, mint jött, titkosan,
Reggel, mi nagy leve
Álmélkodása és dühe:
— A hét testvér a sirba' van!
A szolga súg, — s parancsot ad
A zordon úr szilaj dühében:
,Duljátok a sírt fenékig,
Hányjátok szét a holtakat . . . !'
— S parancsa teljesítve híven.

A harmadik nap éjszakáján
Az úrnak újabb terve van;
A harmadik nap éjszakáján
A kegyes hölgy oly nyugtalan!
A lelke fáj . . . s férjével nem bír:
Hogy dúlatlan maradjon a sír!
S mély tünődése közt, a feszület
Zsámolyán arczczal leborul;
De most gyorsan felkelve róla,
Mintha az Isten sugta volna,
Örömhang tör fel ajkirul:
«*Keresztje nincs a sírhalomnak . . . !*»
S az éjfélt még el nem halad,
A feszületnek zsámolyából
Fehérlő síri jelt farag.
Még egy vágást teszen
S a munka azzal véget ére;
S im a holtaknak szánt keresztet,
A kegyes urhölgy mélyen sebzett

Kezének festi drága vére.
 De ő az éjben csendesen
 A holtakhoz megyen,
 Kiket midőn a sírba fektet,
 Fejökhöz szúrja a keresztet.
 S ajkán imígyen reszket a szó :
 «Porladjon el, mi porladandó!
 S ki ül vala
 Gyémánt-tollal fényes kezében,
 A *jótett könyvé*nél mennyégben :
 Jegyzett az úrnak angyala.

★

A férj az alatt, gyanuval tele,
 Az éjben gyakran felkele ;
 Kezébe vőn égő világot
 S nevének ágyánál megállott :
 De mindig halkán lépe hátra,
 Gyanúsított nejét ott látva. —
 — A sír felett nem látta meg
 A mult éjjelen ;
 És mostan látni hiszi őt,
 Midőn nincs jelen.

Reggelre kelve, ismét ép a sír,
 A bősűlt ur dühével nem bir . . .
 Gonosz cselédje lép elő
 És ujra súg . . .
 De most az ur rá mennydörög :
 „Kihúzatom nyelved, hazug !
 Mert a kire árulkodol,
 Egész nagy éjszakán aludt !
 „Hatalmas ur ? tiporj el . . .
 De nőd volt, a ki temetett, —
 S keresztet hogy faragna,
 Ejtett kezén mély, nagy sebet,
 Menj, oh uram, s ha hazudok :
 Fejem' bakó kezébe' lásd . . . !“

Az ur ment, és a hölgy kezén,
 Melyet gondos szemügyre vén,
 Nem lel sebet, nem karczolást.
 És uj parancs szól: ,a hazug
 Lászon halálos kínokat!
 A sírt pedig rontsátok el,
 Megégetvén a holtakat!'

És hírt hoz a poroszló:
 Uram! rossz szolgád halva van,
 Imént szakadt ki lelke
 A döghalál karjaiban.
 S a sírt . . . a sírt, hatalmas úr!
 — Isten csodája! —
 Nem dúlja fel, nem rontja el
 Ember kapája:
 Az érczsákány hantjába nem hat,
 S bántója rögtön összeroskad . . .

Álmélkodásban néma lőn
 Sztrecsény kevély ura;
 Míg hála-könyecseppek szökének
 A hölgy pilláira.

Az istenfélő Zsófia,
 Ki ébren tölte három éjet,
 A negyedik nap estvelén
 Delejszerű álomba mélyedt.
 S alaktalan ködéből álminak,
 Csudás képekből összeszótt
 Látvány merült fel három ízben
 A felmagasztalt hölgy előtt.
 Bevonva földig feketével,
 Látott először *gyászpado*;
 Körüle címerék . . . nép . . . fáklyafény,
 Szánó sötét könyű a nép szemén,
 A gyászpadoon *halott* . . .

S az istenfélő hölgy nyugodtan
Ösmert magára a halottban.
S a jelenetnek legott vége lett,
Reá halvány homály ereszkedett ;
S egy század képe elsuhan, letűn
A hölgy előtt, gyorsan, rohamszerűn.

Sírbolt tűnék fel másodízben
Mélyen a föld alatt,
Halott penész, kihullt felírat,
— Mit a gőg márványlapra írat —
Borítván a falat,
Körül csont s rozzant fedelek . . .
S ín egy koporsóban középen
Feküvék százados halott,
Romlatlanul, mosolygva, szépen . . .
S az istenfélő hölgy legottan
Magára ösmert a halottban. —

A látvány elsötétül újolag
S egy század ismét elsuhan, letűn
Kelő s elfoszló képivel . . .
A hölgy előtt gyorsan, rohamszerűn :
A föld kizöldült s újra sárga lőn,
Virág, vagy vér piroslott a mezőn ;
Év év után jött, — a mely váltva hord
Titkos méhében áldást és nyomort.

Harmadszor tűnt fel a koporsó
A látvány tükriben :
Benn a halott, az istenes hölgy,
Romlatlanul pihen.

Az ó sírbolt sötét öléből
Gonddal kivétetett ;
S felette ájtatos sereg
— Virágot szórván a kezek —
Mond buzgó éneket :

— Két század óta fekszik
Sírjában a halott!
Két hosszú század óta
De el nem hamvadott!
Az úr im a kegyessel
Mi nagy csudát teszen:
Romlatlan víve által
Időn s enyészeten!

*

És annyi embernyom kidőle,
Sírjába kísért század századot ;
S betölt a hölgynek látomása,
Mit önmagáról lelke álmodott. —

EGY HÁZASSÁG.

Beállott a farsang, csak úgy reng az utcza,
A legénység tánczol, a cigány meg huzza,
A sikamlós szánon kurjongat a népség;
Menyasszonyért, vagy csak háztűznézni mén még.

Kancsó mellett ülnek az öreg emberek,
Az öregasszonyok szólnak, kértenek ;
Lótfut az a legény, kinek nincs még párja...
— Szóval, egész falu a bolondját járja.

Csak Pali nem vfgad. A kemencze-pánton
Elnyulva tündök: vajon mit csináljon?
Hányja a hab: vajon melyikhez kén állni...?
Melyik lenne már jobb, Julcsa-e vagy Sári?

Julcsa szép is, jó is, az igaz, — de szegény!
Sári meg vagyonos, aztán derék személy!
Julcsával bizonyos, hogy boldogul élnek;
De tán Sárral is összetörödnének...?!

S most felkerekedik Pali és szerszámoz,
Jó vérű négy csikót vezet ki a szánhoz;
Tánczol a ló, a sík havat csakugy vágja!
Mintha tudná: hová megyen a gazdája.

Ne ugrálj ugy, fakó, ne tánczolj ugy, deres,
Gazdátok csak vagyont, nem hűséget keres!
Nem Julcsát veszi el, pedig azt ígérte...
Hanem hisz az Isten meg is veri érte!

Harmadik faluban volt a Sári házok...
De hiszen sokáig minek tétovázok...?
Elég az hozzá, hogy Palit harmadnapra,
A gazdag Sárival a pap összeadta.

Csapott olyan lakzit a Pali ipája,
Hogy azon a völgyön nem igen volt párja;
Már az hamvába holt, kinek nem volt kedve.
— Mind a két fél nagyon meg volt elégedve.

Pali boldogságát nem zavarja semmi.
De minden hosszúnak véginek kell lenni:
Megszakadt a nóta, mennek a cigányok,
A lakzi is aztán elkullog utánok.

Észrevevén pedig, hogy Pali is készül:
Kezdődik nagy sirás-rivás mindkét részről;
A keserűségnek mégis az a vége:
Hogy megy a menyecske, a merre a férje.

Midőn már kifogytak a nagy bucsuzásbul,
Fel is ült az új pár: Pali csak elbámul...
Egy zsák pénz van téve ülésnek a szánba,
S azt mondja az öreg: hogy ezt nekik szánta!

És mennek a csikók, mint a veszett állat,
Hiába a «hó! hó!» mindjárt csak felvágna.
Pali feleségét meg-megnézegeti,
S a menyecske mindig jobban tetszik neki.

No lám! hisz Julcsának sincs ennél szebb szeme,
Fehér a két karja, a haja fekete:
Piros az orcája, mosolygós a szája...
Feleségemnek nincs darab földön párja!

Haladnak... a kocsis suhogója pattog;
De mintha szállana az ülés alattok...!
Úgy tetszik: közepén ketté hajlott a zsák,
Végtére megállnak, hogy megigazgassák.

Különös! hisz otthon úgy tele volt verve;
S most csak szaladozik, lötyög a pénz benne...
Kiöldözött? Nem, csak megtágult. No semmi!
Majd megnézzük otthon, most csak menni... menni!

Rákiáltott Pali az ostorhegyesre,
Mert lassan haladtak, s a falu még messze;
De meg úgy is tetszett, hogy az ut most hosszabb,
S alattok az ülés egyre rosszabb, rosszabb!

S a mint mennek, mindig csendesül a fogat,
Pedig biz a kocsis jól oda tapogat;
Végezetre kiáll egészen a lova...
Nem vesz rajta senki, se ide, se tova!

És a dolgon Pali boszúsan felpattan,
S akkor veszi észre sokkal boszusabban,
Hogy még összébb esett tartalma a zsáknak,
S egész a szekérkas fenekére szálltak.

És kérdőleg tekint a feleségére...
De nagy a fiúnak a megütközése:
Hisz a képe szeplős, a haja meg veres...
— Hja Pali! így jár az, a ki vagyont keres!

Azután a zsákot fogják, nézegetik,
Bizony megapadt az, úgy tele volt pedig!
Hová lett? Kinél van? Mi Isten csudája...?
Nincs hasadás rajta, — rendin van a szája...!

Mivelhogy a pénznek az a természeti,
Hogy egyik garas a másikat követi,
S szép csendesen elfogy, van vagy nincs látatja;
Az ember hiába keresi, zaklatja.

Mert ha ürül a zsák és könnyűl az erszény:
A családi szekér mind nehezebben mén;
És mentül inkább fogy a nő hozomány:
Szeplőit a képe mindinkább kihányja.

Már ez *boszorkányság!* mond mérgesen Pali,
S alig mer az asszony felé pillantani:
Hiszen foga sincsen, meg pup van a hátán,
S ríktó hangjával túl-tenne a páván!

Sírva fakad Sári: ezt már nem szenvedem...!
S szóra szó jövéen ki, kész a veszedelem;
A felek egymással daczczal szembe-szállnak...
S tán szomorú vége lenne a tréfának:

Mikor... 'édes fiam!' — mond a Pali anyja,
És az alvó fejét gyengén megingatja,
— Mert az egész eset nem egyéb mint álom,
Elaludván Pali a kemencze-pánkon —

,Kivel volt álmodban ily tusakodásod?
Emlegetvén Sárit... szeplőt... pénzes zsákot;
Úlj fel! mit álmodtál? beszélj el gyermekem...!
'Biz azt édes anyám, hogy Julcsát elveszem!'

A GAZDAG.

Volt egyszer egy dúsgazdag ember,
Ki, hogy nem voltak gyermeki,
Elvégezé vala magában
Rokonit felsegíteni.

Ő egyedül áll a világon . . .
Azok hadd boldoguljanak !
S roppant kincsét köztők felosztván :
Örültek az atyafiak.

S a jóltevőt, öreg korára
Magához hívja mindenik ;
Irák, kik tőle messze laknak,
Hogy híven gondját viselik.
De az öreg a meghívásnak
Sok számos évig ellenáll ;
Elindul végre s bekopogtat
A legelső atyafinál.

Nem ösmerték meg. Ő belépett
A házhoz útas képiben,
Ki szállást kér egy éjszakára.
S tovább megyen ha megpihen.
Mert terve az volt : szálllyel-nézni
A rokonok között elébb :
Hogy hol leend legjobb leélni
Még hátra lévő idejét ?

Nagy fényüzés volt a családban,
Éjjel-nappal zajgott a ház ;
Nem látott olyat, a ki *fárad*,
Csak olyat a ki *lakomáz* ;
S gondolja búsan : nem sokára
Itt sirva kérnek kenyeret !
Szükség kíséri a pazarlást . . .
S vevén botját, utnak ered.

Elért a második rokonhoz,
S házi békét nem lele ott ;
Szütle, hitves, testvér egymással
Ellenkedett, czivakodott.
De fel is volt fordulva minden . . .

S ő már korán utban vagyon,
Jaj az egyet-nem-értő háznak,
Mert Istenáldás nincs azon!

A harmadik rokon fukar volt;
Zárt ajtók s vas-rácsok megett,
Panaszszal lévén szája telve:
Rongyoskodott, szegénykedett.
Szállást nem adhat! (Féli kincsét,
Tolvajcsiny, rablás gyakori!)
S mond a vándor: maradj magadnak,
Földnek gyász terhe, zsugori!

Közelgetvén a negyedikhez:
Szigorú arcza felderül, —
Rend, tisztaság, jólét köszönti
A lak felől, már messziről.
Nagy gazdagság, kincs nincs a házban,
De van éltető szeretet,
Van hűség, béke, — s megbecsülik
A szüléket, a vénéket.

A vándort szívesen fogadják.
Ki felfedezvén önmagát:
Örömkönyt sír érkezésén
A rég váró kedves család,
Melynek vidám, boldog körében
Éldegélvén sok ideig:
Az öreg éltének utólja
Szép csendességben letelik.

A VÁMOSUJFALUSI JEGYZŐ.

Hegyalja! megáldott az Isten jó borral,
A mely vért és lelket pezsgő kedvre forral;
Sáros utaidnak sincs a földön párja,
Tengeren és itt az utast egy sors várja.

Érzi e két áldást, bő részt vett belőle
Vámosujfalvának érdemes jegyzője;
Ki nyakig sárosan s rózsás jó kedvében,
Tokajból az őszi vásárról jön épen.

Előtte, szomszédja Kelemen tologat
Két rosz sarlóhátú, meg nem verdett lovat;
Fakó szekérében hogy nem nyí a kerék:
Annak oka csak a hangfogó habarék.

A jegyző szívesen nézett Kelemenre,
Várván: csak felveszi talán a szekerre:
Szomszédjára szinte nézett a vén fukar,
Gondolván: kéredzzék, ha felúlni akar.

S egyik sem szólván, a jegyző gyalog maradt;
Rájok esteledett az idő az alatt
S keservesen érvén nagy későn Liskára:
Együvé került a két szomszéd hálásra.

De sok szót egymással itt sem váltogattak,
Hja! mert egyik szegény, a másik meg gazdag!
S a jegyzőt nem soká a száraz zsúp-ágyon:
Bortól, fáradságtól elnyomta az álom.

A fukar nem aludt pénzének miatta,
Zsebében reszketve fogta, szorongatta.
A jegyző álmában egyszer csak megszólal...
S titkos nagy dolgokat beszél ki fen-szóval:

— Felséges asszonyom...! itt a bánya...! jáspis...
Istenem! bizony még ráakadhat más is!
Tolcsva...! csak én tudom! ne Péter száz arany...!
Megjött már a levél, — beh nagy pecsétje van!

A fukar fejébe szeget ütött a szó:
Tudta a jegyzőről, hogy nagy *érczkutató!*
Hátha bányát talált...!? s hogy felviradának:
Hosszu, nagy jó reggelt kívánt szomszédjának.

Csupa szivesség lőn, csupa jó akarat,
Uti társa elé ételt, italt rakat,
A kínálgatással majdhogy meg nem öli,
S a hazavittet is felajánlja neki.

Nagyon csudálkozott a jegyző mindezen,
Hogy' lehet most ilyen a fukar Kelemen!
Otthon meg igazán elállt szeme szája,
A mikor meghívta egy kis vacsorára.

Jó vacsora mellett a szegény és gazdag
Közel tíz óráig vigan poharaztak;
A Kelemen bora vénebb volt, mint maga
S drága jó ízén túl se színe se szaga,

Az érdeemes jegyző boldog életet él!
Mindennapos vendég a vén Kelemennél;
Sőt nem vendég többé, hanem házi barát,
Iván mindennap a barátság poharát.

Ad a kedves szomszéd, ha megfogy buzája,
Sőt kölcsön-pénzzel is még maga kínálja;
Mindenre azt mondja: szivesen, szivesen!
Ez aztán jó szomszéd, áldja meg az Isten!

S a jámbor jegyző már mindezt rendén látja,
De nem így van vele Péter, unokája;
Ki sokat tünődik, de fejébe nem fér:
Mit süt-főz nagyapja a vén Kelemenél?

Kapja magát, egyszer reájok les szépen
Látja, hogy nagyapja van nagy jó kedvében;
S a jóféle máslás felvágván a nyelvét:
Össze-vissza beszél fehéret, feketét.

„Szomszéd uram! bárcsak már megköszönhetném
Nagy sok jó'karatját!” — «éjh! mondja a fösvény,
Csekélység, csekélység, édes jó szomszédom!»
„Node, ne féljen, mert nekem is lesz módom...!”

«Lesz ám! — fogá fel a fukar a beszédet,
Mert hisz a jáspis, meg a bányá mit vétett?»
S e szóra megaludt a jó jegyző vére,
Megmeredt, mint a kit a szél fején ére.

«No, ne is tagadja, hiszen mindent tudok!
Hanem hisz én-nálam sírban van a titok.»
De a szegény jegyző nem ejt szót, csak bámul
S borsónyi veríték szakad homlokárul.

Sok simogatásra, sok mézes beszédre,
Nagyokat sohajtva magához tért végre,
Ejnye, ejnye! monda fejét megcsóválva:
De ugyan hogy' jutott a titok nyomára?

Künn a pajkos Péter, belül Kelemen volt:
Ki szájából leste a jegyzőnek a szót;
S ez, jó bor és cselnek csakugyan engedett,
Ímígy beszélván el a titkos esetet.

,Tolcsván, — de szomszéd, az Isten szent nevére,
Még egy teremtésnek se szóljon felőle!
«A légynek se szólok, haljak meg, ha mondom!»
S a kincs-sovár fukar itt a rég várt ponton...

,Tolcsván, a Gyapáros szőlőhegy keblében
Hogy valami rejlik, gyanítottam régen;
Harmincz esztendeje, hogy lesem, kutatom,
Most megadta Isten! örömmel mondhatom.

Szomszéd uram! az a Gyapáros kebele
Drága jáspis-kővel van telisded tele;
Bányát fedeztem fel! — s belőle legottan,
Három szép darabot mutatóul hoztam!

«Hadd lássam! nála van? mutassa csak kérem!»
,Édes szomszéd uram! Bécsben van már régen
Elküldtem, — levelet is írtam melléje,
Felséges asszonyunk, hogy maga szemlélje!

Felséges királyné! írtam a levélben,
Köszörültesse ki ezt a jáspist szépen,
Illel fog gombnak s jó lesz bizonyára
A királyurfiak magyar dolmányára.

S hogy az apróbbakból készíteni lehet
Sok szép furcsaságot, szelenczét s egyebet;
De még szobáit is kipallóztathatja,
Igen alkalmas lesz e végre a nagyja.

Kértem, hogy rendeljen ide bányászokat,
De hogy itt legyenek kevés idő alatt;
Mert öreg vagyok, — s ha meg talállok halni:
Nem tudja a helyet senki megmutatni.

A jutalom mellett azt is kikértem még,
Templomot építnünk, hogy megengedtések;
Szomszéd! lesz pénz elég! de Bandi is legyen,
Hogy-ha meg nem veszem a tokaji hegyet.

Azt is oda-tettem: hogy két, avvagy három
Hét alatt kegyelmes válaszát elvárom,
Azóta Mária Terézia látja:
Ferenczy János a jegyző, hű jobbágya.*

A fukar minden szót elnyelt — s mond ravaszán:
«Bizony nagy szerencse, kedves szomszéd uram!
Hanem én aggódok mégis kegyelmeden,
Isten látja lelkem, mert igen szeretem!

Rosz világban élünk...! kincscsel bírni nem jó,
Most is itt jár Balta, az a híres rabló;
Látja! háza hitvány, kutyája sincs, pedig
Biz isten! pénzeért még meg is ölhetik!

Egyet mondanék én, kedves szomszéd uram!
Én, mint egy királyt, úgy eltartom holtiglan.
Tenyeremen hordom, házam legyen háza, —
Ha... várandóságát reám átruházza!»

* Történeti adat.

És itt elhallgatott, — azt jól is tette, mert
Az elaludt jegyző egy kukkot sem felelt;
S mert ha nagyapját még tovább is faggatja:
Péter is reá ront, nagy lévén haragja.

«Semmi! gondolá, hisz máskor czélom érem!»
Míg Péter imígyen dult-fult nagy mérgében:
Csak Balta volnék most! de hiszen így is jó...
Majd rád-riasztok én, megveredett vén kopó!

Akkor járt pedig a híres rabló Balta,
A ki csak a gazdag embert fosztogatta;
Sőt sokan azt mondák, hogy azt sem ő teszi. —
— Ember vérét keze soh'sem ontotta ki.

Hír volt: hogy nejétől fogták katonának,
Mikor együtt még csak két hétig valának;
Azután elszőkött s rabló lett; — kik látták,
Igen szomorúnak mondák az orczáját.

Baltán forgott most a Péter gondolatja:
Hogy képében a vén fukart megriasztja;
Úgy is lett, — egy este neki öltözködék,
S belép Kelemenhez, ki fenn gunnyasztja még.

Jó estét, vén nadály! dörgött rá keményen,
Én Balta vagyok...! de most egy szó se légyen!
Másképp a tarkódon huzom ki nyelvedet...
— A megrémült fukart leírni nem lehet.

S míg a vént a fiú kedvére kinozta:
Nagyapját a manó az ablakra hozta,
Hogy egy jó éjszakát mondjon szomszédjának...
Benéz: s hajszálai mind az égnek állnak.

De el nem fut, hanem az ajtóra megyen,
S a zárt ráfordítja kétszer nagy hirtelen;
Lármát üt — kiáltoz: gyilkos, rabló, tűz van!
S mindenki talpra áll Vámosujfaluban.

Péter szabadulna, de nem lehet, — s látja :
Hogy még veszedelmet hozhat rá tréfája ;
Zaj van, a harangot kívül félre-ütik...
Most az ablakon egy ugrással kiszökik

Utána, utána! kiáltoznak százan,
De közel senki sem mer menni nyomában ;
No már benne vagyok! mond Péter, s neki vág
És keresztül-uszsa a Bodrog folyamát.

A pandurok is ott-termettek az alatt,
Biztatva vezetve a vasvillás hadat ;
Olaszi és Zsadány, Kis-Patak és Sára
Kirohan a Balta megszorítására.

Jó idő telt bele, míglen a Bodrogon
Átszállott a népség csónakon, hidason ;
Péter pedig futott a pataki rétnek,
Félt, de örült is a lármás eseménynek.

Elmondom a tréfát, ha kézbe-akadok!
Ösmernek, tudják, hogy haramja nem vagyok...
De még-is, házára törtem, — és Kelemen...
Ejh! derék kifogni ennyi sok emberen!

Bottal üthetitek már mostan a nyomam!
Szólt a lápos réten, s a nádasba suhan ;
Jó Péter! ép nyomod leve az áruló,
Hiven megmutatván a csak imént hullt hó.

S zajjal körülveszi a helyet a sereg,
De nincs bátorsága bemenni senkinek ;
— Gyujtsuk rá a nádaszt, no csak rajta, rajta!
Vagy kezünkbe kerül, vagy ott ég meg Balta!

És rögtön lángot vet a nádas tíz helyen,
A jó Péternek ez nem volt eszébe sem :
Megborzadt, — de mindjárt szólt határozottan :
Már most, ha itt veszek sem fogtok ki rajtam!

Mint megannyi fényes lándzsájú hadsereg,
A külön gyújtott tűz egymáshoz közeleg,
És a midőn körül ropogva öszveér:
Nappal lesz, és az ég piroslik, mint a vér.

A kollokán száraz rózsája fel-lobban,
Jeges kacsza kereng fenn nagy csapatokban;
A róka hátára eleven pernye hull,
S csattogó fogával vagdal hátra vadul.

A kifoszlott buzgány föstölgve leesik,
Égő nádbokréta száll fel a fellegig;
Szikrázva, feketén hull ismét a hóra,
Mintha csillagmorzsa s borulatrongy volna.

Péter menhely után tekint jó idején,
Magát egy *lápku*tnak nyakig elsülyesztvén;
Le-lebukik gyakran, a tűz nem árt neki,
Csak az átkozott füst szemét ne egye ki.

Emészt a tűz, emészt, a nádas összehúll,
Kigyók pezsdülnek ki meleg zsombékibúl,
S kunkorogva sülnek meg a zsarátnakban...
— Körül, a tűz rózsza-szín délibábja van.

Várta ki, s hasztalan várta a nép Baltát,
Leégett a nádas, de egy lelket sem lát;
Beszél, okoskodik a nagy számu sereg,
De a lápra menni nincs kedve senkinek.

Annyi már bizonyos, — szóltak — hogy elveszett,
A *lápku*tba bukott, vagy a tűz ölte meg.
S haza-takarodván, jó Péter is kilép,
Elhagyva czirmosan hideg kútbörtönét.

Hideg is, meleg is meglátszott szegényen;
Hazaverekedett mégis szerencsésen;
Másnap reggel a nép a kutat meglegelte,
Megégett szűrt, baltát s kalapot mellette,

Most már bizonyos volt, hogy Balta ott veszett!
S a hír elterjesztvén ezt a történetet:
Egy hétre, fél falu állítá *ugysó*-vel
Hogy a holt testet is elérte kezével.

Megszűnt a nyomozás, megnyugodt a vidék,
A kiragasztott lap mindütt letépeték,
Mely Baltát leírta s fejére díjt szabott; —
— S csudálatos! megszűnt a rablás is legott.

Az egész esetet Péter csak kaczagja,
De a rablót egyre látja még nagyapja;
És most a kötéstől többé nem idegen,
Másképp sohsem ér czélt a fukar Kelemen.

Megvan az egyesség. Ferenczy Jánosnak
Estéi, napjai igen vígan folynak;
De bezzeg eladott jászágót és kincset...
Péter máson akart, de magán is csinyt tett.

Azonban egyszer csak itt a parancsolat,
Mely Ujhelybe híjja fel jegyző uramat!
Hogy hallja meg ott a magas feleletet!
Mely levelére a megyéhez érkezett.

Bezzeg most sohajtott, most bánta a dolgot,
Vele nagy bujában még a föld is forgott.
S szedi-veszi magát a fukar Kelemen:
A jegyző képében Ujhelybe felmegyen.

S midőn kérdik: ha a jegyző ő lenne-e?
«Nem én vagyok... vagy én, — habozva felele;
Hanem a mit tart a kegyelmes felelet:
Az utolsó pontig enyém, engem illet!»

«Mind, de mind nekem szól...!» no jól van, hát hallja:
Oktalan tettét a felsőség roszalja,
S ím megdorgáltatik érte nyilvánosan,
Jelentse a megyén, ha ilyes dolga van!

De hitvány kaviccsal a királyi felség
 Szine előtt többé ne ügyetlenkedjék!
 Ezuttal a levél is mondott eleget...
 S most Isten hírével innét haza mehet!

A vén fukar csakhogy sóbálványnya nem lett,
 Félig eszméletlen hagyá el a természet;
 Aztán megátkozta magát, születését,
 S Vámosujfalunak vén bolond jegyzőjét.

Hát otthon? ott volt még a furcsa jelenet,
 A jó szomszédok közt levél és kincs felett!
 Nyögött, fútt a fukar féltébolymódottan:
 «Jaj jaj...! mennyi drága jó bort megittam!»

Éhnye! éhnye! s fejét csóválta a jegyző,
 Pedig milyen szép volt a három darab kő!
 Már hiába! mert a Gyapáros kebele
 Drága jáspis-kővel van telisded tele.

Egyszer Debreczenben vásár alkalmával,
 Borozgatott Péter néhányad magával;
 S elbeszélte, mint járt a Balta képében...
 — Egy idegen ember ült az asztalvégen.

Később haza-érvén: ímé az udvaron,
 Egy szekér kunsági tiszta búza vagyon;
 A ki hozta, Péter kezét jól megrázva
 Eltűnt, — és a dolgot meg sem magyarázta.

A JÓS FESTŐ.

Esztergomban, Vitéz János körül
 Pártoskodó nagyok csoportja gyűl,
 Mátyás király ellen fúván követ;
 Hogy megfosszák trónjától, ha lehet.

Zúgván, mint egy fészek mérges darázs,
Éjfélkor szűnt meg a tanácskozás;
S Vitéz az érsek, késő hajnalig
Sötét gondok miatt nem alhatik.

Elszenderűlvén, homlokát hideg,
S álmát elűző kéz érinti meg.
Felnéz: s fejénél, némán mereven,
Sötét palástban áll egy idegen.

Megborzad a pap és nem tudja mért?
„Ki vagy s mit kívánsz?” elfogulva kérd;
«Festő... munkát!» — amaz mond szárazan,
S Vitéz csodásan felizgatva van.

„Jól van! fessd e terem falára itt,
E nemzet eddig élt királyait:
Szent-Istvánt, Pétert, éltek rendiben, —
Hogy Mátyás álljon a végső helyen!”

Rövid nap múlva a nagy munka kész,
És a műkincsen elbámul Vitéz...
A festő megy és mond: «Isten veled!
Jól megtekintsd a végső képeket!»

Titkos tanács volt újra éjszaka,
Ébren már csak az érsek van maga:
Kezében lámpa... és Mátyás király
Képénél, szótlanul sokáig áll...

„Hah! te hiúzarcz! mondd meg csak nekem!
Meddig leszel még e végső helyen?
S ki jó utánad...?” s most megborzada:
Mátyás után még négy kép áll vala.

Az elsón látszott egy halvány király,
A ki székében mélyen szundikál;
A másikon emésztő tűz lobog,
Hamvokba dőlve falvak, városok.

Utána, az ország-czimer fölött
Két meztelen férfiü küszködött;
A legutolsón a szent korona
Sötét fátyollal fedve gyászola.

(A jóslat betölt : Ulászló aludt;
Török s kereszthad szült tüzet hamut.
Lőn két király s a hon kifosztatott;
A félhold végre hosszú gyászt hozott.)

Vitéz sejté : mi a kép jóslata?
De az *intés* lelkére nem hata;
Királya ellen tovább is töre,
Míg Visegrád lőn gyászos börtöne.

PALI TÖRTÉNETE.

Kasza Gergely komám s régi ösmerősöm,
A téli estéket gyakran nála töltöm;
Egész helyes ember, jól áll gazdasága,
De minden öröme van csak a fiába.

No de nem is csuda, hogy azt úgy szereti,
Mivelhogy se kisebb, se nagyobb nincs neki;
Aztán a fiu jó, pedig a gyerekbe
A ki rossz is kedves: hát még a jó hogy' ne!

A belőlfűtőnél, ha jól ég a tűzünk,
Este annyi mindent összebeszélgetünk;
S a mint összébb-összébb esik a zsarátnak,
Lassudik a beszéd, — s többen szundikálnak:

Tréfára fordítom akkor a beszédet,
S ha egy kacaj esik, az álom elszéled;
Többek közt azt mondom minap a legénynek:
Légy katona, öcsém! ha már bevennének!

S míg az anyjok nagyot szörnyüködik rajta :
Mért ne, ugy-e, fiam? felel rá az apja?
Nem tennél talán úgy, mint hajdan Csik Pali . . .
— Hogy volt az î nem tudná kelmed elmondani?

Hogyne tudnám! hát hogy bejött a franczia.
— Régen volt pedig már ez a história. —
Katonának irták a fiatalságot,
Palit is, ki épen huszadikba hágott.

Majd kétségbe esett a Pál öcsém anyja,
Fel s alá futkosott erősen jajgatva ;
Aztán a fiúval hogy mit, mit nem csinált?
De az is kegyetlen megvetette magát.

De még az apjoknak se tetszett a dolog,
Semmit se szólt, hanem mindig gondolkodott ;
Elment ide-oda, templomba s gyűlésre,
Minden szót meghallott, megfontolt elméje.

,Már anyjok sohse ríj! szólott végre fennen,
Ha már annyiba tölt, a fiu hadd menjen!
Kinéztem minden sort, s bölcsen általlátom,
Hogy segíteni kell a hazán s királyon.

Köz a baj, a teher mindenre egyenlő,
A mikor bántanak, álljunk fel egyenlőn!
Lánczhordtát! úgy rontsd a fiu kedvét asszony!
Magam is beállok még, ha megharagszom!'

Jaj, dehogy eresztem! — az anyja kiálta —
Inkább két-háromszáz forintunk megbánja! »
,Asszony! most azt mondom, hogy fogd be a szádat!
Menjen, ha baj van, s ha rá-jött a szolgálat!

Egy szó sem volt többé. De ha az asszonyról
Azt hiszed megnyugszik, a mikor már nem szól:
Oh! akkor hibázol rettenetes-képen . . .
Pali anyjának is más járt az eszében.

A fiu eltűnik a háztól hirtelen,
Fűtől-fától kérdik: nem látta senki sem:
Apja boszankodik; anyja sír-rí, búsúl,
De titkon tyúkot süt s vajas pogácsát gyúr.

Pali megfogadván édes anyja szavát,
Az erdőnek vette szépségesen magát;
Ott kullog, ott bujkál — s háttal megy utána
Mindennap a sült tyúk, a kalács, pogácsa.

Palinak az erdőn igen hosszú a nap,
Nagyot-nagyot alszik, meg fel s alá ballag;
Unalom az élte, pedig csak ötödik
Napja mulott még el, hogy ott börtönködik.

Egyszer hogy ledőlött egy tölgyfa tövében,
Sokáig mélézván a kékelő égen:
Egy furcsa jelenet ötlött a szemébe,
S Pali azt sokáig mozdulatlan nézte.

Hangyazsombék állt a fa tövén, — s iránta
Két araszsal feljebb egy lyuk volt a fába;
Lenn, apró fekete hangyasereg lakott,
A lyukban is, csakhogy veresek és nagyok.

Egy kabóczalábat hoztak a feketék,
Százan is megfogták, úgy vonczolták elébb;
Egyszer csak leszalad sok veres a fáról,
S elveszi a prédát a gyengébb hangyáktól.

S alig, hogy beviték fent a faodúba,
Husz vagy harmincz-annyin visszajöttek újra;
És megtámadván a fekete hangyákat,
A zsombéknál szörnyű veszekedés támadt.

Bele csimpajkodott mérgesen egymásba,
Csikart a lábával, harapott a szája;
Nehol pedig tíz is egy csomóba ragadt,
S hömpölygött fel s alá, mint egy kis gombolyag.

Ha a feketét a veres megkaphatta :
Vékony derekában kétfelé harapta,
S a fekete, ha már nincsen is hátulja,
Fejét a veresnek oldalába furja.

Van nagy zavar. Egyik birkozik, a másik
Futva viszi féltett kis fehér tojásit ;
A győzelem ide meg amoda hajlik ; —
— Csakhogy a lárma s a jajgatás nem hallik.

Nézi Pali, nézi... a nagyobb erőnek
Enged a fekete : a veresek győznek ;
Nézi Pali, nézi... egyszer csak felpattan :
Teringettét ! hát már mind megölni hagyjam ?

Ezzel a kezébe kap egy kórószárat,
S a földhöz nyomkodván véle a hangyákat,
Ugyancsak öldösi, de a vereseket...
El-elmondogatván : nesze, nesze neked !

Ezeket mivelvén : már régen megette
Állt egy öreg ember, de észre nem vette ;
Erdő-kerülő volt, vagy olyas valami...
S ekkép szólítá meg : mit csinálsz te Pali ?

Pali hátra-nézett s elszégyelte magát,
S az öreg folytatá : fiam, Pali, no látd !
Minek öldösöd te itten a hangyákat ?
Hát nincs ellensége elég a hazádnak ?

Látod a példából : a hangya csak hangya,
Mégis a tanyáját egy könnyen nem hagyja !
Ott döglik meg inkább, pedig neki semmi
Más zsombékot turni, újabb tanyát lelni.

Fiam ! tudd meg : neked nincs több egy hazádnál.
Ezentúl mindenütt koldus gyanánt járnál !
Hazafi, polgár vagy, s mint ilyennek szégyen :
Fegyvert nem ragadni, hazád szent ügyében !

Hazáért, királyért sok ezren felálltak.
 Hogy az ellenségnek vethessenek gátat;
 Fel hát, édes fiam! fogj kezedbe kardot!
 Ha a kis hangyánál magad feljebb tartod!

Az öreg folytatná tovább a beszédet,
 A melyből Pál öcsém már eleget értett;
 Hanem már a fiú túl-jár ungon-berken,
 Ugyan fogott-e a szép szó rajta vagy sem?

★

Pálékhoz az öreg később befordúla,
 Nem látta a fiút, kérdést tett hát rúla;
 S elmondák: hogy biz az se kérdett, se hallott,
 Csak felszedte magát s katonának állott.

AMNON ÉS TÁMÁR.

Dávid király, bölcs fejdelem
 Uralkodék Izráelen;
 Az ég sok jóval látta őt,
 Nemzetsége, mint az olajfa,
 Mely Juda halmán nagyra nőtt,
 Sok messzenyúló ágat hajta.
 Absólón s Amnon a fiak közt,
 Végül Támár hugok vagyón;
 Sáron rózsája, gyöngyvirága!
 Ékes, szeplőtlen hajadon.

Amnon, nem oly jó, mint a mily derék,
 Jámbor erkölccsel nem dicsekheték;
 Iszákos volt — s a bújá gerjelem,
 Éltén sok férges gyümölcsöt terem.
 Védő angyal áll a munkás megett,
 Elűz sok vétket, sok kisértetet:
 De ha a vérhez, melyet hizlala
 A *beverésnek* átkos pamlaga,

— Melyen ezer kisértő gondolat,
Megannyi álnok ördög látogat, —
Ha a vérhez még lángja ér a bornak
Indulatid kárhozatba sodornak!
Szeplőtlen szűz, és az ő huga Támár;
És Amnon a szép leányzó után jár.

Támár pedig szól, a ki már van
A csábításnak hálójában:
,Irtózik lelkem e gonosztól...
Ne kényszerits, hogy ezt miveljem!
Oh Amnon, meg ne ronts! tudod jól:
Nem így történik Izráelben!'

És Amnon mégis vissza nem lép,
Előtte mindig, mindig e kép!
Éjjel viraszt, eped napestig,
Hogy belé szinte megbetegszik...
S midőn háló és annyi csel
Czéljához nem vivé közel:
Erőszakhoz nyul a rossz bátya...
S ékes Támár meg van gyalázva!

De bánat s méltó büntetés
Jár a galádságnak nyomán;
Bor s szenvedély vad mámora
Elpárologván szaporán,
A mi Amnon lelkében támad:
Gyötrő undor és önutálat.
S Támárt is jobban meggyűlölte,
Mint kíváná annak előtte.
,Oh ne vess el, ha meggyaláztál!'
Mond búsan a letört virágszál;
S ő, ellökvén, «menj el!» mondá neki,
S szolgálival az utra vetteti.

Visel vala
Szép tarka szoknyát Támár,

Minőben csak
 Fejdelmi származás jár;
 S szép köntösét meghasogatván:
 Fejére sirva hint hamut;
 Lelkében fel van háborodva...
 S Absólonhoz panaszra fut;
 Ki hallja s szól hozzá ekképen:
 — Ne bánkódjál! légy csendességben!

S Amnon ellen a boszú érik
 Absolon lelkében két évig;
 Felmégyen akkor Baal-Hasorba,
 Hol nyíratá ő juhait;
 És ott nagy vendégséget rendel,
 Testvéreit meghívja renddel, —
 — És Amnon is jelen van itt.

Midőn pedig már vigadnának,
 Absolon monda a szolgáknak:
 Vigyázzatok, legyetek készen:
 A mint Amnon jó kedvet vészen:
 Verjétek, öljétek meg őt,
 Hadd igya meg vérét a föld!
 Ne féljétek, legyetek bátrak!
 — S a szolgák gondolkodva állnak...

A bortól immár ittas Amnon,
 Kiált és tántorogva megy;
 S a szolgák közül monda egy:
 Ideje most, hogy ő meghaljon!
 Jertek, ne féljünk! legyünk bátrak!
 S a többiek habozva állnak.

A szolga mond ismét: mit késtek?
 Nem látjátok-e, hogy ő *részeg*?!
Bátran! kiált fel a lopó, ha lát:
 Ittas ő kezén pinczét, kamarát;

Bátran! mond a rossz nyelv, mit úgyse véd:
 Vegyük el a részeg becsületét!
Bátran! lepjük meg, szól a nyavalya,
 A dobzódó ugy-is keres *maga!*
Bátran! *sug a bűn, ez most* szót fogad,
 Vezessük, hol van inség, kárhozat!
 Ne féljetez hát véle szembeszállni,
 Azért hogy ő palástban jár s királyfi;
 A józan szolgál több a részeg úrnál...!
 — Haljon meg ő, a kit Absolon útál!

S ugy lőn. Elfolyt a búja Amnon vére,
 Absolon elfutott Gessur földére;
 Nagy a királynak busúlása, gyásza...
 Amnon megölve, Támár meggyalázva
 Nagy messze földön fut a harmadik...
 Amnon példáján intés adatik:
 Nyomja szívébe mind, ki hallja!
 Egyik bűn a másiknak *anyja*;
 A vétek kárhozatba von, —
 Éljetek tisztán, józanon!

A FEKETE EMBER.

Gyűl Szent-Miklós alá nagyszámú népsereg;
 De miféle had ez, magasságos egek!
 Fele félmeztelen, asszony, vén, sánta, vak
 Zajong idebb odább, mint tó hátán a hab.

Nem kell nekik fegyver! és bár hová tekints:
 Nincs puska, kard, de még egy jó ütőfa sincs;
 Pedig e csudahad a törökre készül...
 No hisz lesz vérontás! s valjon melyik részről?

Török szomszédjával, Miksa király alatt
 A jó Magyarország nem egyszer megakadt:
 Megmondhatná Gyula, Tokaj s Kassa tája:
 A gyászos időkben mi mennyit ki-állá

És minő különös a sorsnak szeszélye!
 Ne hidd, hogy egyféle csapással beérje;
 Ha egyebet nem tesz, elküld egy *bolondot*,
 Hogy az ott is rontson, hol még más nem rontott!

Egy ember áll elő, kit miért, miért nem?
Fekete embernek hínak a vidékben;
 Ez ámit, kuruzsol, bőjtől, szenteskedik,
 S a falukon ki s be ezren kíséretik.

„Én vagyok az Isten földi prófétája!
 — Kiált, és rá a nép szemét, száját tátja, —
 Az égből jöttem le hét szemű bárányon,
 S csak hét esztendeig járok e világon:

El ne vegyétek a kenyeret balkézből!
 Jégeső támad a keddi nevetésből;
 Ki csillagot lát meg déltájban az égen:
 Nem sokára meghal, de a mennybe mégyen!

Nem messze van immár az ítélet napja,
 Isten a nagy könyvet csak végig forgatja;
 De hogyha kiírtjuk e rút pogány népet;
 A világ még ezer esztendőt elérhet.

Nem kell fegyver! az a sátán keze műve,
 Csak azt kell mondani: *ki rút! ki rút!* s túle
 A török előlünk a tengerbe szalad,
 S belefúl egy lábíg, — de ölni nem szabad!

S e kába beszédnek ezeren hívének,
 Mivelhogy különös módja van a népnek:
 A mit kardja nem fog, azt nádszállal vágja,
 Hol erő nem segít, babonától várja.

És a léleknek is sajátos láza van,
 Mely néha népeket száll meg hatalmasan;
 Mi csuda hát, hogy a könnyen-hívő csapat,
 Szentírásnak tartá ez örült szavakat.

Szent-Miklós alá most oly czéllal jövének,
Gyermekek, asszonyok, sánták, vakok, vének,
Hogy hátráltassák a tengerbe kergetett
Törökök által a végső ítéletet.

A sors is kedvezett még a babonának,
Mert a mint jövének törököket láttak:
Ki rút! ki rút! s azok egy erdőcske szélén
Másfelé iramtak — utjok arra lévén.

És a vakhit már most kétszerte nagyobb lőn,
S meglátván a török sereget a mezőn:
Fel az eszeveszett tömeg! s nyakra főre
Rohant búszavával bizonyos vesztére.

Ki rút! ki rút! bőgtek torkuk szakadtában,
De az első perczben földre hulltak százan;
S még jobban...! valami szörnyű volt e népen,
Kék ajkuk tajtékzott a vakhit dühében.

S a tömeg nagy része elveszett gonoszul.
Vezérok valahogy mégis megszabadult,
S eszére tért talán? oh nem, újra kezdte!
És lőn Debreczennél ismét újabb veszte.

De itt a fölbőszült nép ítélőszéke
A *fekete embert* halálra ítélte,
Mint hazug prófétát, mint álnok hitetőt, —
Hanem ő mosolygva állt a vérpad előtt.

„Az égből jöttem én hét szemű bárányom,
S már csak három évig leszek a világon:
Hétszer szárad az meg, ki hozzám nyul egyszer...
Bolondok, hisz engem nem fog semmi fegyver!”

Bátran és készséggel lépett a vérpadra,
A bakót csapásra mosolygva nógatta:
„No csak vágj! no csak sújts..! emeld, emeld.. emeld!”
S jövő pillanatban feje földön hevert. —

Ekkép a halálban végre kigyógyúla,
 Így van feljegyezve krónikákban rúla ;
 Őt *Karácsondinak*, hadjáratát pedig
 A *fe fekete ember hadának* nevezik.

SZUHAY MÁTYÁS.

„Beh szomorú idő fordult a magyarra!
 Egyik fél erre húz, a másik meg arra;
 Nem érti meg egymást, nem érti meg sehogy,
 S a huzalkodásban erejéből kifogy!

Törökkel, tatárral eleget küzködtünk;
 De ha egyetértés lakozott közöttünk:
 Csak megvoltunk lassan; most egy idő óta,
 A csókának szemét vájja ki a csóka!

Teremtő szent atyám, fordítsd dolgunk jóra!
 Ne hagyd, hogy eljőjön a siralmas óra,
 Midőn a vérrel nyert magyar szabadságnak,
 Idcgen kapával, mélységes sírt ásnak!’

Szuhay Mátyás volt, vén lován, a *tarkán*,
 Ki így fohászkodott, *Tarczal* felé tartván;
 Mellette még három szótlan ifjú haladt,
 Csűrökig dagasztván lovaik a sarat.

Kurucz volt *Szuhay*, nyakas mérges magyar:
 Nála a szív bátor, s vasgyuró volt a kar:
 Sabadságot morgott álmában is szája,
 A kurucz-világban aligha volt párja.

Száz kapás szőlőt birt a *tarczali* hegyen,
 Hol a gohér, formint és muskatal terem;
 S a szőlő lábánál kilencz águ pincze,
 A melyet jó borral töltött tele *Vincze*.

Oda törekedett jó Szuhay épen
 Hogy szívének meggyült keserőségében :
 Iván a magyarnak hosszú életére,
 Magát kidanolná, kisírná kedvére !

Lemenő-félben volt már az égen a nap,
 Az öreg s társai szótalán ballagtak ;
 Egy szép barna ifju volt szomorú kivált,
 De Szuhay Mátyás hangosan rákiált :

„Ne búsulj, szerelmes édes öcsém, Keszi !
 A köszörű, meglásd, mindazt jóra viszi ;
 Sokszor hallottam, hogy nagy baj a szerelem,
 Én ugyan — Istennek hála, — nem ösmerem !

Hallom : szép lány, jó lány *Vas Benedek* lánya,
 S nem akarja neked adni a vén kánya ;
 Azt mondja : *kuruczna*k nem adja gyermekét,
 Ördög szánkázza meg a rossz *labancz* lelkét !

«Nem kell nekem apja tölt verme, gulyája,
 — Monda Keszi — csak kell szívem szép Annája !
 Szombaton estére ott termek Kardszagon,
 S szépen, vagy erővel, de a lányt elhozom !»

„Segítsen az Isten !” — Szuhay felele,
 S a kis számu csapat elszakadt kétfele !
 Mivel Keszi, három társától bucsúzva :
 Kesely lova fékét az alföldnek húzta.

S így dörögött Mátyás, tekintvén utána :
 „Bárcsak a jó fiú szerencsésen járna !
 Sajnálom szívemből, ugy-is atyámfia :
 Egy volt a szép-anyánk, Both Kata, Sófia !”

E közben setét lőn, miként az üstfenek,
 A lovak csak lábról lábra mehettek ;
 Sok vesződés után, éhen, szomjan végre,
 Mátyás éjfél tájban pinczéjéhez ére.

Leszállván lováról, veszi a kulcsokat :
Hanem visszahökken, sokat látott, sokat...!
Az ajtó betörve és tárva-nyitva van,
S lenn, ugyancsak isznak, lármázva hangosan.

„Maradjatok fenn a lóval! sugja hátra.
S fokosáért nyulván a nyeregkapába :
Lassan lelopódzik a pinczegádon,
S a dorbézolóknak háta megé oson.

Szuhay Mátyásnak felforrott a vére :
Tolvajok ütöttek bora pinczéjére ;
Szinte fájt a lelke a drága jó borért,
Mely a pincze földén egész bokáig ért.

Kilencz szép mákvirág! s *labanczok* ő kemek!
Köztök egy hordón ült maga *Vas Benedek* ;
Ittak, pocsékoltak, mocskolták Szuhayt,
Kiáltván : a kopasz, bárcsak most volna itt!

Ott volt *Herkó páter*, a balogi barát,
Kedvére forgatván kancsót és csutorát :
Barátság-szerető s *csintalan* volt ; neve
Fél-Magyarországon szóbeszéddé leve.

Ő papolt ott most is : Uraim, szót kérek!
— Halljuk! — Szuhayról egy furcsát beszélek!
Egyszer kibandúkol a hegyre magában,
Midőn a szőlejét kapálnák javában ;

Kapja magát, ott egy pipa-dohány végett
Rendre kunyorálja az egész sor népet!
Megbánta mindenik kapásnak dohánya :
De még-sem lett tele nagy bélű pipája.

Kopasz Szuhairól azóta csúfolnak :
Nagy pipájú, kevés dohányu magyarnak.
Hé! kevés dohányu, de jó ború medve!
Kihajtom e kancsót az egészségedre...!

„Köszönöm, köszönöm!” — mennydörgött Szuhay;
De a kancsót Herkó páter nem itta ki...
Fehér lett mint a fal és kijózanodott...
— Az ördög hordja tán ezt a vén kolopot!?

„Ki labancz! a ki vagy... tövét nem kapáltad!
Hogy a hóhér kösse fel minden fajtádat...!”
Ekkor az abroncsba csiptetett világot
Leüté Szuhay, és közējők vágott.

De magukhoz tértek azok is csakhamar,
— Üssed! ne hagyd magad! s van láрма meg zavar,
Mátyás félrevonult, a czimborák pedig
Egymást a setétben ugyan ütlegelik.

Midőn jól meghányták egymást, ki hogy tudott,
Négykézláb, egyenest a lépcsőn felfutott;
Mátyás boszús vala, de mégis nevetett:
„Nagy-apám se látott ilyen ütközetet!”

S meggyujtván ismét az elaludt világot:
Két társával ő is a kancsóhoz látott;
De ím, egy fennálló hordóban meglátja,
Hogy guggolva lappang Vas Benedek bátya.

Árnyékától soh'sem ijedt meg Benedek,
Most is *csal*-ból és nem *félsz*-ből lippene meg;
Mert a mint mondani szokták közbeszédben:
Az ember apját sem ösmeri setétben.

Gondolkodott Mátyás, mit csináljon vele?
Jó lesz felfordítani, fejével lefele!
S tetejébe ülni... de más ész ütötte,
Rókát fogok! monda s szavát így kezdette:

„Hejh barátim! tudok s mondanék valamit...
Imé, nagy pecséttel egy pergamen van itt,
A nagyságos urtól... — hanem titok legyen! —
Megöllek, ha a szó közülünk kimegyen!”

Hejh, ha az a titok, mely írva van benne,
Vas Benedek uram füleibe menne :
Száz tulkot, száz fékes lovat nem sajnálna,
Csakhogy meg ne tudja soha a vén kánya !

E közben hátát a hordónak vetette,
És ültében Vassal egyre billegtetten ;
Ki készül már főbe vágni a kuruczot,
De a titok bántá, s visszakuczorodott.

,Keszi Pál öcsémnek, jártába költébe'
Egy futó ló tűnik minap a szemébe ;
Jobban megszemléli... hát a kengyelvason,
Lábbal fennakadva, valami ur vagyon.

Keszinek se kell ám több ; utána vágat,
— Kesely paripája, gyönyörű egy állat ! ---
Megkapja a lónak tajtékos zabláját,
De már vérébe' fagyba' leli a gazdáját.

Hogy megmosta szépen, és magához hozta :
Az az ur mindjárt a nevét tudakozta ;
Megmondta az öcsém, azzal odább állott.
Ki volt ez az ember ? ha ti azt tudnátok !

Még Keszi se tudja ! A király testvére !
S ily határozat van a megmentőjére :
Mihelyt feleséget vesz, báróvá leszén,
Azonkívül kilencz falut kap egészen.

Tudjátok. a fiu Vas Annát szereti,
De kezét nem nyújtja míg én élek, neki !
Most is kardszagra ment, de utoljára mén,
Mert ő kegyelmét majd megházasítom én !

Igy végezvén Mátyás ravaszul szavait :
Belsőbb pinczeágba szólitá társait ;
Vas uram pediglen, bár füstbe ment terve :
Kibútt, elillantott örömmel eltelve.

Mátyás, kijövéen két kaczagó társával:
 Az üres fennállót elrugta lábával;
 S gunyosan kiáltott: „Megállj Vas Benedek!
 A bor árát igen drágán megfizeted!”

*

Mig Tarczalon ezek estek a mult éjen,
 Keszi Pál Kardszagnak nagy sietve mégyen;
 Hogy a holott vagyon Benedek lakása,
 Szeretett Annáját minél előbb lássa!

Volt Benedek urnak gulyája, ménese,
 Szénával, buzával tanya és csűr tele;
 Nem volt gazdagságban párja a Kunságon,
 Lányának szépségben e széles világon.

Kardszag városában, — szombat-est volt épen, —
 Már a kilenczet is elverte egy-végben;
 Anna leányasszony, meg az öreg Kata,
 Titkos beszéd közt a padkán fosztogata.

— Lelkemadta Annám! csak ne kéteskedjék,
 Hosszu az éjszaka, százszor eljöhét még! —
 „Hejh Kata, de mikor a szívem ugy várja:
 Mint az ágon ülő gerliczét a párja!”

«Galambom édesem! nem hiába vártál!»
 És belépett Keszi, az Anna szavánál;
 A ki sikoltással esett a nyakába,
 S csókos ajka tapadt annak ajakába.

«Eljöttem, szép Annám! áll-e ígéreted:
 Hogy híved e földön mindenha követed?
 Hogy az Isten előtt letett esküvéssel,
 A papnak áldása egyesít ez éjjel?

„Hittel tied leszek még ma, légy nyugodtan!
 Csak azt ne kívánd, hogy atyámat elhagyjam;
 Nem! én visszatérek... hogy azt megbeszéljem:
 — Ha mindjárt megöl is — hogy te vagy a férjem!”

Alig töltének még néhány pillanatot :
Sugja Kata, hogy a kocsis már befogott ;
Nincs itthon a nagy ur, s az ifjak szabadon
Röpülnek tova az abrakos lovakon.

Karimás kalapját a szemére vágván,
Némán hajt a kocsis a síkföld határán ;
Anna, hiven símul Pali kebelére . . .
S éjféltájban a két boldog célhoz ére.

Kegyes öreg papnál szállt meg a mátkapár,
S az, egyesíteni szívből akarta bár :
De ellenállottak némely akadályok . . .
A kocsis egyszerre ajtót nyitja rájuk !

S midőn leemelte karimás kalapját :
A leány rémülten ösmeré meg apját . . .
Csaknem kővé váltak ifjaink az alatt . . .
De az öreg ejte ilyenén szavakat :

«Tisztelendő uram! Vas Benedek nevem,
Ez ifju mátkája szeretett gyermekem ;
Legfőbb kívánsága atyai szívemnek,
Hogy szent eskü által most egygyé légyenek!»

Ugy tetszett a párnak, hogy ez mind csak álom . . .
S mily boldogak voltak a szép valóságon !
Hogy fogjanak kezét . . . apjuk rájuk pillant,
S ők szívből elmondják a szent *holtomiglant*.

Ölelte, csókolta gyermekit Benedek,
Tétetett azután erős kötést vele,
Hogy kit váratlan ér közülök szerencse :
Párjával közös lesz rangja, neve, kincse,

«Kedves Annám, bírom szivedet, kezedet!
Nagyobb szerencsém már e földön nem lehet!»
Szólt Pali. „„Ki tudja . . .!““ — Vas csak ezt felelé
S repült a négy táltos megint Kardszag felé.

Reggel csak Annáról volt Kardszagon beszéd,
Egyik szóla: megholt! más: elveszté esztét;
Ez monda: elszökött! más: de biz ellopták!
Kutba ugrott...! férjhez erőszakkal adták.

De minden embernek elállt szeme szája,
Hogy ráhuzta Kunság legbarnább bandája;
Hogy a fősvény Vasnál tíz ökröt levágtak,
S behullt a feneke, száz hordó- s tonnának.

Hívatalos vala boldog, boldogtalan,
Négy nap, négy éjszaka vígadván untalan.
Kalács, bor kifogott cigányon, kolduson,
Még a vándorlót is elfogták az úton.

Piros kun menyecskék, szálas szép kunfiak,
S teljes keblü szűzek tánczban mulattanak;
A kerek mellbimbó vékony patyolatát,
Mint egy fényes tallér ugy izzasztotta át.

Herkó páter is a vendégek közt vala.
Az éltesebbekkel beszélt, borozgata.
Szóval, olyan lakzit csapott Vas Benedek,
A melyhez hasonlót nem lát minden gyerek.

★

Mig Kardszagon állott a nagy lakodalom:
Kurucz Szuhay az almás-szürke lovon,
Vas uram tanyáján termett hamarsággal.
— Utána száz meg száz szegény üres zsákkal, —

S szólott: „Atyafiak! tudom hallottátok,
Hogy Benedek uram ma nyert báróságot,
Rám bizta, hogy e nap emlékezetére,
Igazítnálak rá tölt buza-vermére.

És ő kegyelmének ez a jó'karatja:
Vigyen, ki mennyit bír, egy pénz nélkül adja;
Köszönet fejében csupán csak azt kéri:
Egy-egy üres zsákot vigyetek majd néki!”

Még csak egy lélek sem volt józan a tanyán,
S a kapzsi szegénység rakodott szaporán;
S elhatolt görnyedve, majd a földre húzta
Némelyik orrát a nehéz tiszta búza.

Mátyás uram pedig felkapván lovára,
Fenyegetve nyujtá izmos öklét hátra;
,Hahaha! bor, buza magától nem terem,
Az üres hordóért, nesze üres verem!'

★

Megvolt a nagy lakzi, de buzája miatt
Majd megütötte a guta Vas uramat;
Hát még midőn a nép szállongott a zsákkal:
Tölte minden perczet méreg- s bosszúsággal.

★

Mult az idő, s élt az uj pár nagy boldogan,
Mig a báróságot várta Vas nyugtalan;
Néha ki-kifakadt, de mult bosszúsága:
Rángatván nagy bajsztát fürge unokája.

★

Vas a Hortobágyon jó idő multával,
Összeakad egyszer Szuhay Mátyással;
,No hát labancz uram! emez rákiáltott —
Mikor iszszuk már be az új báróságot?'

Elbámult Benedek, s fülig veresedett...
«Tatár lapítsa meg a kurucz fejedet!»
S fél boszú- fél kedvvel szólott, hogy haza-ért:
«Kis Benczét nem adnám ezer báróságért!»

A FUTÓ CSILLAGRÓL.

Budának tornyán félhold villogott ;
 Török had ült a bús magyar nyakán,
 Saját honában ki zsellér leve.
 Megvénült, kihalt az új nemzedék,
 És a szabadságot nem ösmeré.
 Siralmas évek! bús emlékezet!

Kuján pasa, ifju tüzes török,
 — Ki Borsodnak várában ült, lakott, —
 Ékes magyar hölgyet rabolt el,
 Kiért hű mátká szíve vérezett, —
 S kinozta nem kellő szerelmivel.
 Sirt a leányka, törte kis kezét,
 Álmatlan tölte éjet és napot,
 S szabadságért esengett szüntelen ;
 Kuján pedig szerelmet várt s remélt.
 Most lágy esengés holdsugárban,
 Majd kényszerítés vad dörgésiben,
 Akart a lányka szív-egére jutni . . .
 De ő erős és hűséges maradt.

Szép foglyával Kuján a várfokon
 Ült egykor, elmerengve szótlanúl
 A nyájas estve csendes bájiban.
 Kelet felől halványon kelt a hold,
 És ellágyúlva szólott a török :
 « Szeress leányka, szeress engemet !
 Én hű leszek hozzád halálomig,
 Mint életemhez *csillaga* !
 Nézd, nézd leányka ! ott . . . kelet felől
 Tündöklök az fényes sugárban . . .
 Ösmerd meg abban éltem csillagát,
 A mely felettem örködik, vezér!
 És napkeletről e honig hozott.

Szeretni foglak, míg el nem fut az,
S halálom nem jöend futásiban!»

Sohajtott, — és az égre fölveté
Könyűs szemét az ékes rableány.
És szíve kedvesére gondola:
Szeretlek... meghalok... de hű leszek
S melyet magáénak vallott Kuján,
Im elfutott a csillag hirtelen,
S utána perczig halvány út maradt...
A lányka látta, és megrezzene.

S im a töröknek ajka, halk nyögésben
Mondá *utószor* a leány nevét:
Szívét nyilvessző járta át,
— A mely belé véletlenül suhant, —
Cs szivéből piros vér ömle szét.
A csillag elfutott... Kuján kimult...
A szűz ijedve hagyta el helyét.
S im a bástyán halvány, de szép alak
Hatolt fel... a leány karjába hullt...
És összeforrott két égő ajak.

*

Az égen járó csillagok között,
Minden halandónak van egy;
És a midőn csillagfutást látsz,
Tudd, egy halandó élte lobban.

A MISKOLCZI BIRÓ.

Ki vagyon már téve
Miskolcz városába',
Szép ifiú asszony
A síralom-házba.

Az egész életre
Nincs csak három napja,
Fejét holnapután
A pallos lecsapja.

Mit cselekvék, mint nem?
 De nagy volt a vétke;
 Fejére a törvény
 Halált mondott érte.
 Bámulók tolongnak
 Ajtaján napestig:
 S elitélt rabasszonyt
 Jól, vagy rosszul festik.

Lehajtja bús fejét,
 Majd a mécsbe bámul;
 Lágý selyem-hajának
 Dúsgazdag kontyárul
 Fekete fátyol csügg,
 Önmagának *gyásza* . . .
 Holnap mosódik le
 Piros vérben ázva.

De egy ifju férfi
 Tart oda legjobban,
 Ki a mikor nézi:
 Arcza lánggra lobban;
 Szerető, vagy testvér,
 Ki oly nagyon szánja?
 Ez ifju ember a
 Város főbirája.

Nem pihent már régen —
 S erőt vészen rajta
 Elkinzott test, lélek
 Hosszú fáradalma;
 Míg az örök csendben
 Állnak a tornáczon:
 Ledúl és elnyomja
 Zavaros mély álom.

Míg ezek így mennek
 Elmúlik a két nap;
 Csak egy éjszakád van
 Szerencsétlen szép rab!
 Hosszú is, rövid is, —
 Hosszú gyötrelmével!
 De rövid, mivelhogy
 Az utolsó éjjel.²

Most valaki nyit be
 A siralom-házba;
 — Keresztül-vetődik
 Előtte két dárda;
 De a mint az örök
 Az arczát meglátják:
 A *főbiró* elől
 Elveszik a dárdát.

Egyet üt. Reggelig
 Nem sok van már hátra;
 Kivel imádkozva
 Készül a halálra:
 Nincsen a fogolynál
 Csak a lelkipásztor . . .
 Az is megy, — s ha eljön:
 Utószor jön másszor.

Az ifju a foglyot
 Merőn, némán nézte;
 Lehajolt kebléhez . . .
 S az nem vette észre.
 És csókolva ajkát
 Sokáig egyvégben:
 Édes álmat *érezett*
 Félalva, félébren . . .

De hogy felserkent, s a
Mámból kitisztult :
Kebléről borzadva
Ellöké az ifjut ;
Ki az ? szólt remegve
Ki idejő orúl ?
S halál leányának
Szerelmére szorúl ?!

S szólt : ki vissza-rántál
E bűnös világhoz :
Szerencsétlen ifjú !
Öntetted elátkoz . . .
Bennem a halállal
Ültél ma nász-éjet . . .
A fagyos menyasszony
Még ma eljön érted !

Azután megállott
Merőn, mint a márvány ;
Révedező lelke
Az eseten járván ;
Szemében még a kéj
Gyorsan hűlő lángja . . .
Míg szívét a halál
Zord fagya elállja.

Míg beszélt a rabnő
Reszketeg jós ajkkal :
Elrohan a bíró . . .
Meghasadt a hajnal !
S mi nagy titkon történt
A siralmas lakban :
Őrök által reggel
Véletlen kipattan.

Elfut a tett híre,
S a népség fellázad :
Halálát kívánja
Város birájának !
A fagyos menyasszony
Hamar eljött érte :
Rabasszony vérével
Összefolyt a vére.

ARSZLÁN PASA.

Nógrádban állt Busa vára ;
Csak egy torony a számára,
S két hétnek már egy nap hijja,
Hogy a török folyvást vijja.

A törökség feje Arszlán,
Nagy vitéz a szultán harczán,
Hol, mint a szél, előlnyargal...
Ékeskedik két lófarokkal.

Nyolczvan ember van a várban,
Visszaadván jó *busásan*,
A mit üt az ellen rajtok, —
Nagy András a várparancsnok.

„Rajta török! víjjad, víjjad...
Ide lőjön golyód, íjad!
Hatszáz karvaly s egy kis fészek...
Hadd lássuk, hogy mennyit értek!?”

S felel Arszlán, a mint támad:
„Magyar, fel ne add a várat!
Mérkőzzünk meg, a mint mondod;
Szeretem az ilyen dolgot!»

Foly az ostrom éjjel, nappal...
— Repedezik, bomlik a fal!
Végre megszün' — minek is már?
Kőhalommá omlott a vár.

Nagy András a török foglya,
Készült Arszlán, hogy elfogja!
A nyolczvanból vannak hárman, —
Fogoly vezér így szól bátran:

„Meddig védtük e rossz várat,
Mint hulltunk el, mind jól láttad!
Nosza török! a sor rajtunk...
Kín- s halállal fogj ki rajtunk!”

„Szakálamra! — nyugton szól az, —
Nem cselekszem, a mit szólasz!
Győzedelmet vettem harczban,
S te *harcz nélkül* vennél rajtam!?”

Nincs örömem a gyávákban,
Kiket földre gázol lábam!
Kedvem telik jó vitézben:
Menjetek el békeségben!»

HUSZÁR KALAND.

Szép Erdélyországban... ah mi busító van,
Mi szivetszagató fájdalom e szóban!
Magyar hazánk bájos Tündér Ilonája!
Gyászos fekete lett arany fürtid szála.

Zúgó szél képében, ha felkerekedik:
Elmegyen bánatunk magasló bérceedig;
S magas bérceiden nyögve törik szélllyel:
Jó éjszakát magyar, jó éjszakát székely!

Szép Erdélyországban gyászos idők járnak,
Piros vér harmatja a fűnek, virágnak;
Kik ezelőtt békés szomszédságban éltek:
Egymást tűzzel-vassal pusztítják a népek.

Inség, könnyhullatás a belhad gyümölcse,
Nincs a ki napjait szorongva ne töltse;
Csak a ki a csaták kétes útát járja;
A katonának van néha jó órája.

Egy oláh falunak három huszár vágat,
Mind a három torka kegyetlen kiszáradt;
S imígy gondolkodnak: a lovat valami
Pinczegátor előtt meg kén akasztani!

Lemenő-félben volt már az égen a nap,
Hogy vitézeink a faluba toppannak;
Gyanakszik, fél a nép s bámul a jötteken,
S nyelvöket sem érti, az a veszedelem!

A bíró sejté egy kicsinyt a magyar szót,
A szóló oldalán kiváltkép ha kard volt ;
S a mi huszáraink érthetőn beszélnek :
Abrakot a lónak, bort az emberének !

A bíró hajlongott, tipegett nagy lomhán,
Egy-két nyakatekert magyar szót morogván,
Fejével, kezével intett, mutogatott :
Hogy menjenek hozzá, minden készen van ott.

És házánál talpra állott minden lélek,
Mivel a huszártól rettentően féltek ;
A fáradt lovaknak volt abrak meg széna,
Csűrki állott benne a Szellő, a Héja.

De még odabenn volt ám egyszer a nagyja,
Vendégit a bíró szívesen fogadja !
És eléjük annyi bort, pecsenyét raknak,
Hogy elég lett volna fél huszár-századnak.

Tetszik a multság, — a kancsó fogy, telik...
De a jó bornál is jobban tetszik nekik
A bíró szép lánya, — piros az orcája,
S két szeme a szikrát, mint a tűzkő hányja.

Áldom az istened, édes gyöngyvirágom !
Hol termettél ezen a görbe országon ?
Jer velünk ! — élélünk együtt olyan szépen,
Hogy az angyalok is kaczagják az égben !

A lány hallgatta, bár nem érté a nyelvet,
De a szív jó tolmács, az mindent megfejtett ;
Elpirult egy kicsit, — s piros szélű szája
Egyet mosolyodott a három huszárra.

A szép nyalka fiúk neki is tetszének...
Istenem, beh mások az oláh legények !
Lomposok, czammogók, mint egy öreg medve, —
E meg mintha mindjárt szárnyra kerekedne...

A leánynak mégis nem tetszett egy dolog :
Hogy zsugori apja most úgy sűrög-forog ;
Hogy oly pocskéklást tesz zab, széna és borral, —
S gondoíkodott : vajjon magában mit forral ?

Elég az hozzá, hogy nyomára jött szépen :
Mikép álompor van az apja kezében ;
Azt is tudta már most, miért küldték neki...
S kész volt a három szép huszárt megmenteni.

És addig sompolygott, motozott, míg végre
Szitált hamut tett az álompor helyére ;
S könnyűlt szívvel nézte, hogy furfangos apja
Vendégit ugyancsak éteti, itatja.

A mulatság közben setét lett egészen,
Csapatja várta a három huszárt régen, —
Mivel úgy volt a szó, hogy ha meg nem térnek :
Bajuk van... s a többi rontson a helységnek.

Hanem hisz annak sem volna jól a dolga,
Ki a tölt kancsónál ilyesre gondolna !
Vitézink mulattak, — s az ilyen jó gazdát
A csillagos égnél feljebb magasztalták.

Egyik a csákóját nyomta a fejébe,
Hogy csak úgy nyult belé a vén oia'h képe ;
Nézd csak az öregből milyen huszár lenne!...
Ránéztek... s rettentő kacaj lett egyszerre.

Másik a hat vágást csinálta meg, — kardján
A csorbát s vérfoltot büszkén mutogatván :
Hajtogatta vasát, mintha káva volna,
S rémséges dolgokat beszélt elő róla.

Ittak... ittak... de az öreg utóljára,
Rátekergetvén a jó bor a lábára :
Ültében elaludt, — s a pajkos katonák
Hogy menjen feküdni, az ajtón kitolták,

S csak a kellett neki, — alighogy kilépett :
 — Mert hisz a vén róka épen nem volt részeg, —
 Elvegyíté a port egy jó kancsó borbán, —
 S hogy iszszak, örömmel leste alattomban,

Tudta már a dolgot a fél falu népe,
 S készen volt a bíró minden intésére ;
 Kiváncsian várván, hogy a nehéz álom
 Mikor vesz már erőt a három huszáron.

Megszólalt pedig már a kakas éjfélre, —
 Most a hasítékon a bíró benéze
 Meglátni a huszárt : hogyan szédül, kábul...
 — De azok danoltak torkuk szakadtából.

Megcsóválta fejét, — s darab idő múlva
 Lábujjhegyen eljött hallgatózni újra ;
 A nóta már nem szólt, — de még beszélgettek,
 Nagy bosszúságára a kaján öregnek.

Midőn harmadszor jött, tetszett már a hajnal,
 A huszárok lova enni kért nagy zajjal ;
 Soká fülelt, — s minden volt nagy csendességben,
 S gondolta : no már most egy lélek sincs ébren !

Mert szokása az a bús magyar kedélynek :
 Hogy a bor közt gyakran elhallgat, elmélyed...
 Űlt a három huszár... a végig gyúlt mécsbe,
 Mint egy élő bálvány, meredt szemmel nézve...

Az öreg benyitá az ajtót csendesen...
 S rögtön felrezzentek vitézink a neszen,
 Hahó öreg gazda ! igazodj' csak elő...!
 Ha már kitisztultál, jer kezd újra elől !

És kezébe nyomták a *rettentő* kancsót,
 Itatták erővel, szabadulás nem volt, —
 Birónk tátongott, mint a vízbe fult csirke,[?]
 A hamus bortól s az irtózástól szinte...

Mig ezek így folytak, kiviradt egészen,
S rémületes lárma támadt a helységben,
Hova nagy robajjal ront egy huszár-század,
Kérvén az elfogott, megölt czimborákat.

Hol nincsen áruló? mindjárt volt ki szóla:
Jaj ne bántsatok! én nem tehetek róla!
Altatót adtak be a bírónál nékik,
Én nem is tudtam, hogy viradtig kivégzik.

Viradtig kivégzik?... ejnye a ki áldott...
Majd adunk mi nektek kutya-mulatságot...
Zsivány bírátok is, tudom, azt a perczet
Megátkozza, melyben a világra termett!

Most a bős csapat a bíró-házhoz nyargal,
Lángoló boszúval és villogó karddal;
De im kit látnak ott? az udvar közepén
Hajadon-fővel áll a három víg legény.

Hogy világos van, azt látták mind a hárman,
Csak a felett voltak bizonytalanságban:
Hajnal-csillag-e az, vagy a nap az égen,
A mely szemeikbe nevet olyan szépen!?

Hél pajtás, éltek-e, vagy már meghaltatok?
Hisz a falu végén azt mondták rólatok?
Hogy láb alól ez a bíró eltétetett...
De hisz akkor el is bántunk vón' mi velek!

Micsoda? A bíró? a mi kedves gazdánk?
Hej csak mindig ilyen emberre akadnánk!
Mond a három huszár, s azzal neki esett:
Ölelte, csókolta a rémült öreget.

Erre lováról a többi is leszálla,
Meleg lett ismét a vén bíró konyhája ;]
Keservesen nézte: mint fogy széna, abrak
S boros hordójában van dolga a csapnak.

Szép leánya pedig örvendett lelkébe':
 Hogy roszbabb nem lett a gonosz tréfa vége;
 De neheztelt egy-két pajkosabb huszárra,
 Ki erővel csókot nyomott az ajkára. —

Hogy jól ettek, ittak, szedték a sátorfát,
 A három álmost is lovára feltolták;
 S ezer köszönetet mondván a gazdának,
 A faluból gyorsan el-kivágtatának.

Nagyot sohajtott a szép leány utánok,
 S szemével kísérte, míg csak egyet látott...
 De az apja, csakhogy meg nem ölte magát:
 A veszett magyarnak, hogy a méreg sem árt.

De bezzeg ő! mindig álmos volt és lomha,
 Most altatót kapott, szentül azt gondolva:
 Ez a hit s a hamu úgy megártott neki,
 Hogy nem tudták harmadnapig felköltteni.

HAHOTY FARKAS.

Meghalt Maximilián,
 Magyarok királya;
 Élve: tisztelé a hon;
 Halálában: szánja.
 S míg utóda csillagok
 Titkaiba mélyed:
 Fékje tágul, szarva nő
 Pártos szenvedélynek.

A törökkel béke van, —
 Véve drága áron;
 És örök csatározás
 Mégis a határon!
 Martalék-vágy, rettegés
 Kardot ad a kézbe;

Ki- s berontás, csóva, vér...
Ilyen az a béke!

Rabló-fészek sok nagy úr,
S főnemesnek vára;
Elpusztítja, beleül
Egymás birtokába.
(Ha ki megtorolja: jó,
Másképp neve *hallgass!*)
Muraközben ilyen úr
Vén Hahóthy Farkas.

Van nagy csőcselékhada,
S mintha volna czéhben:
Kitanítja az öreg
Sok gazságra szépen;
És mint sólymát a vadász
Tartja olyan célra:
Másé a tett és veszély,
Az övé a *préda!*

Szent Helén zárdája áll
Közel Csáktornyához;
Melyet a kóbor csapat
Kerül, retteg, átkoz;
És ha éjjel, néha, nincs
Elmellőzni módja:
Róla szörnyűket beszél,
S ijedséggel töldja.

Csak hallgatja Farkas úr
Mind e sok beszédet;
De történik, hogy csupán
Egy csatlósa tér meg.
Ijedt ember ez nagyon
Es van vérbe, fagyba...
— A zárdánál társait
Legyilkolva hagyta.

S beszél: «Tettünk jó fogást,
 Ámbár üldözének;
 És ha *ama* zárda nincs:
 Soha be nem érnek!
 Ott... a földből szó eredt,
 És *megállj*-t dörögve:
 Kezünk, lábunk megmeredt...
 — Hatvané örökre!»

Értem...! ellenségeim
 A klastrom lakói...!
 Felkiált s szed új hadat
 Vérboszús Hahóthy.
 A szent nép fut, vagy halott,
 Romban áll a zárda;
 Csak a *sírből*, melynek a
 Rombolás nem árta.

S míg az örült szenvedély
 Csapdos partjain túl:
 A természet csendesén
 Hervadásnak indul... —
 S újra zöld lesz a liget,
 A föld arcza szépül,
 Hamut és vért hant fed, a
 Ráemlékezéstül.

Hogy kinyílik az idő,
 Vén Hahóthy fölkel;
 Sokat tervez, czimborál
 Egy csapat törökkel.
 Ő a kém, a vezető,
 És sükerrel járván:
 Most, az egyezés szerint,
 Övé fele zsákmány.

S mig kijátszás csel forog
 A török fejében:

A dús prédát, Farkas úr
 Ellopja *egészen* ;
 De a kontyos czimborák
 A nyomába kapnak...
 Most már jó gondját viseld
 Farkas, a nyakadnak!

Meg-megbukkan az öreg
 Csalit- és bozótba',
 Utat veszít, csavarog
 Mint a hajtott róka.
 Végre ő s tolvaj hada,
 Közepén az éjnek:
 Szent Heléna romba dőlt
 Klastromához érnek.

Vén gonosztevő! ez is
 A te kezéd műve!
 Balsorsoddal szembe-jössz,
 Ide menekülve!
 El nem rejt a pusztá fal,
 A törökség nyomban...
 Hah, a sirbolt megmaradt!
 Oda, oda gyorsan...!

De alant, kigyulva két
 Égő szem világa:
 Egy arcz hős vonásai
 Látszanak meg nála;
 És rémitő hang dörög
 A hitvány tömegre...
 (*A szigetbi bős feje*
Itt van eltemetve.)

— Hah, ti korcs faj! hős apák
 Kardja-czímerével!
 A nemes sas lakhelyén
 Rabló kánya fészkel...?

A törvény és rend helyét
Rút erőszak állja...?
Önszülettiben vesz el
A magyar hazája!

Ki Szigethvár sánczain
Hősi véget értem:
Sok galádságtok miatt
Nincsen pihenésem:
Felriaszt, felköltöget
Rablók dübögése...
Kik e dolgot mivelik:
Isten átka érje!

És a megrémült csapat
Több beszédet nem vár;
Még a nyíl se szúr, dőf úgy,
Mint ez égő szempár;
Keblet inkább a török
Kardja verje által...
— S vén Hahóthy ott vesz el
Negyvened-magával.

S míg az ország sorsa egy,
Maradván a régi:
Haragos szót váltanak
A rom és vidéki;
Mintha a föld rengene,
Zúgna távol orkán...
— Török zászlók lengenek
Győr és Pápa tornyán!

MUSZKA TRÉFA.

Híre futamodott, hogy a muszkák jönnek,
S hogy rémitő volna száma seregöknek!
A kis magyar sereg nem rettentí vissza,
Sem a bőjt s imával roszul védett Tisza.

És megrémülve van a fél ország népe...
Csupán csak egy falu nem esik kétségbe:
Mivelhogy ottan az orosz polgártársak
Az *atyafiakra* nagy örömmel várnak.

S midőn közelgetnek a kedves vendégek,
A falusiak mind eléjük menének;
A biró járt elől, s az atyafiságot
Kötögetvén, szörnyű nyájas képet vágott.

Hanem majd rosszul járt — a mint mégis végre
Hatvan ökröt kívánt a csapat vezére:
Savanyu lett képe, minő a vad alma,
S tisztelettel bár, de azt mégis sokalta.

Erre az lett vége az atyafiságnak:
Hogy a birónak, kit jól megkancsukáztak,
A jó rokonságtól hatvan ökör mellett,
Husz előfogatot kiállítani kellett.

Hogy ez is készen volt, elindult a csapat,
De nem mint jött: víg dal, — sírás-rívás alatt;
Ejh! egy pár tulokért sírni mégis szégyen,
Nemis azért; csak a bucsú ily érzékeny.

Sütött pedig a nap iszonyu mérgesen,
És hogy a forróság még gonoszabb legyen:
Fojtó száraz porral összeelegyedik,
És a boldog tüdőt megjárja fenekig.

A fuvarosok közt egy ifjú ember volt,
Képe gömbölyű is, fakó is, mint a hold;
Száraz, mint az agár, hosszú, mint a pálcza,
Ritkán szólt, bár mindig nyitva állt a szája.

Gondolkodott pedig, — okosan, most rá-ért!
— Nevezzük Janónak rövidség okáért, —
Az-az fejét törte — mert nem mondok sokat:
A Janó fejében nem járt még gondolat.

Törte hát a fejét: hogy' állhatna félre...
Hanem semmi ut-mód nem jött az eszébe,
S miként van a tolvaj s szerelmes szokása:
Ő is tanácsot az éjszakától vára.

Ugy is lett. Estére megpihent a sereg,
S kifogtak a tábor szélén a szekerek;
Janó megitatván éjjel a jószágot,
Visszatért, befogott, s lassan odébb-állott.

Már jó darab földet eljött hazafele,
Akkor látja, hogy ez nem az ő szekere!
No semmi! tán még jobb! gondolta magában,
Mert aligha ital nincs a saroglyában,

Mivelhogy jöttében, ha fordula hátra,
Mindig pályinkaszag ütött az orrába;
S úgy kotyog valami ott a szalma alatt:
No az bizonyosan hordó vagy átalag!

Jézus segíts! szóla, de az ostor is szólt,
S lóhalálából jött, pedig csak ökrön volt;
És midőn a hajnal meghasadt az égen:
Haza-verekedett Janó szerencsésen.

Legelsőben is, hogy udvarán megállott,
Kieresztgette az elfáradt jószágot;
Azután fellépett a kerek-küllőre:
Hogy egyet igyék a hordóból előre.

De a mint hozzányult: csudáknak csudája!
A hordónak rögtön keze nőtt, meg lába,
S úgy nyakszirten vágta Janót az elsővel:
Hogy a szekér mellett fél-ájultan dőlt el.

S mint Neptun felbukik a tengerhullámból,
Egy félrészeg muszka bú fel a szalmából;
Néz és káromkodik, nem tudja, hogy hol van:
A mennyországban-é, vagy már a pokolban?

S az-alatt kiviradt s az asszony felébredt,
És a mint tudtára esett a történet:
A bős muszka körül, addig sűrög-forog,
Hogy békére fordul a háborus dolog.

Mert tudni kell, hogy a Janó felesége
Legszebb menyecske volt az egész helységbe;
Csak az volt a nagy kár, hogy egy kis magzatot
Hét év óta neki az Isten nem adott.

Ekkép mossa pedig szegény Janó fejét:
No te muszkát loptál, ördög bujjon beléd!
Ha loptad, jól eltedd, mert ha kitudódik:
Felkötnek, — s fejemen gyalázat lesz holtig!

Janó ugy is érzé már a veszedelmet;
A melyet magának a muszkával szerzett;
Most megugy megrémült, szegény! mint a kinek
A nyaka körül jár igazán a zsinég.

Elbámult mint a juh, — s egy ígét sem szóla,
És mivel rá-szokott hét esztendő óta,
Hogy felesége volt fő minden dologban,
Hitte, hogy ezt is ő elintézi jobban.

Nem-is csalatkozott, sőt örömmel látta:
Mily szépen megszokott a vad muszka nála;
Csupán csak az egyet csudálta más részről:
Hogy oly régen ott van s még csak nem is készül.

Később aztán gyakran akadt olyan dolog,
A melyen még egyszer jobban csodálkozott;
De hiszen nem is jó mindent tudni, látni...
Magunkról tudjuk ezt nős emberek már mi!

Hanem egyszer Janó hálni ment a rétre,
S a mint másnap jókor reggel haza-térne:
Tár-nyitva minden... a ház s udvar pusztá,
Sír-rí az aprólék: sem asszony, sem muszka!

Jobban széllyel-nézett : hát üres a láda !
Oda fiókjából a két tinó ára ;
Az asszony ruhája . . . szalonna, meg vászon . . .
Ugyan én Istenem ! mi történt e házon ! ?

Szomorú a gazda, — s nap nap mellett várja :
Mikor kerül elő jó élete párja ?
És elmúlik sok hét, azután sok hónap . . .
De az elsikkadtak még mind oda-voltak.

S Janót csípi, marja a lelkiösméret :
Vele a nagy csapás okára ösmértet, —
És bűnbánatában ilyen bús panaszt mond :
Elloptam a muszkát, a muszka az asszonyt !

Igy múlik el a nyár és az őszt utána,
Azután fehér lesz a földnek ruhája ;
Végre a tavasz is megérkezik zölden :
Megpendül a kapa, nyitnak a szőlőben.

Janó is kiballag, — s hogy megtér estére :
Eláll szeme, szája, megalszik a vére . . .
Ajtaja kinyitva, — aztán meg világ van,
És kegyetlen gyermek-sikoltás a házban.

Belépett az ajtón . . . hát nagy öröme
Rég ellopott kedves párjára ösmére.
De azért hallgatott . . . buta bámulásba'
Nyilatkozván öröm és fájdalom nála.

Még-is egy fortélylyal élt az ajtó mögött,
Hogy észrevétesse magát, hát *köbögett* . . .
De az asszony unván ezt e csendességet,
Ímígy vette annak nagy mérgesen véget :

«Hát tán nem is ösmérsz már engem ? átkozott !
Még biz azt sem mondja : hogy az Isten hozott !
Sokat áztam fáztam, bejártam nagy földet :
Aztán most egy jó szót sem érdelek tőled !

De Janó edzett hős volt a hallgatásban,
S körül-nézett... inkább félénken, mint bátran;
Szeme alkalmasint a muszkát kereste,
Talált is, — de sokkal kisebbet helyette.

Honnan került ez a kis muszka trombita?
A felett közöttök épen nem lett vita;
Majd ha felnő s Janót jól nyakszirten csapja:
Akkor tán ráösmér, hogy ki volt az apja!

ANDRÁS POLGÁR.

Pajkos fiúk valának azok a
Bocskay hajdúi!
Nem igen szoktak, hacsak lehetett,
Éhezni, szomjúzni.
Nem vizsgálták, hogy a tulokra
Ki bélyegét sütték?
Hátat vetvén eme mondásban:
Törvényt ront a szükség!

És összesúgnak egy este:
Ijesszünk rá *Eperjesre*!
Sóvár felé van ménes, csorda;
Szakadjunk titkon két csoportra.
Szeben felől mig egyik támad:
A másik elhajt ménest, nyáját.
Tetszett a terv, tetszett a préda,
S még legjobban a vaskos tréfa.

Mi pedig, mig lesz valami,
Forduljunk egyet a városban,
A mig *Lipót*, *András* és *Márton**
— Érdemes polgár mind a három —

* Schmuck András, Smeitzel Márton.

Hajduk zajára szét nem robban.
Mert a csapszékben mulat mindenik:
Együtt az idő jobban eltelik.

Márton polgár kevés beszédű,
Ne is busúlj, hogy *megszalaszson!*
Semmiben sincsen rövidsége,
Van sok pénze s jó egészsége,
S még ifju, szép menyecske, mellé!
De az asszony
Ugy tetszik, mintha nem szeretné!

András szerszavas, felesége sincs,
Összekap veled, csak ránézz, vagy ints;
Egy tücske van: — de több nem is kell! —
Hogy tudniillik ő *bátor ember!*
Voltak s minő kalandjai!
Bele-untak már hallani,
És senki sincs Eperjesen,
Ki e részben Tamás legyen;
Csak *egy ember*, ki most is ott ül,
Ki minden szóra, neszre szemfűl;
S mig *András* szaval: hogy a havason
Kilencz farkast vert egy bottal agyon!
És dezentort fogott,
Mint vándorló legény!
Hát mikor átment a
Zajló Duna jegén!
Fogadásból mint hált egy régi várban,
Szembe nézve száz kísértettel bátran —:
Ott ül! — s elébb csak mosolyog,
Mondván: ez még nem nagy dolog!
Később rutúl kaczagni kezd:
«Sógor! ugy-e álmodta ezt...?!

És a ki ekkép lábatlankodik:
Ki volna más? *Lipót*, a harmadik:

Nagy tánczingerlő, bár máskép kicsiny;
 Minden lépése, szava: tréfa, csíny.
 Áprilist járat, pénzt ásat veled,
 A lutrin ternót, quinternót nyeret;
 Talál mindenkit gyenge oldalán,
 De nem *sebez*, csak *csíp* mint a csalán;
 Sokon átment, mégis mint a gyerek,
 Az étellel csak játszik, enyeleg.
 Ajkán a tréfa: aranyfüst, — s ha szólt,
 Bezománczozza a kemény valót.
 Szereti őt egész világ,
 Csak András nem! oh mert hiszen,
 Szívén sebet gyakorta vág
 E szörnyű szóval: «nem hiszem!»

Ugy volt most is; — de hah! mi zúg...?
 A harangot félre-verik!
 Lótás-futás, rekedt z sivaj...
 Mi baj...? mi baj...?

A *hajdú* tört ránk, itt a had...!
 A polgárság fegyvert ragad
 Mind az utolsó emberig.
 S Lipót, András fülébe súg
 Az udvaron:
 No most itt a jó alkalom...!

Elmult éjfél, mikor eldőlt
 A csata a kapuk előtt;
 Gyalog voltak a jó polgárok:
 S lófélében van legtöbb károk!
 Csikó, tinó elballagott...
 S ez nem elég!
 A veszteség:
 Hét sebesült, három halott!

De ki az a bőszi óriás,
 Ki ontva vért,

Boszút állt a bajtársakért?
Két lábuért, négy lábuért...
Ki egy véres hajdúfejet
Lándsán lóbál a nép felett?
(Mert hozzák a harcz hőset vállon,
Hogy jobban lássák, jobban lásson,)
Ez a félelmes óriás:
András polgár! ki lenne más!
A fáklya-füstben, fáklya-fényben:
Néz jobbra, balra nagy kevélyen...
Dicsősége délpontra hágott!
Fumigálja egész világot;
De oh...!
A földön minden oly mulandó!
Az *éljenek* közül ki-rí
Egy gúnyos mély hang: *le vele!*
Ki az...? mi az...?
Hah, mily botrány...!
S Lipót így szól mosolyogván:
Ez a *Márton polgár feje!*
Lát... feldühül a nép, s gyilkost rival, —
Hősiünk fehér lesz, olyan mint a fal..
S hogy a *megboltnak* felesége
Kap átkozódva üstökébe:
A *földről* nyög fel már a bajnok...
Jaj, irgalom! mindent kivallok...!
De a tömeg már czepli...
S roszerű lesz a nyakabeli,
Ha néhány szavahihető
Módos polgár nem áll elő.
Csend lesz és a tanuk beszélnek:
Csak hagyjatok békét szegénynek!
Mártont a hajdúk ejtették el.
Lelkét karunk közt adta ki;
Meghidegülve hagytuk hátra,
S hogy visszatértünk, akkorára
Fejét leszelte valaki...
S hogy András volt: a fő elég jel...!

A megbukott hős nyomorultan
Bókol fejével: úgy van, úgy van . . . !

És e sajátságos történeten,
Soká nevettek még Eperjesen ;
De András végkép elvonult.
Nem járt csak a szomszédba,
Szegény Márton bus özvegyét
Vigasztalgatni néha ;
S szólt: — bánatát enyhíteni vágyván,
Szép halni a becsület ágyán !

,Elő se hozza! — mond az asszony,
Mintha most is előttem állna :
Az a véres fő, az a dárda . . .
Hogy ereimben vért fagyaszszon !
S mindig úgy tetszik: szomszéd ölte meg
Szegény jó Mártonom . . .
S ezt a fátyolt ön miatt hordozom . . . !'
— Arczán bus köny pereg.
Aztán reá-veti
Könytől fényes szemét
S András lelkéig jár
Köny, pillantás, beszéd.
A vádló lelkiösmeret,
Még az is: hogy talán *szeret* !
Azok a gömbölyű karok . . .
Szeme, mely sír és mosolyog ;
Karcsu termet, lágy szőke haj.
Hókeblén a fekete csipke :
Hej nagy gyönyör, de hej nagy baj . . .
— És Andrást mindez lépre vitte.

A mint a násznak híre fut :
Több víz Lipót malmára nem kell i
Mihelyt előtalálta :
Rákiáltott, no bátya,
Most már hiszem, hogy bátor ember !

A KERESZT-ÚTRÓL.

Szép darab szőlője volt János gazdának,
Szüretkor boráért sok jó pénzt adának;
Hanem egygyé is tett ő éjet és napot,
Kapált, metszegetett, oltott, homlítgatott.

De Péternek nem volt a dolog kenyere,
Ki a bal mesgyéről szomszédos volt vele;
Éhnye, Péter szomszéd! János mindig mondta,
A kelmed szőlője beh gazos, beh ronda!

Történt pedig egyszer, ugy József-nap tájban,
A mint nyitogattak a hegyen javában,
Hogy Péter végezvén a kenyér-ebédet:
Szomszédjához egy-két szóra átal lépett.

Szóba elegyedtek pedig egyről-másról,
A jó szürettről, a gazdag aratásról;
És Péter sohajtott, pipáját kiverve:
,Csak nem jó idő jár a szegény emberre!'

«Még az idő ellen, felelt János gazda,
Nem igen nyithatjuk a szánkat panaszra!
Tavaly is csak termett, most is szépen nyílik, —
Csakhogy ne heverjen az ember fél-délig!»

,Dejszen! monda Péter s megakadt a szava,
Maradhat én-tőlem nem soká a kapa!
Csak az Isten engem egyszer megsegítsen,
S Szentgyörgy-nap éjjelét érjem egészségben!'

János hogy ezt hallá, Péterre bámula,
Azután így szóla egy kis idő múlva:
«Ugyan Péter szomszéd, min töri a fejét?
Mi jóért várja ugy Szentgyörgy-nap éjjelét?»

,Hát csak azért biz én, felelt lassan Péter,
Hanem aztán János gazda ne beszéljen!
Hogy csak egy szót szólok künn a keresztúton,
S pénzzel hozom tele mind a két szűrűjöm.

Hanem jó-előre, mint már tavaly-nyáron,
Az ember egy halyag-mogyorófát vágjon,
S ha a tett-helyre megy, vegye a kezébe,
Írjon egy karikát maga körül véle.

Azután ne féljen, mert abba a várba,
Nincs olyan teremtetett állat, ki behágna;
Ló, szekér jön felé vágztatva az úton,
Tüzesen, csattogva, de meg ne mozduljon!

Mikor aztán kérdik: no hát mi kell neked?
Csak azt felelje: *pénz!* ne szóljon egyebet;
Megint ijesztgetik, de ha meg nem rémül:
Meg se tud mozdulni reggel a sok pénztől!

János haragosan felelt a beszédre:
«Nem szegyenli kelmed keresztyén léttére,
Hogy ilyen bolondok vannak az eszében?
Hisz a feje lágya benőhetett régen!

Dejszen nem úgy van az, édes atyámfia!
Kár a gazdagságért fáradni annyira;
Ha kegyesen élünk és dologhoz látunk:
Isten áldása lesz kincsünk, gazdagságunk!»

De bizony nem fogott a leczke Péteren;
Feltette magában, hogy ő csak kimegyen!
Rövid az éjszaka, nagyon hosszú a nap,
Ásó, kapa nehéz a dologtalannak!

Így volt Péter gazda; — végre valahára,
Eljött a nap, melyet szívszakadva vára,
Kezébe fogván a mogyorófa-botot:
Jó napszállat után azzal kiballagott.

Lassan ment az idő. Hogy a kakas épen
Másodszor kiáltott a szomszéd helységben :
A keresztutra állt, s mint Jánosnak mondta,
Körül-kanyarított botjával a porba.

Sokáig állt ottan, reszketve és lustán,
De megint a sok pénz az eszébe jutván :
Neki bátorodott ; egyszer csak fülébe
Űtődött valami szekérnek zörgése.

A zörgés hallatszott közelebb, közelebb . . .
Végére meglátta Péter a szekeret ; —
A lovak tüszköltek, a patkó szikrázott,
És pedig egyenest neki hajt, úgy látszott.

No itt van már . . . ! Péter csendesen mormoga,
Örült, de meg félt is, vaczogott a foga ;
Csakugyan szekér volt, a mit Pétet látott,
Csakhogy nem pénzt hoztak ott a boszorkányok.

Mert hisz nincs boszorkány, az csak mende-monda :
Hogy megnyom álmadban s tehened megrontja,
Vagy a keresztuton sok pénzt dobál néked !
A mit Péter látott, az sem volt rossz lélek.

Hanem az ispánynak a szomszéd helységbe',
Éjfél tájban rosszúl lett a felesége ;
Az ispány kocsisa ment lovon, szekeren,
Hogy hirtelen doktort s orvosságot vigyen.

Látván, hogy már ott van, csakugy vágja a port,
Péter bolond észszel még a földre guggolt ;
Félre-ugrott a két első ló hortyogva,
De a gyeplő-szárat a kocsis jól fogta.

S neki csavargatván a suhogó nyelet,
Nyaka közé szedett az ostorhegyesnek,
Most neki ment a ló, és a szegény Péter
ÖsszeviSSza-törve maradt az utfélen,

Setét is volt, de meg idő sem volt elég
 Utána-nézni, hogy min zakkant a kerék?
 S Péter vérbe-fagyva ott feküdt reggelig,
 Talán meg is hal, ha jókor meg nem lelik.

Azután sokáig nyomta még az ágyat,
 Jobb lett vón' meghalni, de mégis fellábadt;
 Hanem tehetetlen maradt a munkára,
 Mivelhogy koldus lett a keze, a lába.

Kéregetve járkált faluról falura,
 Nyakából gyakorta kiszakadt a ruha;
 A hol kérdezték, hogy: mi lelte a kezét?
 Sírva beszélte el gyászos történetét. —

Gonosz uton a jót sohse keressétek!
 A boszorkányságról beszélni is vétek;
 Féltétek az Istent, hiven dolgozzatok:
 S az ég áldásában úgy lesztek gazdagok!

ÁROKHÁTI LÓRINCZ.

Ali pasát a dicsőség szomja bántja.
 Arokháti Szécsén-várnak kapitánya;
 Ali pasa Szécsén ellen
 Tör felette!
 Vérszemet kap minap Drégelt hogy bevette.

Este van már, forró napra enyhe alkony,
 Ali népe vágy pihenni gyenge hanton;
 Este van már, — ,Fel, fel Agák!
 Lóra, Bégek!
 Tornyot, bástyát romban látni szinte égek!

Török tábor, mint a tenger, mozdul lomhán,
 De vész Ali, s jobban, jobban korhácsolván:
 Szécsénnek dől, mint dagály dől

A szigetnek :
Melegök lesz, a kik ott ma bennrekedtek!

A pusztulást üstök, ágyuk öble ontva :
Mint a zápor, nagy cseppekben hull a bomba
Lobban, dördül, — reszket a lég,
Törik a fal ;
Még az ég is háborog a dúló haddal !

Jön a válasz vár falárul, hajh de késve !
S bár hárommal ér fel aztán egy lövése :
Gyérül, lassul, — majd elhallgat
Hajnal-tájon ;
Török vezér cselt gyanít e hallgatáson.

Szerecsen rab csúsz a falhoz macska módra . . .
,Szécsén-várán kapu, ajtó nyitva volna . . .
Bámul Ali, hirt vevén a
Kém szavában . . .
,Eh, ha zárva, majd kinyílik, — csak utánam !'

A törökség rendben ér a kapubóltig,
Nyitva biz az ! s rajta több-több bélopódzik . . .
De meghökken : — fenn a bástyán,
S lenn a téren
Csatarendben feketülő nagy sok népen.

Fontolgatni nincs idő s kedv, — ropog a cső ;
De mint a fal, ott áll a sor, vissza sem lő . . . !
Tűzet ad majd Ali népe
Csapatostul, —
Megint lőnek, — ezren lőnek : s meg se mozdul !

Ali dulfül, hűledez a babonás nép, . . .
S még talán a *tréfa* vége lenne *másképp* :
De a hajnal *lemosolyg* a
Vár terére . . .
Törököknek bosszujára, szégyenére.

A hős várnép, a mely ellen úgy puskázták :
 Dárdanyél, rúd, - öltöztetve ronda váznak ;
 Sehol senki! — az ördög lőtt
 A falakról...?
 — Egy levél im felszegezve, — s Alinak szól :

«Egészséggel, ozmanoknak hős pasája!
 Mit ma tettél: ország-világ megcsudálja...
 Meg ne öless valakit e
 Bátor hadbul...
 Küldd uradnak, soh-se látott ilyet Stambul!

Mert az éjjel ez volt az én hadi népem,
 Védve Szécsént ezreidnek ellenében ;
 (Bölcsen hallgat: hogy megszöktek katonái.)
 Szécsén-várnak kapitánya Árokháti!»

,Hah, utána!' — ordít Ali, — fel- s levágtat,
 Bósz dühének, mint a tigris nézve tárgyat ;
 De körülte gúnyos vázak,
 Csóva, rongyok...
 Még lova is megvadulva tüszszög, hortyog.

SZENT LÁSZLÓ KIRÁLYRÓL.

Egy vén regét mondok Szent László királyról,
 A cserhalmi hősről, Bélának fiáról ;

Ki, — mint meg van írva lapján krónikáknak, —
 Kilenczvenkettőt hogy ezren túl írának :

A pogány kunokkal harmadszor vítt harczot,
 Kik országán tőnek sok keserves sarczot.

Először is vitéz karjának általa,
 Ő nagy megromlásuk *Kisvárdánál* vala ;

Reájok-nódítván magyaroknak hadát,
Vőn a kun futamást, elvesztvén a csatát.

Másodszor a Tömös mellé rekedének,
Hol lőn nagy folyása támadók vérének:

Egy lábíg vesztenek partján a folyónak,
Csupán egy szaladván haza hírmondónak.

Ákos vezér alatt, most harmadik csatán,
Háborgatá a hont istentelen pogány.

A dolgok mivoltát, hogy megbeszéli:
Két szemes száguldót futamtatott elé.

De vérszemet kapván már a magyar sereg,
Jötte árát a kun harmadszor adta meg:

A porba hullt kemény Ákos vezér feje,
László király saját kezével ütte le.

Megrontá, elveszté utána táborát,
Táplálván testökkel az égnek madarát.

Futott, ki a kemény csatán el nem veszett,
Erdőkben, bérczeken keresvén rejteket;

Sok pedig keresztyén-fogságba akada;
Ímígyen pusztúlt el kunoknak ő hada.

★

László, ki megveré az ellen hadait,
Békében hordozá népének gondjait;

A megnyugovásra nem is hagyván időt,
Ügyes-bajos dolog Tornába híttá őt.

A nép rövidségét mert szívére vette,
A helytelenkedőt büntetvén felette;

Gonoszoknak útját hatalma elveszté,
Szarvat emeljenek, addig nem ereszté.

S bár útain annyi boszúság találta,
Mikoron feddőzött, magát megbíráltá,

És a népek felett ítelt igazságban,
Nagy jó véget érven minden szándékában.

Orcáját a szegény elől nem rejtette,
De vigasztalással s kenyérrel értette;

Ezért nagy hivségét bírta ő népének,
Kik látták jóvoltát szelíd elméjének,

És járt az úr előtt tiszta kegyességben,
Ki látta útait magasságos égben.

Történt egyik napon, László király midőn
Lovagolna, kopár, csendes halomtetőn,

— Hol árnyas rengeteg köríti a helyet, —
Tünődő lelke mély gondokba mélyedett;

És gondja közepett eszébe nem vevé,
Hogy egy gyanús csapat sietve tart felé;

A vert had emberi, lappangó kunfiak,
Mutatta fegyverök, mutatta a sisak.

Ösmérte a királyt a kósza kun csapat,
Látván, mint hulla el szörnyű csapás alatt

Ákos a had feje, a bús vitéz előtt;
— A harczos óriást, ösmérte minden őt! —

László csak egyedül, s mi több fegyvertelen!
A csapat vakmerő, — fejszámra negyvenen. —

S midőn a rengeteg szélén ólálkodott:
Meglátta a királyt s vesztére lelt okot;

Kiáltván: nagy-fennén vérboszu szavával:
«Társak! vesszessük el hatalmát, magával!

Ki által gonoszúl, vitéz kun, harczmezőn
Éhesen károgó hollóknak étke lőn!»

A mély-gondú király szemét hogy felveté:
Átlátta a veszélyt, a mely fenyegeté;

Reá volt vonva már a halálnak íja,
Hogy éltenek várát végromlásra víja;

Nem volt bizakodás emberek fiába...
Veté reménységét seregek urába!

Ki által népének, mely már elepede,
Hüvös forrást nyitott a szikla kebele,

S kinek őrző karja fedezte mint paizs,
Éltét a csatákon: benne bizék ma is.

Ki bízik az urban, az meg nem szégyenül,
Mert az ő angyali tábort-járnak körül.

László fohászkodék... s az úr oltalma kész:
Földig ketté hasadt az izmos sziklabércz.

Egymástól messze el-tágulván két fala,
Közben fejszédítő üres mélység vala,

Mely őt elválasztá vad üldözőitől,
Kik álmélkodással állottak túl-felől;

Majd rettegés között mind hátra-tértenek,
— Kezökből elhullván a gyilkos fegyverek. —

És míg a szent király bizton tovább-megyen:
A csudának *jele* maradt azon helyen,

Mély *lópatkónyomot* hagyván a mén lába,
A tetőt borító kemény kősziklába'.

★

Sok századoknak lőn azóta múlása,
Miképen egy éjnek rövid vigyázása;

Azóta elhamvadt László, a szent király,
És sok koronás fő sírboltja álminál;

Hanem patkónyoma maiglan ott vagyon
Szent László lovának, a szirtes bérczfalon;

Hol lassú zörejjel ömlik le a patak,
Szirten ülő tiszta- s topolyafák alatt.

Körüle hallgatás . . . s a multak képe leng . . .
S az érező kebel mélyen el-elmereng.

ANDRÁS HERCZEG SÓLYMA.

Gályára ül, Nápolyba száll
Károly király hiv özvegye;
,András herczeg, kedves fiam!
Gyere haza, gyere!

Idegen föld, idegen szív . . .
Fejed nincs hol lehajtanod!

Vagy már meghült hozzánk való
Te jó indulatod?!'

András készül, — Johanna mond:
«Királyasszony, néném, anyám!
Ne miveld ezt... holtig való
Busúlást hozna rám!

S te...? elhagynád, ki ugy szeret...?!»
— Zokogásban vész el szava, —
András is szól: «Kedves szülém,
Nem megyek én haza!»

Gályára ül, honába tér
Károly király bús özvegye.
«András herczeg, kedves uram,
Gyer' vadászni, gyere!»

Száguld a mén, dobog a föld, —
A vad sűrűn reppen, riad;
S hull: fegyver és sólyommadár —
Ez élő nyíl miatt.

De a herczeg legkedvesebb
Solymára mily romlás jöve?
Nem hat reá, szép szó, harag
S a préda ösztöne.

Ételt utál, vadat kerül,
Csüggedt, konok mind estvelig,
Midőn *Aversa* a vadász-
Csapattal megtelik.

Zajos, hosszú a vacsora,
Későre mén a lefeket;
Midőn András elszenderül:
Éjfél körül lehet.

— Már látja a nap képeit . . .
 De felrezzen: «mi zaj van ott . . .?»
 — (Künn, a sólyom vijjog, — s veri
 Vadúl az ablakot.)

«Nincs semmi zaj, csak álmodol . . .
 Aludj, aludj én hercegem!»
 S András arczán lágy női ujj
 Futos gyöngédeden.

Érez gonoszt, jósol veszélyt,
 Másodszor már a hű madár;
 Harmadszor is jelt ad, — de azt
 András *nem hallja* már.

Lassan nyilik závár, kilincs,
 Világ gyúlad, meg ellobog . . .
 Jobbra, balra oldalának
 A latrok, gyilkosok.

Ha ezt tudnád, szegény anya!
 Megölni még nem volt elég:
 Lator kezek ruhátlanul
 Az utra kiveték . . .

S neje tovább alszik. Sólyma
 Viraszt András teteminél;
 Eldöglik a madár, — a nő
 Késő vénségig él!

ETELE HUN KIRÁLYRÓL.

Görög császár, nagy hatalmas,
 Szeretné hogy nyugton alhass!
 Mert minek a bibor, bársony?
 — Két annyit ülsz paripádon, —

S birodalmad sikja, hata!ma?
 — Idegen ló nyerít rajta, —
 Arany, ezüst sarczba mégyen!
 Nagy a romlás, — hát a szégyen?!

Ki így bánik a császárral,
 Akkor nyomván, mikor kárt vall,
 Cselvetésben eszén túl-jár,
 S kardján annyi vér pirúl már:
Etele, a hun király az.
 A kit ösmér, fél a száraz;
 Mert mikép a nádat a szél:
 Népeket hajt meg, ha felkél.

Összetűzni véle káros...
Görög udvar mást határoz;
 Hogy a világ félelmére,
 Kard helyett, a gyilkot mérje.
 Hogy kitől fut a csatában:
 Mellé csuszszerék sátorában,
 S őt, kinek öl pillantása,
 Álmában átverve lássa.

Szerencsére! mig ezt főzik:
 Egy hun-ember bevetődik;
 — Ki jár világ-látni messzi,
 Nosza le kell kenyerezni!
 Könnyen rááll, — nem kell sok szó,
 S *görög észszel* még az a jó,
 Hogy nem-is vesz dijt előre,
 Szabadkozván inkább tőle.

Görög és hun együtt mégyen:
 Útra kelnek hevenyében:
 Kalaúzul a hun szolgál
 Ösmeretlen tájékoknál;
 Nevök: Etelhez követség:
 Céljok: hogy őt elveszessék;

Pénz- vagy csellel csak megejtik...
Czélhoz vezet valamelyik!

S mennek, mennek éjjel, nappal,
Küzdvé széllal, vízzel, vaddal;
Járnak bércezen, szíkes háton,
Ekevastól szűz rónákon.
Látnak szilaj ménest, nyáját
S vándor népet, mely a tájat
Hol elhagyja, hol megszállja...
Se törvénye, se királya!

S táborához hogy jutának
Világdúló hun királynak:
Meghökkennek népe számán...
S áll előttök ritka látvány:
Zöld gyepen sok tarka sátor,
Ott verseny, itt áldomás, tor,
S míg dal zeng az ősek nyelvén:
Lobog a tűz, robog a mén!

S eléjük sok főhun nyargal, —
— Telve a szem bős haraggal. —
Kihez jöttök? — Eteléhez...!
És mi jóért? — Ő ha kérdez...
Felrivalnak Edek s mások:
Ha még-is megmondanátok...!
Ejh! a *fővel* kell beszélünk,
A *lábbal* hát nem beszélünk!

Ha nem szóltok, szólunk hát mi:
Uratok küld boszút állni...
Hogy kit futtok a csatában:
Átverjétek sátorában!
Ezért jöttök, erre hoztok
Színaranyban ötven fontot; —
Csak körülte! — gúnynyal szólnak, —
Módotok lesz benne holnap!

Este lett s az éj beállta,
Görögöknek nincsen álma!
Búslakodnak, tépelődnek:
A hun árulá el őket...?
Vagy varázslást üzve, máski
Szemeikből olvasá ki:
Mit terveztek? mit akartak?
S célját törnek és aranynak!

Nem javolja semmi, semmi,
Etelével szembe' lenni!
Sőt a melyik arra képzeli,
Küzd halálos rettegéssel;
Míg hát tart az éjszakába':
Esze nélkül kap lovára
A görög, s megy fékeresztve,
Megdöbbenven zajra, neszre.

S mit használ, hogy gyors lovok van?
Gyorsabb hun nép zúg nyomokban!
Szóval érvén, mond a hadnagy:
,Nem jól mentek!' (Semmi csak hagyj!)
,Rendesebb lesz ha megálltok!'
(Meg kell állnunk, nem bocsáttok...!)
,Erre, erre...! vissza köztünk!'
(Jól tudjuk már, hogy elvesztünk!)

,Ha kell, reggel elmehettek!
De most sátcrt ütünk nektek!
Hozunk vad bőrt éjszakára,
Halat, barmot vacsorára;
Mert ugyan mit mondanának,
Hogy csufjára a világnak,
Éhen, szomjan elmenének
Vendégei Etelének?!'

KUN KOCSÁRD.

Székelyország földén látott
 A mi hősiünk napvilágot,
 Akkor sem volt kedves vendég:
 A szülék egymásra kenték
 Okát, bűnét érkeztének!
 De ő megjött mint a várt,
 S a szegény ház-népnek számát.
 Hétig rugta Kun Kocsárd.

A fiak felhuzalkodnak, —
 S ő, bolondja mindnyájoknak!
 Jön utcából karmolt képpel,
 Iskolából, titkolt kékkel;
 A végső pad volt az övé,
 Valameddig oda járt;
 Te-belőled semmi sem lesz,
 Szép öcsécském, Kun Kocsárd!

S hogy az évek el-lejárnak:
 Pelyhe nő a gyenge állnak;
 Dobog a sziv, fázik, gerjed...
 Szép szemeknek lángja mellett.
 Szebb leány, mint Székelyföldön
 Nincs a földön...! — de kosárt
 Fon számodra s csalfa képpel
 Kinevet, jó Kun Kocsárd!

Van ám jó a roszban ennyi:
 Ugy sem érne rá szeretni!
 Rövid békét hol megunták:
 Van a honban háborúság!
 A hívó jel: meztelen kard,
 Mit a pártduh vérbe márt:
 Ezren mennek, — de kaczagnak
 Hogy ő is megy — Kun Kocsárd.

Elvész aztán híre hamva,
Mind is egy ő, élve, halva!
Mikor egyszer sok időre,
Nagyon ver a szó felőle:
Látták, hogy vitt a csatában,
Mint egy vérző leopárd;
Tamás volt sok benne mégis,
Mikép ő az: Kun Kocsárd.

Hanem a mint Kassa táján,
— Fele népét kardra-hányván
Révain nagy diadalt vőn:
Repült híre szárnyon, szellőn.
S hogy szaván a czenk olasznak,
Grittinek jut végre bárd:
Híres ember, nagy vezér s hős
Lőn egyszerre Kun Kocsárd.

Az is volt ő. Majd Horváthra
Szathmár várát hogy megszállta:
Otthon egy szakálas ágyú,
Megfosztotta fél lábátúl.
Vére omlik . . . ina gyengül . . .
De szív és hang oly szilárd!
Rajta . . . rajta! és a várat
Igy vevé be Kun Kocsárd.

Nagyváradra víve sebbel:
Ura búsong, fél kart veszt el!
Szép nyakokbul tépve vőnek
Gyolcsot a nők sebkötőnek . . .
S ki felé most annyi köny hull,
Annyi bajnok karja tárt:
Egyet mosolyg, hogy körülnéz,
— Aztán meghal Kun Kocsárd.

MÁTYÁS KIRÁLYRÓL.

Ég már az őrtűz, lángok czikáznak
 Erdős tövénél a Hargitának.
 Hazug beszéden kapván a székel,
 Táborba szállott oktondi észszel!

Világol a völgy, — fenn barna éj függ, —
 Sátor gyanánt áll a terepély bükk;
 Sok harczy szerszám megtámogatva,
 S zagyván szedett nép tanyáz alatta.

Felbolygatott nép ravasz vezérét:
 Ott látni Fancsit. Kérdezve néz szét,
 Szűk udvarában tábor-tüzének,
 Körébe a mint többen gyülnék.

,Vezér uram hé! minket kegyelmed
 Felkölte sok szép ígéret mellett!
 Kellő a szép szó, de jobb a *hadd lám!*
 S ha menne a ló, mért tartja zablán?’

«Zsákmány s dicsőség, derék vitézek!
 Mit én ígérek s szerzek tinéktek!
 De nem siettem, — jó néha a les,
 Hogy így a konczért bizton kitörhess!

Fel most, ki méltó a hősi címre!
 Velünk a sors is —! halljátok íme:
 Ketté tört a kard, mely szabna törvényt...
 — *Mátyás királynak halála történt?*

E szóra csend lesz, nagy láрма volt bár,
 S mint ki roszul hall és újra szót vár:
 Merőn függ a nép vezére ajkán...
 — Kétkedve rázván fejét akarhány.

S egy ösmeretlen rögtön előlép,
 — Sisak-rostélyzat borítva képét, —
 És mond: — ki eddig csak néze szótlan —
 «Budán halott van! — halott valóban!»

Ama hazug hirt most gyártva épen,
 Meghökken Fancsi, — s felnéz sötéten;
 Mi ez? ellenség, avagy barátja,
 Magát ki ekkép dolgába ártja?!

Ha czáfol: vágást vágás előzne,
 De még bizonylás! kezd fázni tőle...!
 S vakösvény e szó: — sűrűbe veszvén, —
 Budán halott van! vigyázat! ez kém...

«S honnan vitéz ur? — mond Fancsi gőggel, —
 — Mely sok vak embert; vesztére tölt el! —
 S ha meg nem sértem, hová törekszik...?»
 «Budáról jöttem s épen csak eddig!»

«Ugy hát, ha zsákban macskát nem árul:
 Tán többet is tud Mátyás krályrul?»
 «Tudok! — ki békén s harczban kísértem,
 Ösmerve vágyat s titkot szívében!»

«Hohó...! s nem a szót mit ép kiejte?
 — Azaz ha holtnak fordulna nyelve —»
 «Lehet! — mert hidd el felőle szentül:
 Szózatja könnyen füledbe csendül!»

«S mind ennyi...» — «Oh nem! még hátra van sok!
 S a hangmely nőtt... nőtt... most szinte harsog —
 Tudom: hűséget mikép jutalmaz,
 S mit nyer ki vétett: a pártos, a gaz!

Mint mondta mondom: *nincs semmi drága!*
Éltem, nyugalmam népem javára!

S ki rút zavargást tudsz bé hűségbe:
Hallj szót galád fő, és ronda népe!»

Zaj kél. Vezér s had most már sokat hall; —
«Ki vagy? halál rád...! föl a sisakkal...!»
«Legyen! nagyon jó ha láttok s látlak:
Nos...! engem hínak Mátyás királynak!»

S hogy a sisakróst egymásra cseszszen:
Vésznel e halk nesz szól rémesebben...
Igen sok egy percz, hogy összefagyjon
A szivben a vér, a szó az ajkon!

S hozzá a vakhit még rémeket told:
Lángszem... fehér arcz...! élő-e, vagy holt!?
Élő-e, vagy holt, ki így betoppan...?
S félni miképen kell tőle jobban...!?

«Mily sok derék tölgy! dus lombja zöldel...
Ha megrakatnám gonosz gyümölcscesel...!
Legfőbb helyet fenn, a főnek adván:
De... most az egyszer kegyelem a fán!»

Babért ohajtván e had vezére:
Utját ki állná? hadd fusson érte!
És ennyi harcz-vágy, csatázni mely kész:
Azon segítünk, hogy kárba nem vész.

A lengyel úgy is magyarra felkelt,
Mentek rá rögtön! nem várva reggelt!
Székely! ha szablyád' megülte rozsdá:
Kifényesülhet majd vérbe mosdva!

De székely, harczolj! harczolj vitézül!
Mig vérpatak foly holtak szivébül...
Előre mindig...! ki hátra-fordul:
E képre bukkan, — s jaj lesz azontul!

És tudni, székely! javadra lészen :
Hogy nyitva, hunyva jól lát e két szem!
Akárhól a fej, de gondja itt jár...
S Mátyás király él, ha meghal is bár!

ŐSIDŐKBŐL.

Már három nap, három éjjel
Harmatozik a fű vérrel;
Hogy a harcz, e vad sebzett mén,
Nagy-végsőt rúg ina-metsztén.
S pártos *kun had* felkonczolva,
Vagy szétszórva mint a polyva.

Együtt fekszik barát s ellen,
Nem fenekszik egymás ellen;
Hallgat a kürt, — elmaradt szét
Kelevéz, kard, behorpadt vért,
S üres puzdra, — nyillal telve:
Mérges kigyó szája, nyelve.

Lászió jár a csatatéren,
Meg-megállva minden lépten,
A mint erre, arra ösmér...
Vajh mért hullt e sok rokon vér?!
Lelke, arcza elsötétül...
Veszteség a nyereségből!

Hajdan a kun homokpusztán
Bolygó ér volt, alig futván;
S magyar nemzet, a mely volt már
Hét forrásból harsogó ár,
Felvevé az elveszendőt...
S im partot tör mikor megnőtt!

Nyugtalan nép, porba' fekszel!
 Mit tegyek, hogy jobbra kelj fel?
 Hogy szelídülj, szóra hallgass,
 Ne barangolj mint a farkas!
 Töpreng László: úgy sem... így sem...
Meg kell őket telepítnem!!

A király mig így határoz,
 Vissza-kerül sátorához;
 Hol felé a vert kunoktúl
 Követség tart, — s *kérve* fordúl;
 Kérni...! hah, ez mily gyalázat!
 Büszke kun szív reszket, lázad!

Követség szól, a király hall...
 Nézve szúró pilántással,
 Jobbra, délczeg hősök állnak,
 Színe, lelke táborának.
 Balra foglyok, ketten-ketten,
 Talpig lánczban, talpig sebben.

,Békét kérünk, király! — ajkad
 Kész a szóval, (bár még hallgat),
 Mint a kézív megvont húrja,
 Hogy a vesszőt el-kirúgja;
 Mi az: — hányd meg jó-előre —
 Szó kimondva, nyíl kilőve?!‘

,Vér, vagy sarcz kell? e fogoly had
 Hútsa boszúd'; rendre fojthadd!
 Kincset mér a kun cseberrel...
 Vagy ha kedved tartja: szedd el
 Ifjainkat, szűzeinket...
 Győztél, szabd meg, a mi illet!‘

,De ha tovább-menve ennél,
 Czélod, hogy *megbélyegeznél!*

Ósgunyánkból kifordítva,
Szakálunkat megcsonkítva . . .
Óseinkre! kik elhunytak:
Még egy harcza lesz a kunnak!

«Nincs,— mond László nyugton, gyorsan,—
Kincsre éhem, vérre szomjam:
Ki foglyul van elbocsátom . . .»
(Foglyok vélik, hogy csak álom,
A mint békó, láncz közékrül:
Mint a haraszt földre zördül.)

«Szűzek, ifjak, — nép virága —
Nem kerülnek szolgaságra;
A minő volt, lesz az öltöny . . .
S kun szakála nagyra nőjön!
Nem sarcz, nem vér s iga rátok:
Kevés, a mit én kívánok!»

«Mely ma porrá lesz a tűzön:
Sátor helyett ház épüljön!
Tartós, délnek, sorba szépen,
Kúttal, fákkal közelében;
Élni s halni majd idővel:
Kell szántó-föld s temetőhely!»

Ennyi, nem több. Örvend a kun,
Frigyre lépvén a jó alkun;
— Messzevágó czélt nem értve:
Magyarságnak nincs inyére:
De a László lelke, látván:
Felderül, mint a szivárvány.

RÉTEL PATAKJA.

Jöve magyaroknak
 Elszakadott ága . . .
 Jó szerencse hozta
 Ebbe az országba.
 A Tisza s Bodrog közt
 Nagy vitézlő népek
 Megtelepedének.

Mint a nyárfa, a hol
 Szereti a földet,
 Gyököt ver, ágat hajt,
 S nő a mig csak nőhet :
 Magyarságnak fája
 A boldog vidékben
 Bokrosodik szépen.

És mellette nyulánk
 Ideges fiaknak :
 Mint a teljes bimbó,
 Szép szűzek fakadnak.
 Szemlélvén a vezér
 E dús nemzedéket,
Örömet s bút érzett.

Maholnap népemnek
 Bizony szűk lesz e tér !
 De megnyugodt ebben :
Kirajzik, ha nem fér ;
 S ha élek, tán én is
 Egykor *otthon* alszom
 Távol Dunaparton.

S nyugot felé nézvén
 Hősi melle tágul ;
 Megszólit egy vitézt
 Vitézek sokából :
 Eredj követkepen
 Tótoknak földére !
Tőlük földet kérve.

Ne kívánj *most* sokat,
 Kérd csak a Sajóig ;
 Ha megadják : velők
 Frigyet kötünk holtig.
 Mit tapasztalsz pedig,
 Vitéz szolgám, Rétel :
 Hozd meg és beszéld el !

Elment s vissza nem tért
 Elég nap multára ;
 Követét a vezér
 Mind hiába várta ;
 Arra neki mordul
 S népével legottan
 Tótok földén toppan.

Küldöttem jó szívvel
 Követet hozzátok ;
 Ki ha meg nem kerül :
 Majd megsiratjátok !
 Tótok fejedelmének
 Keserűn megbánja
 Népe, tartománya !

Azok megrémülnek
Élitől a szónak;
De mentik magokat
S erősen szabódnak:
Bizony, hogy nem láttuk,
Nem beszéltünk véle,
Magyarok vezére!

Ennyi volt a beszéd,
A két fél beszéde:
Azután a kard szólt
A hősek kezébe;
Tótok hadát, népét
Magyarok elsöprik...
— Tudjátok a többit.

Rételnek pediglen
Se híre, se hamva;
Mert a hogy elindult
S ment sebes vágatva:
Halálos veszélybe
Hozta egy boszorkány,
Boszankodván dolgán.

Igy mondá ugyan-is
Tótok fejedelme:
Ha ki magyarból a
Határon átkelne,
Erővel, fortélylyal
Mind elveszessétek...
Jót mondok én néktek! —

S leguggol boszorkány:
Nagy fekete holló,
Hogy mikor felreppen,
Megugorjék a ló;
S lováról leveszvé, n
Menten nyakát szegje
Magyarok követje.

Aztán, mint az orsót
Nyomta sarkát földre;
S forgott, míg forgó szél
Nem támadt belőle;
Akkor oszlopával
Lóra, lovagra dőlt,
Leverni mindkettőt.

De a ló nem bokros,
Hogy megugrott volna;
S forgó szél nem erős
Őt levenni róla;
Csupán a por ragadt
Rétel szakálára
Ennyi volt a kára.

Patak szélén ül meg
Most az ördögborda;
Ott terem, a kit vár,
Mert azt villám hordta;
Hős mond: az átjáró
Hol van itt, anyókám?
S amaz felel, szólván:

Kettő az átjáró...
Ezen iti a bátrak,
Amazon pediglen
A félénkek járnak.
Balkézre közelebb,
Jobbkézre hamarabb...
Ki milyen, arra csap!

Neki-ugrat Rétel
Baltul a folyamnak,
Holott gonosz örvény
Tekergési vannak;
A rút boszorkánynak
Abban kedve telvén,
Mint vergődik a mén,

Mely rúg, vág hogy lába	Haragos is, bús is
Nem talál keményet;	Magyarok vezére:
S midőn keményet ér:	Nem lelven elsikkadt
Nem jó a fejének.	Kedves emberére.
Felütődik egyszer	Se hire, se hamva...
Sisakja hegyével	Csak a lónyom látszik
S oda-vesz hős Rétel.	A viznek habjáig,

És Rétel patakja
 A viz neve léssen;
 És Rétel fiáé
 A vizig egészen.
 Mi cseng-bong, mi vinnyog
 Nagy késő éjjel itt...?
 — Rétel lova nyerit.

A FÉLKEZŐ KOLDUS.

Tiszteld atyádat és anyádat!
 Ez az Isten parancsolatja;
 Szived' is a háládatosság
 Erre inti, erre nógatja.
 Ez intést én hiven megőrzöm,
 Hogy jól legyen dolgom e földön!

Hogy szép időt érj, a midőn már
 Hajad, mint az ezüst fehérlik,
 Hogy tartsanak majd tiszteletben
 A fiak s unokák mind végig,
 Ne légyen ez feledve nálad:
 Tiszteld atyádat és anyádat!

*

Jól emlékeznek még a Duna mellékén
 Egy vén emberre, ki koldulásból élven:
 Volt a jámbornak egy különös szokása,
 Hogy az alamizsna meg nem maradt nála;

Hanem azon módon a mint kezébe jött,
Szélyel-osztotta azt a gyermekek között;
S el nem mult, hogy hozzá ily mondást ne tegyen:
Tiszteljed atyádat, anyádat, gyermekem!

De mindezt mivelni hogy mi okból szokta?
Vagy régen jutott-e s mikép koldusbotra?
Hogy hívják? merre van lakja, szülőfölte?
Azt soha sem birták kivenni belőle.
A keze felől is tudakozták váltig,
— Mivel a jobb karja el volt esve vállig —
Volt-e felesége, gyermeke is él tán?
Hanem ő mindenre fejét rázta némán.
A sok unszolásnak így véget vetettek,
Látván, hogy *elméje hibás* az öregnek.

Egyszer csak elmaradt, — elmaradt végképen,
Jobb helyet keresvén a sírnak ölében,
Holott nyugalmat találnak, valakik
Oda menvén, lesznek az ítélet-napig;
És végórájában az esze megtére,
Mint a borongós nap kitisztul estére;
Megnyugodt, kibékült a halálos ágyon,
És hogy sirjába is a hit karján szálljon,
Papot kért; s nyavalyás élte történetit
Akkor fedezte fel, mely itt következik:

Vagyonos Pál, mert így hitták az öreget,
Akkor mintegy harmincz esztendősen lehetett:
Hogy özvegyen maradt s két gyermeke árván,
Feleséget s anyát korán sirba zárván.
Dolgos, takarékos, *szelid* volt az asszony,
Ki inkább türt, mintsem perpatvart támaszson;
Pál nehéz erkölcsét szépen tartá féken,
— Szelidséggel a nő mindig többre mégyen! —
Két fiát nevelte hasznos erkölcsökben,
Buzgalma, hűsége semmiben nem csökken;

S ugyan virágzott is Vagyonos Pál háza,
Hejh, mert a jó asszony nagy isten-áldása!

De bezzeg, mihelyt a jó asszony sirba ment,
Felfordult egész ház, megváltozott a rend;
Kikre, mint két szeme fényére, vigyázott:
Leve a két fiú rendetlen és vásott.
Mert jaj a gyermeknek akkor és idővel,
Ki nem édes anyja szárnya alatt nő fel!
Midőn az anyai szeretet melege,
Szépet, jót ki nem fejt benne jó-eleve.
Mikor kézről kézre megy a szegény árva,
Vagy hideg rokonhoz, vagy idegen házba.

Öreg édes anyja, darab idő óta
Ott volt ugyan Pálnál, de bár ne lett volna!
Mert Pál nem jól bánván az édes anyjával:
Gyermekeinek adott rossz példát az által.
Oh ti szülék, szülék! bizony nem tudjátok,
Mily szörnyű büntetés készül lassan rátok:
Vén apák- s anyákkal bánván méltatlanul...
Hisz a gonosz példán gyermekeketek tanult!
S midőn megvénhesztek, a rosszat, idővel
Vissza-adja néktek, vissza hét tetővel!
Igy terjed a gonosz, s firól fira menvén,
Sok házat megemészt, mint az eleven szén.
Bekap oda a bűn, szétvonás, irigység,
A lakóknak éltét hogy megkeserítsék.
Testvér testvér ellen, gyűlölködő Kain,
S romlás a ház lelki és testi javain.

Igy állott a dolog a Vagyonos-háznál,
Fájdalom! a rosszban nagyon elmerült Pál!
Ott lehet felőle család és gazdaság,
Rossz czimborák s bor közt vesztegeti magát!
De e mellett az volt a legnagyobb bűne:
Öreg édes anyját hogy meg nem becsülte;

Belé-kapczáskodott, korholta ok nélkül,
Sovány falatját is kapta, szegény, kéztül.
Sokat szerzett, mégis szűket látott sokban,
Tépett a ruhája, a szive még jobban!
Saját édes fia, kit szült a világra:
Hosszú életét is a fejéhez vágta;
Nem volt az a csufság, bectelen nevezet,
Gyúny, átok, szidalom, a mit nem szenvedett,
Mindezt úgy szórták rá fiának ajkai,
Hogy még a földnek is nehéz volt tartani.

Mig-nem végezetre, már miért, miért nem?
De felbőszült reá irtózatосképen,
S édes anyját ki volt a hatvanon felül:
Összetörte, verte, gazul, kegyetlenül.
Gyermekei látták az apának tettét,
De már elfásulva, mindazt fel se vették;
Az öreg pedig sírt hosszú éjszakákon:
Jövel, jövel hamar én csendes halálom!
Igy multak a napok, így multak az évek.
A Pál gyermekei immár megnövénnek;
Megnőttek az igaz, de a derék testben,
Maradt szív és lélek bután és üresen.
Mit is tanulnának az olyan apátúl,
A kit szült az anyja önéltére átkúl?
S így a miképen fogy a jó erkölcs Pálnál:
Akkép fogy a vagyon, és a ház alább száll.

Történt pedig egyszer, hogy rossz két gebéjén, —
— A kenyérnek-való fogyatékon lévén, —
A malomba ment Pál — s nyulván az ing róla:
Két fej kendert is vitt, hogy majd megbakólja.
Szoros volt a malom, addig hát mig örne,
Levitte a két fej kendert a törőbe;
És mihelyt a zsilíp meg vala bocsátva:
Kezdődött a bakók nehéz pufogása.
Hanem a kenderen, egyet avvagy kettőt
Alig fordított Pál, hogy jaj-szóval eldőlt.

És midőn egy őrlős a földről felhuzta :
A jobb keze szörnyen össze vala zuzva.
Meglehet hogy megél, — mondák — s kiheveri,
De a kézzel anyját többé meg nem veri !
Igaz is ! az orvos lemetszette vállig.
S élet-halál között vitték Pált hazáig.

Azután sokáig nyomta volt az ágyat,
Ápolgatásába minden bele-fáradt.
A fiak, mintha nem történt volna semmi,
Épen nem látszottak azt szívökre venni.
Csak egy el nem fáradt, — hanem éjjel nappal,
A beteg körül volt szives indulattal ;
Az anya ! a kinél elfelejtve vagyon
Annyi méltatlanság, gunynév és szidalom,
Kinek a csonka kéz láttán szíve vérzett,
Mely kéztől szenvedett kínos vereséget.
Oh anyai hűség ! anyai szeretet !
A melynek nagyvoltát megmérni nem lehet !

E közben Pál lassan lábadozni kezdett,
De az orvosságtól a mely gyógyít testet :
Nem nyert könnyülést a tusakodó lélek,
Hányták, vetették azt sok visszás érzések.
Gyakran behunyt szemmel fekszik, — de van ébren,
Forgatván ő dolgát fáradt elméjében :
Előtte áll gondos, szelíd felesége,
Mintha reá szemrehányó képpel nézne !
Helytelen fiai, megvert édes anyja,
A ki még mostan is híven ápolgatja.
Azután az Isten méltó büntetése,
Mikor rázuhan a bakó a kezére . . .
Ekkép eszébe jut, és vádolja minden,
S nincs a mi lelkére vigasztalást hintsen !

És a mint felgyógyul, — anyja halva fekszik . . .
Mintha élete csak azért nyult vón' eddig,

Hogy felápolja az érdemetlen fiát,
Azután meghaljon a sok búbaj miatt.
Mindez Pált leverte, megrázta erősen,
Testben rongált, hitben félénk és erőtlen,
Nem vala támasza s lelkének istápja, —
Hát még, hát még a mi később jött reája!

Elmúlik az idő, az öreg Pál még él,
De alábbvaló az utolsó cselédnél;
Nincsen becsülésben, de szitok, gyalázat
Éri aggott fején az őszült hajszálat.
A kegyetlen kölcsönt saját gyermekei
Visszafizetik most hét tetővel neki.
Ki rosztat cselekszik, oly fát ültet, melynek
Ágai számára büntetést teremnek.

Történt egyszer, a mint készen volt az ebéd:
Az öreg ember nyult a tálba legelébb,
De a kisebb fiu elrántá a tálát,
S megütvén a kezét, durván reá-támadt:
,Várjon kend sorára! no...! ilyen ki látott,
Csak henyél s megfálná mégis a világot!
Mi-haszna vén koldus! még az is köszönet,
Ha kenyérhaját kap ott az ajtó megett...!'

Ezt látván mivelni saját édes fiát:
Szegény vén emberrel felfordult a világ.
S végkép összebomlott meggyöngült elméje,
Fíának e szörnyű szavára, tettére.
Felkelt az asztaltól, — kirohant hirtelen...
S nem látta őt többé a háznál senki sem.
Más távol vidéken bolyongván szerteszét,
Koldulással ette halálíg kenyerét.

Szomorú esetét ekkép elbeszélvén,
Kibékült, megnyugodt a halálnak révén,
S újra visszaesvén bús állapotjába,
Mintha akkor is még az utczákon járna,

A koldus-éneket végig mondá halkal,
S szétosztá fillérét azon nagy szavakkal:
Melyeket ha követ világ-életében,
Nyomorult életét nem végzi ekképen.

★

Hogy szép időt érij, a midőn már
Hajad mint az ezüst fehérlik;
Hogy tartsanak majd tiszteletben
A fiak s unokák mind végig;
Ne légyen ez feledve nálad:
Tiszteld atyádat és anyádat!

KÁLMÁN ÉS PREZLAVA.

Kit növelének tengerszigetben, sugáros ég alatt:
Magyar királyné szép életének fonala megszakadt;
Mig Kálmán a férj, kelet határán visel kemény hadat.

Fáklyák lobognak, bevonva a fal, mint az éj fekete,
Nép veszi körül s mély csend az ágyat, mit a halál vete,
Csak a bölcsőnek — István s Lászlóval, — hallik rendülete.

Követ megindul és gyors futásban ló ló után kiáll;
Bánat nyilától találva szívén, jön az özvegy király,
S könyhullatásban s imádkozásban ül kis árváinál:

Oh, hogy ki szüle: nekem s a honnak
Föl nem nevelhetett!
De megnyugodván, csak *benne* bizom,
Ki vesz s ad életet;
Mutatva kit, hol: hitvest parancsol
S anyát anya helyett!

S megyen Kievbe zászlós urakkal, háromszáz jó vitéz,
Orosz herczeghez, ki ő leányát Kálmánnak adni kész;
S Prezlava mentén szép Magyarország nagy királynéja
lész.

De honn alig van, méltó gyanú kél: hogy *feslett* és gonosz,
Nem jöve *tisztán*: uj, szertelen gyászt udvarra népre hozz;
Píritó szégyen s harag szegődik király fájdalmihoz.

Busít, ha szomszéd s hűtlen frigyes sért,
Dulván ez itt, az ott;
Gyászolja szívem, hogy halva hívem,
S öcsém föllázadott!
De nem tűr házam, királyi ágyam,
Szennyet, gyalázatot!!

Kisütni a bünt: vannak serényen papok birák ezen,
De álnok a nő és mindenekben ő tagadást teszen;
Ártatlan erkölcs tanujakép ejt könyút a csalfa szem.

Tűz-, viz-próbához, király törvényén lőnép' szorosb azút;
A régi rosszat még áhitó nép nem kér-e ily tanút:
Asszony, királyné, — bár érdemetlen — tüzes vashoz ha
[nyúlt?

Ő tisztaságát a herczegasszony vitatja újlag
És a király szól: — míg oldogatják az ügy göcsét sokak, —
Istenítélet! — nő sorsa végett
Vivjon meg két lovag!

Vivók kiállnak, nagy, hosszú dárdát emelve fegyverül, —
Itt a prisztaldok, tovább a népség vevén őket körül;
— S egy pillanatban két dárda csonkul, s két vivó leterül.

A nép eloszlik nagy bámulatban; — már a nap is lement
De Kálmánt ébren s mély gondolatban látá az éji csend..
S a vádlott szólni így hallja reggel, trónján szemlélve fent :

Nagyváraddon van sirboltba téve
László a hős előd.
Érintse jobbod: (mely a koporsón
Lefügg), a szemfedőt...
És mondva: *tiszta!* úgy térj te vissza,
Isten, világ előtt!

Váradra jutván : kétség sötétlik a nő vonásiból,
 Amárvány-koczká fel van feszítve... ott a sírbolt alól... —
 Lassan leszállván : mozdul is ajka, hanem semmit se szól...

Tanui látják : nagy tusakodva s fehéren, mint a fal,
 Rögtön reájött *megnémulásnak* küzdvén borzalmival...
 Majd térdre roskad, majd hangja megjön, — s legott
magára vall.

Igy, hazaküldvén a becstelen nőt s a véle jött vagyont:
 Újabbi násznak reményiről is Kálmán király lemond.
 Édes honára s két kis fiára vagyon lelkébe gond!

Két kicsi árvát Istenre bizván és hű szolgálaira :
 Kardot ragad s megy... — reszkess uradtól, pártos Dal-
mácia!

Sisakja fénylik... a toll fehérlik... vágat a paripa...

KÉT ÁRTÁNDI.

Országgyűlés volt Hatvannál,
 S az *országna*k nem javára!
 Egyetértés: vékony hajsza!...
 Kevés a tett, nagy a láрма;
 Holt a törvény, karja gyenge.
 Magyar népet Isten ójja!
 Jaj akkor, ha Gritti lenne
 Magyarország kormányzója!

Pedig óhajt, — s kérdi nyilván :
 Kit akartok? hát ti?... hát ti?
 S míg hajlik sok pártos, hitvány:
 Szót se veszt rá két Ártándi.
 De arczán a felelet kész,
 S ezt olvassa Gritti róla:
 Ha rajtunk áll, sohasem léssz
 Magyarország kormányzója!

S nem sokára hire szárnyal,
Hogy pör újul, birtok sérül,
Hogy elütik Sast, Konyárral
Az Ártándi-had kezérül;
Holott pedig még Peterdhez
Nyolcz portában jussa volna...
De ha Gritti lenne!... Nem lesz
Magyarország kormányzója!

Fény árad szét Gritti termén,
Drága jótól nyög az asztal,
Rajta dúsan versenyezvén
A magyar föld az olaszszal;
De ki nem fog két testvéren
Gazda bora, gazda bókja...
Nem kiáltják: éljen, éljen
Magyarország kormányzója!

S ha vig volt a fényes csarnok:
Bús a börtön, mit penész lep;
De két kőszál a két bajnok,
Meg nem hajlik, törni készebb.
Egy szó tágit a bilincsen,
Egy szó mindent vinne jóra...
... Hollók étke, hitvány! mintsem
Magyarország kormányzója!

Szürkületkor, Budavárban,
Rút vesztőpad áll egy szögben;
Két hős férfi lép fel bátran,
S a vérsugár fennre szökken...
Az ablakból Gritti néz le,
S két lehullt fő ajka szóla:
'Átok rajtad! sohse légy te
Magyarország kormányzója!'

BORICS ÉS PREZLAVA.

(Töredék.)

BORICS.

Anyám! fontos hirt hoztak kémeink:
István elköltözött apáihoz;
A féktelen tivornyahőst, kalandort,
Barátcsuhában lelte a halál,
S így élte, holta gyarlóság vala.

PREZLAVA.

Feleljen ő mindenről ott, hol áll!

BORICS.

Igen; — de a királyi szék üres.
És mert üres trónt, mint üres hajót,
A támadó szél könnyen felborít:
Ha a szerencse véd, reá ülök
S elfoglalom... Mit szólsz reá, anyám?

PREZLAVA.

A gondolat lelkemből származik
S a szó, mit ejtél, ajkimon vala.
... Ah, régi álmam teljesülni kezd!

BORICS.

Ugy, jó anyám, add rám áldásodat!

PREZLAVA.

Menj, törd s igázd meg e kevély, daczos fajt
És légy erős, hatalmas fejedelem!
Igy tenfejed mig felmagasztalod,
Gyógyírt hozasz lelkem sebére is.
Eredj, használd jól éles fegyvered,
Használd jól a tanácsokat, miket

Szivedbe raktam titkon s gondosan, —
S küzdelmeid közt áldásom veled!

BORICS.

Igy, most erős vagyok, szívem dobog,
Karomnak minden izma ugy feszül,
Mint a lövésre felhuzott ideg.
Előre hát bátran és egyenest,
Érvényesíteni, a mi szent s igaz:
Birtokba venni drága örököm'!
S ha majd felé kinyujtva jobbomat,
Imigy kiáltok: itt enyém e hely!
Nincs vakmerő, ki így szóljon; nem az...
... Előre hát, nyiltan és egyenest!

PREZLAVA.

(Hah, mit beszél ez?) Állj meg, balgatag!
Még valamit kell néked mondanom:
Te... *nem vagy a Kálmán király fia!*

BORICS.

Anyám, mily hang ez...? én nem értelek!

PREZLAVA.

Pedig világos a beszéd s igaz,
E szó imént csengett el ajkadon,
Te *nem vagy a Kálmán király fia!*

BORICS.

Én hallok-é visszásan, vagy te szólsz?
Fejem szédül, a lég csattog körültem...
Ez a pokol játéka... Örület...!
Gyors martaléka melyikünk? Te? Én?
Vagy mindketten...? Mi volt csak ez...? hah! úgy
... *Nem vagyok a Kálmán király fia!*
De hát kié?... kicsoda...? Mi vagyok...?

PREZLAVA.

Kié vagy? oh az mellékes dolog;
De hogy *kié nem*...? ez dönt s ezt tudod már!

BORICS.

Legyen hát e szörnyű szó végszavad...
Te nőarczú tigris... kétszer gonosz lény;
Ily későn kell-e fölfedezned ezt?
Midőn fekvém bölcsőm pólái közt
S az értelemről első jelt adék;
Midőn futostam a rét bársonyán,
S az ifjuság felhuzta természetm':
Fülemben kellett volna sugnod ezt...
És, kelve, fekvé mindig mondanod
És mondanod, hogy halljam untalan!
Velem nővén így az öntagadás:
Átkos sorsom viselném csendesesen!
S te inkább nagy, csábító gondolat
Sugárban tartál, melengetél;
Lelkem vágyát tüzelted, izgatád; —
Merész magasra hagytad kúszni fel
Reményemet, mikép a venyigét,
Mely felhat a tölgy koronájáig...
S most, oh gyilkos! tövön metszed keresztül!
Hah, féktelen kin tépi lelkemet,
És láng borít el a szégyen miatt...
Miattad! a ki míg engem megölsz,
Saját orczádra fensz gyalázatot!
A *férfiúnak* kell ezt hallani
S *anyjától*: «Korcs bűnben fogantatál...
Bibort lesél — s csatlósok közt helyed!»
... Minő esés, — mily szörnyű zuhanás...!

De attól, a ki elvevé apámat:
Ha fájna az a szörnynek! — elveszem
Én is fiát! — eldoblak, megtagadlak,
Asszony, ki hóhérom vagy s nem szülém!
Ne ösmerj engem! s én se lássalak,

Ki, elmegyek lakatlan rengetegbe
S szikláknak odva lesz buvó-helyem,
És társam az üvöltő fenevad...
Ki, a világ végére bujdosom,
Holott átkot mondok szívem szerint
Az ég- és földre — életemre... rád!

De nem! mily gyávaság s gúny lenne így
Meghunyászkodni a bős sors előtt
S rabszolgaként, keresztbe tett karokkal
Görnyedve várni s venni a csapást!
Nem, nem! csatát fogadni kész vagyok...
S a kárhozatra mondom és megállom:
Hogy nem leendek olcsó martalék!
Ha tán erő s vitézség nem segít:
Segítsen ármány, csábítás, erőszak!
Eltiprom, vagy megejtem azt, kinek
Utamba állni örült kedve jön.
Nagy célomért nem drága semmi ár,
S ell kell ég, föld daczára érnem azt!

PREZLAVA.

Igy, így fiam, jer karjaimba most!
Hogy ily nehéz próbára tettelek,
S maró mérget használtam gyógyszerül:
Nem bánom, — mert imé jzavadra lőn.

BORICS.

Hogyan szólasz most így, megint amúgy?...
Mily hirtelen s gyanus fordulat ez?
Ah, tágít a nyomó kéz, hogy legott
Végkép lefojtsa a lélekzetet!

PREZLAVA.

Nem úgy fiam, nem úgy! hallgass reám:
Te, mindig hű, vitéz s derék valál,
Hanem csak e perczben levél okos,
S hallván beszéded' most: nyugodt vagyok,

Mikép elrémülék elébb, vakon
 Rohanni látván a mélység felé.
Egyenes út! oh azt kerüld! hisz az
 Teherhordó baromnak jó csupán;
 A bölcs nem ott halad, hol a tömeg,
 S a görbe út bizonynyal nem kerülés;
 Kémeled az embert, s gyengeségiben
 Áss vermet útain, s belébukik.
 Hálózd be pók gyanánt és szívd ki nyugton
 Vérét, agyát, ha ez czélodra jó.
 Hányj maszlagúl kilátást és reményt,
 Suhogtasd a rémités pallosát. —
 Mit ér a jog s igazság, ha felé
 Erőtelen kéz nyúl, vagy tartja azt?
 Légy hát erős, okos, mint a kigyó,
 Ne tudja senki terved, útaid!
 Jó minden eszköz, a mely célra visz
 S csak egy bűn van, — nagy bűn! — ez: a kudarcz.
 ... De láttam arczod s hallottam szavad;
 Most hát előre! menj, — nem féltelek!

A POZSONYI HARCZJÁTÉK.

Ezeröttszázhetvenet s kettőt hogy irának:
 Sok és nagy vendége van Pozsony városának;
 Mámor, fény és zaj miatt pezsg a magyar vére,
 Rudolfnak a koronát most tevék fejére.

Igaz ugyan, hogy Budán a törökség fészkel,
 — Csak beleült Szolimán, nem is vivta kézzel, —
 S a pozsonyi uraság csak Pozsonyban látszik,
 A budai szolgaság lehat a Végházig.

De, jól tudta a magyar mindig azt a nótát:
 Félre bánat, félre gond! jó az Isten, jót ad!
 Új királyán függ szeme, s szíve telve van ma,
 Mondván: messze nem esik fájától az alma!

És felejt és hivalog. — A nagy ünnepélyen,
Áldomás nyer áldomást, éljent szül az éljen:
Fel-felkél az ősi nap s vesz nyugatnak útát,
De nappallá lesz az éj, annyi fákiya gyúlad.

Nyársat görbit száz *tulok*, gránátszínre sülve,
És hogy az volt, nem egyéb: megmutatja túlke;
Utcza és tér bort iszik, s nem vétkei senki;
Hajh, hisz ez a föld szokott *drágábbat* is inni!

Ott kengyelfutó üget ikravesztett lábbal,
Itt olasz művel csudát fúrge bábuk által;
Szemfényvesztő, mório minden utcza sarkon,
Hogy fiataalt, öreget jó szeszélyben tartson.

S fenn a várban torna áll; — szabja, dárda pendül,
Délczeg ifjak küzdenek régi ősi nembül;
És baj annak, társa kit a fővényre hullat,
Mert orczán a vér dicső; szörnyű a pirulat.

De még hátra a java: — és feszül az érdek —
Nagy vár épült, mit legott ostromolnak, védnek;
Ezek víva és azok fel nem adva gyáván;
S ha dől, ég a *deszkavár*: ez lesz még a látvány!

Dobog a föld, jó a had, csatasípját fúva,
Nagy veres zaszlót mutat a favárnak kúpja,
S a játékra: orcza, kéz, vérrel van befenne,
Hogy hűn legyen a való ábrázolva benne.

Vaskesztyűben, vértesen, mint apáik jártak,
Detrik, *Konrád* fejei vivók táborának;
A védőké: *György*, *Mihály*. S áll az őrség készen,
Felgyűrködve könyökig, buzogány a kézben.

Itt is, ott is egy lövés...! — nem teszen kárt még ez,
A vezér, hacsak lehet, szép szerivel végez.

S hirnők indul, kürtbe fú, s a kapun belépven :
Várjunk, míg megállanak háborún, vagy békén,

Hirnők megjön : odabent eltépték az írást...
Csak dologra ! a beszéd elmaradhat bizvást !
(Ugy foly mindez, mintha csak igaz ostrom állna :
Hja Egerben, Váradon jártak iskolába !)

Erre, kívül mérgesen a viváshoz fognak,
Van előbb egy kis zavar, végre jól el-oknak ;
Békerítve a favár, bökve minden oldal,
Vivók, védők fegyvere nagy ropogva szólal.

Néző ül a háztetőn, mint madár a bokron,
Néző távol és közel... foly, hevül az ostrom...
Lengő zászlók, füst, robaj, s gyilkoló bárd éli...
Szinte elfelejti sok : hogy nem is kell félni.

S ebből ennyi már elég. Most rohamot vernek,
S a várnak ront a csapat, mint vihar a csernek ;
A rohamra : feladás... így van a harcz terve,
Mégis itten annyi *bát* meg leend ma verve.

Egy csoport a várkaput zúzni, vágni készül :
De koczog a buzogány, — s elfut esze nélkül ;
Mások a fal magasát hosszú lábtón mérik,
S ember, lábtó zuhan a kövezeten végig...

Láb ficzamal, in szakad, vér pirosan fercsen,
,Mi ez ?' Konrád *fel* sipít, — s lekaczagnak nyersen ;
,Másképp *irva* nálam, és...' — «Igy van *téve* nálunk!»
,De hisz játék, semmi más...' — «No ha játék: játszunk!»

,Ezer villám, fergeteg! le abbul a várbul!
Tüzzel, vassal veszttem azt, a ki el nem tágul!
«Tüznek a víz, vasnak a vas az ellensége,
Mi magunkat — tréfa bár — meg nem adjuk, — s vége!»

A mit mondott: (rávivén szégyen s vasfejűség), —
Megkísérté a vezér, megtevé az őrség;
 S vérszemet kapván kiront, mint Szigetből Zrinyi,
 És leczkét ad, hogy' szokás magyarosan vinni.

Fut az ellen, — nyakcsigán jó ütést kap Detrik, —
 Sisak-tollak, lobogok utcza porát seprik;
 Konrád fővezér maga s paripája sánta,
 S legnagyobb: hogy a napot hírneve megbánta!

Oszlik a nép, — s tűzbe jó a nagy deszkafalnál,
 Hogy nem látta égni: az, mit örökre sajnál;
 Fel nem adni...! — így morog — a gonosz van velök!
 Más itt a baj uraim: *nem egyez a vérők...!*

HÁROM A DARU.

Jó előre óvás tészek,
 Hogy a mit most elbeszélék,
 Nem én költöm...!
 Ez megtörtént az alföldön,
 Annak egyik falujában,
 Valójában!

Idején a nyájas estnek,
 Férj s feleség beszélgettek;
 S az ablakba könyökölvén:
 A természet nyíltott könyvén,
 Mely tudomány- s bájjal gazdag,
 Lélek és szem elmulattak.

A nap már-már hunyni szállott
 S a homokos pusztaságot
 Árnyék-csíkkal betarkáztán,
 Pihenést lelt ágyas házán.
 Melyek kísérték nyugotra:
 Lángot kap a felhők fodra.

Közbe' csendes szellő kél fel,
 Enyeleg fű- s falevéllal,
 Föld vetését hajtja... hajtja...
 Mintha lábbal futna rajta.
 Fűrj s tücsök szól, — a tó népe
 Szörnyű dallást viszen végbe!
 Majd a nádas zúdúl, rendül,
 Vad madár kél seregestül
 És kerengve, kiabálva
 Csap a szomszéd lép tavába.

Most a *pár* nagy hangos szót hall,
 — A daru jár ilyen szóval;
 És csakugyan nem sokára
 Népes folt jön a határra;
 Szeme csügg a köles-táblán...
 S mindig lentebb, lentebb szállván,
 Nincs bajára teste súlya,
 Szárnya nyitva, és kirúgja
 Hosszú lábát jóelőre
 S ütés nélkül ér a földre.
 Ott, az ízes, gyenge sásban,
 Emelt nyakkal, katonásan
 Még sokáig álldogálnak,
 Úgy esnek a lakomának:
 De valamely zajra, neszre
 Felriadnak, szállva messze...
 Alig néhány marad hátra,
 Az éhese, vagy a bátra.

És szól a férj, csak hogy szóljon, —
 (Sokszor vagyunk ilyen módon),
 Szólt, a mi *jött* nem gyanitván,
 „Mind elszállott... kettő híján“
 S a nő, üzni kész a dolgot:
 «Csak egygyel több, mint te mondd;»
 „Benne nincs hasznom, se károm;
 Hanem *kettő*“ — «Három! három!»

„Jó, jó!” mond a férj nevetve.
 De a nőnek semmi kedve;
 Duzzog és élt ad szavának,
 «Én se vagyok még talán vak!»
 És tovább foly, — szó kél szóra,
 Szele pernyét, szikrát szórva;
 Perpatvar lesz a beszédbül,
 Semmiségen nagy vár épül...
 Omló könnynyé válik végre
 Az asszonynak bújja mérge;
 S nagy szó tölti be a házat:
 «Mily zsarnokság, mily gyalázat:
 Nyomorunknak nincsen mása...
 Mit szemünk lát, azt se lássa!
 Lázadás: ha kezdenénk mi
 Gondolkodni, tudni, vélni...
 A nők rabnők, árnyak, semmik...
 Jogaikat, jaj, ha sejtik!»

Mig a sziv fájdalmat érez
 S foly a könny, szó: késő éj lesz.
 Fátyolával bétakargat
 Eget, földet, síkot, *darvát*
 És újíto csendes álom
 Nehezül a szempillákon:
 A kis nőszobában addig
 Ég a mécses ég viradtig;
 S lát az úr, hogy reggel ébred,
 Rémuült arczu szolga-népet,
 Ez jéggel fut, az theát hoz...
 „Nos mi baj van?” — «Hát az asszony...
 Nem hittük, hogy felviradjon»...
 Rohan most a férj az ágyhoz,
 S csakugyan... kit simogat, kér:
 Felesége rá sem ösmér!
 Szeme kiholt és aljáról
 A fekete szivárvány szól...

Mintha rózsát hő leforráz:
Leveré nagy rohamos láz,
Ere gyorsan hajtva, lüktet...
... Fut az orvos mindenünnet;
Valamennyi tudós képpel
S farkas-szemet nézve, kémlel;
Tudományát tapogatja:
Mikép lenne foganatja?
Hogy a beteg nincs magánál
S bonyolult baj, annyi már áll;
Nő-betegség, most és hajdan
Vannak, voltak ilyen bajban:
Nem kell benne ital, étel,
Foly kevés szó, nagy nyögéssel.

Ír, csep, thé — sok drága holmi
Kezdi a bajt ostromolni,
A gyógytár miatta szorgos.
Sűrög, forog számos orvos,
Mondva szóval, írva könyvből...
De a beteg mégse könnyül,
Inkább minden pillanattal
Rosszabbul van, — tán meg is hal!
Nagy a férjnek búja, féltvén,
Úl szünetlen ágya szélén...
S ajkáról a sóhaj száll ott:
,Oh mikor lesz gyógyulásod!'
S felel a nő, hangja gyöngö:
«Egészségem vissza-jönne,
Meggyógyulnék... ha... akarnád...»
Csók szakasztja félbe hangját;
,Mit tegyek? szólj gyöngyvirágom...!'
«No hát... hány a daru...? három...?»
,Igen, igen? — annyi, annyi!'
Kész most mindent rája hagyni;
Bár az kérdésül marad fenn:
Érté-e a dolgot, vagy sem?

És mi történt? rendkívüli:
 Kezd a labdacz kirepülni...
 Balzsam, ír, a földre loccsan,
 Láznak, görcsnek vége gyorsan;
 Jó volt a nő éje, álma...
 Talán fel is kelne már ma...
 És fel is kelt, fel is lábad,
 — E rózsás arcz volt-e sápadt?
 Hamis, kicsi, édes ajkán
 Mosolygás ül, vidor, pajzán;
 S még azt is meg tudhatjátok,
 Hogy boldogság lakik nálok;
 Senki sem sír, nem koczódik.
 De — *három a daru boltig!*

JÓCZIK JÓNÁS FUTÁSA.

(Saját naplójából.)

Tűrjek még tovább is? nem! holnap megszököm!
 Hadd veszszen mindenem, tüzl.elyem, küszöböm...
 Ez biztos lakozást úgy se nyujt már nékem,
 S hatalmat vesz rajtam annyi ellenségem.

Kik, mik? Nevöket is emlitem nagy-félve.
 A sok gyűjtő, szedő, kérő s több-eféle;
 Meglopnak, rám törnek kifeszített ívvel,
 Nem kéziv, de az is gonoszul veszít el.

Mindig, mindig fizess, alapíts, adj, segélj!
 S tudják szóval: szent cél, s az áldozat csekély...
 De nekem nem elég a *köszönöm*-kamat,
 Félttem a húzástól pénzemet, fogamat.

Nem oly régen történt az én megromlásom,
 Hogy így vagyok, eme keserves rováson;

Mentve volt e kegyes csapástól a házam,
Attól hermetice magamat elzártam.

Azt, aki kérni jött, kéréssel előztem,
Kárvallott, káromról hallott panaszt tőlem;
Köszvényes volt? engem a nyilalás szúra,
És békével elment... Hasonszenvi kúra!

Ha láttam, hogy jön a legátus, vagy barát,
Nyakamba keríték valami rossz harát;
Eléjükbe mentem; s míg mosolygtam titkon,
Sajnálkozva mondtam: nincsen az úr itthon!

Lutherék, Kálvinék legyenek áldottak,
Hogy egy tudományban meg nem állapodtak!
Igy bár melyik részről került az egyházfi:
Ez vagyok... az vagyok... el tudtam odázni.

Ki jól rejtőzködvén, jól élt: az én voltam,
Nem adtam, nem kértem, nem forogtam szóban;
Hanem jött a csapás, még pedig egyszerre...
El valék árulva, fel valék fedezve!

Nem tudom: ki által történt ez, s miképen?
Versírást nem űzők, nem jött ki arczképem;
S im Pest- s Bukurestben ösmerve van most a
Jóczik neve, czime, lakhelye s a posta.

S özönlik ív s levél, — szakaszszunk fel egy párt, —
Ösmert buzgósága... no hiszen csak azt várd!
Más: jótékony album, tűz, víz, sáska ellen,
Tiszta jövedelme... a zsebedbe szellen!

Barátim unszolván: ím ez elme-zsengék...
Hadd élvezzék azok, a kik úgy esengék;
Rég érezzük hiját egy toronyórának...
Biz azt én is érzem, — jó lesz, ha dudálnak!

Harangot öntetünk, orgonát hozatunk;
 Erdőt, nádist irtunk; csatornát vonatunk.
 Mert malmunk van, de víz nincsen a zsilipen...
 Mind szép lesz, mind jó lesz, — az Isten segítsen!

Hát ez mi? bő s hosszú, — fogadjunk! pap írja;
 Csupa kenet s locus, — szinte fog a zsírja;
 Proféták szelleme, szentek szava, vére,
 Beh könnyen is ütnek ma kótyavetyére!

S mit a posta-iszák ilyen rémitőn önt:
 A levél göngygyé nő, majd csomag lesz s bőrdönd;
 Kép, naptár, könyv... s minő szép szóval kísérik!
 Summája: hogy mindezt eladottnak nézik!

Végre a bőrdöndnek keze nő, meg lába,
 S ember képében lép a lomos szobába;
 Levelét rejtélyes arczczal pótolja ki:
 Bujdosó... számüzött... egy híres valaki...

Íme a segélyív... hadd lássam!... hm! kérem,
 Méltassék leülni; itt a bőrszékem!
 Mert mégse tréfaság, modor, ábrázat, hang,
 Mind erős bizonyosság: itt nagy férfi lappang.

S megyénk legjobbjai segélték emberem',
 A nevet s kézírást nagyon jól ösmerem!
 10, 50, 100 forint... engedelmet kérve:
 Húsz pengőt csusztattam én is a kezébe.

Bujdosó nagy férfi! ha még megkaphatlak:
 Tudom, hogy melege leend a hátadnak!
 A gaznép! az minden cselt, utat jól tud, lát:
 — 1, 5, 10-hez maga jegyzett egy-egy nullát!

Ily dolgokat érünk! most különös láz van,
 A sok húzás-vonás, «nyomul csatárlánczban»,

Mintha bizony ugy is, — hogy veszne a magva!
(Kinek? minek? a lap itt be van szakadva.)

Uszoda, vivoda, kóroda, szálloda,
Képezde, zenede, — adj ide, adj oda!
Könyvtár, képtár, magtár, annyi tár markot tár:
Im, válaszs, ha tudsz, hogy melyik vízbe halj már

Az építő, mint az írásból is látni,
Hajdan leült elébb pénzét megszámlálni:
Ma nem vetegetik: mi mibe kerülhet?
Birja még szusszal a jámbor könyörület.

Hottentotnak orrát foka elharapja,
Müncheni sörház lesz víznek áldozatja,
Meggyúl a krinolin szeles ballerínán!
— S... emberiség mozdúl! ez gyors segélyt kíván!

És panasznak, zsémbnek
Nincsen hossza, végi;
Szent-iványi ének...
S nem is írom én ki.

Azt se: mit tanácsolt
A futásnak éje?
Úta: hová s hogy volt?
Maga hadd beszélje.

Itt vagyok, a hol még sohse voltam: Pesten;
S vele már is eltölt mind lelkem, mind testem.
Ember legyen bárki, hogy meg ne csábúljon...
— Gonosz fátnak kísért már jövet az úton.

Gyors-kocsin utaztam; ültünk rajta hárman:
Én, egy pap, meg egy nő; szép, hallgatag s gyászban
Ki ő, mi ő? hol jár ilyen képpel s korral?
Megtudtam, szólván az ügyes konduktorral.

Árva s vagyontalan; ... N. hősnek leánya,
Segélyt nem fogad, — de van egy briliántja ...
Minek mondjam tovább? ... jaj nekem bolondnak ...
Kit réz- s üveggel oly gonoszúl befontak!

Későn érkezénk meg; — bérkocsit kiálték! —
— Oh csak másnap sült ki az átkozott játék! —
Soká vitt, sokat kért a kocsis, — fizetem ...
Hát a korcsma ott van a másik szegleten!

Majd szállást fogadván jó távol és félre:
Üdültem, — senki és senkit nem ösmérve;
Nagy város: nagy erdő; mi egy ember s egy fa?
— Tegnap szép remény oh mint füstbe megy ma!

Elért, elért, mitől otthonról futottam:
Oh én eső elől csorgásba jutottam!
A pénz-kiszórásban itt lehet csak részed,
A hol a koldulás kitanult művészet!

Otthon kértek sírva, kalap véve, rongyban:
Itt kérnek mosolygva, keztyűsen, bársonyban;
Asztalnál iv kering szorgosban, mint a tál,
Itt adj! amott mindegy: adtál, vagy nem adtál!

Tekintélyes férfi s delnő kerül eléd:
Bizony megszaladnál, ha nem szégyenlenéd
Hanem a torturát ki kell állnod végig,
— S hej, hamis modoruk van ilyenkor nekik!

És így megy mindenütt, utczán és estélyen,
Fördő-, színház- s zöldben, ember ne reméljen!
Im, ma, asztaltársam, kit én másnak véltem!
Félrehí; ... könyvet írt ... és fizettet vélem!

Ott hagyva a rongyos korcsmát nagy haragban:
Magamat a Körbe rögtön beirattam;

Elegáns nép: s mindjárt akadt ösmerősöm,
Időmet itt nóbel mulatságban töltöm!

Örültem, hogy épen nagy vadászat készül,
Invitálva levén magam is vendégül;
Mulatság és ingyen... ah már fordúl sorsom...
S más nap künn voltunk a sík pusztán, a sporton.

Gyönyörű reggel volt, — a tájék megéledt, —
A népesült tanyán vig mozgás, zaj s élet...
Itt lovat nyergeltek, ott ebet czórkáztak:
Repesett a szíve sok boldog vadásznak.

Magam is örülvén, kiszalad a számon:
Dicső, dicső! s nekem, *ki először látom!*
Ugy? szólt egyik kutyász s végig mért mosolygva;
Én nem láttam semmi rosztat e dologba'.

Kezdődött és folyt a nagyszerű vadászat:
Nyúl ugrott fel s erre száz eb neki lázadt;
Száz eb és hatvan ló, lovas ugyanannyi
Kezdett a nyúl után szörnyűkép rohanni...

Jól forgott a füles; egy óra, két óra...!
Sántúlt ló gazdája felpattant más lóra;
Jobbra... balra... vissza... tüskén, bokron s árkon...
Körülte... utána... par force... minden áron!

Ebgomoly képződik... megvan! ah!... lehetlen!
Öröm s villanyos fény gyúlad a szemekben;
Kéz törik, láb törik, ló s embertag marjúl,
Eh, szót se érdemel... hanem a nyúl... a nyúl...

És ott feküdt a vad, — körülte a falka, —
Nyúl, valóságos nyúl...!! Megvan füle, farka...
S a mosolygós ember lemetszvé a farkat,
Felém indul vele, — vajon mit akarhat...?

Megsúgja szomszédom a lovagló sorban:
 Vegye el s fizessen tíz forintot gyorsan...!
 Nevetség tárgya lesz... ne nézzen oly görbén...
 Elő a tizessel... ez itt szokás, — törvény!

Elveszem az ízét, s míg forgatom, nézem:
 Az a kutya-ember elteszi a pénzem...
 Oh, számomra sehol sincs hát menedékhely!
 Van mindig ki húz, nyír, van ki koppaszt és fej!

— — — — —
 Ugy kell neked Jóczik!
 A hátad borsószik
 Az adakozástúl;
 Emberség s becsület,
 A mit kíván tőled:
 Megvonod galádúl.
 Rest többet fáradjon,
 Fukar többet adjon:
 Büntetés ez s jól van!
 Aztán hol járt, mint járt?
 Megolvassuk mindjárt
 É híres naplóban:

A drága fővárost odahagytam végre...
 Vasúton voltam már, utam Bécsnek véve:
 A vagonban nyájas tisztos ur ült mellém,
 Beszélgettünk; — gyárnok, vagy bankár, úgy sejtém.

Tárgy volt: szesz, vas, köszén, czukorgyár stb., —
 Valamit bolondul találtam kiköpní...
 S hogy à propos: láttam a mozdulatárúl...
 És kisült: hogy sensal s actiakat árúl!

Nem kell tovább vasút; már tornya is látszott:
 Mégis alig hittem, hogy elérjük Váczt;
 Hol, — mely épen indult — gőzhajóra szálltam,
 Izzadtan, lihegve, — bosszúsan s ziláltan.

De itt is azonnal kedvetlen hírt hallánk:
Azt, hogy egy gépfűtőt képen csapott a láng;
Szegény!... s egy philanthróp segíni kívánja...
Ég-, föld- s viznek most ez divatos járványa.

Átkozott hely ez is, olyan mint a másik!
Maradnom kellett a közel állomásig,
Hol a partról mondám: sülyedj el miattam!
S pénzem, kicsibe mult, hogy meg nem sirattam.

Fuvarost béreltem, — megadva a mit kért, —
Napjára tartással, huszonöt forintért, —
(Gaz tolvaj, ettől se válhattam meg szépen,
Váltóban alkudtunk, s követelt új pénzben).

Hová megyünk, uram? Hajts, a merre tetszik!
Ott hálunk meg, hová elérhetünk estig!
S kisvárosi korcsma kapujának szárnya
Nyilott meg előttünk, hogy az éj leszálla.

El voltam törődve s rögtön lefeküdtem,
De pokoli robaj indult meg fölöttem;
Mi az? hát tánczterem, benne pedig bál van:
Legyen szerencsénk ott, instáljuk alássan!

Felkelés kegyetlen, mulatság izetlen...
De már dühben valék, s fizettem... fizettem;
Nagyon megszerettek... meghúztak... megkaptak
A dongó-egyletbe, s casinói tagnak.

Z— falvára értünk harmadik nap délre,
S oda csakugyan a nyájas sors vezérle;
Régi jó barátom, — mint a mult időkben:
Karját, szívét s házát nyitá meg előttem.

Biztosan vehetek hát már lélekzetet...
És kiheverheti lelkem, mit szenvedett!

Nincs kérés, zsarolás, attól megvédeni fog
A vendégszeretet és a vendégi jog.

Maga a szivesség a kedves házi nő;
Rend s jólét, — hát szobám csinja, csendje minő!
Velem minden lélek megosztja örömit,
Oh, mintha nem is most volnék először itt!

... Egy reggel valamit látok a pamlagon,
Mintegy oda hullva, vagy vetve hanyagon;
Nézem, kiterítem... csinos horgolt paplan...
— De mért lettem rögtön ilyen nyughatatlan...?

A kandallón közel papír hever, — hadd lám:
Szegény nőrokoné... kijátszsza... nyolczvan szám...
Tovább az ablakban toll és tintatartó...
Értem... mily csselfogás! ez mégis lázasztó!

Esküszöm, nem írok...! s im «benn a reggeli!»
Hogy tudjam meg most, ha valaki kémleli:
Hány szám van általam megrakva, beírva?
— Két szem porzót tettem gyorsan a papírra.

Hogy ment a reggeli! már nem emlékezem,
Látásom ködös volt, s lüktetett vakszemem;
S ködből, zűrzavarból kivált e határzat:
Rögtön menekülni, elhagyni e házat.

Az ívet megnézték: a porzó nem volt ott, —
Mint kötött rab, kit a véletlen feloldott:
Ki és el... ott hagyván e rövid levelet:
,Gyorsan távoznom kell, pajtás, Isten veled:

Ki s el...! nem az utczán: — a kerten s a bércznek,
De zaj költ s késztett, hogy mégis hátra nézzek:
S ime emelt karok s kiáltás megettem...
Üldöztek... futottam, s meg is menekedtem.

Este lőn, — s bár végkép ki valék merülve: —
Oh! mégsem a miatt rogytam le a fűre;
Végem, meg kell halnom...! s szememet bezáram...
Jaj, a vánkos alatt feledtem a tárczám...!
— — — — —

Itt végkép megszakad
A Jóczik naplója.
Hova lett? nem látták,
Nincs semmi hang róla.
Tán előkerül még...
Azt bajosan hinném;
Vagy tán észére tért:
Csuda volna szintén.

Naplóját megkaptam,
Ki is adtam híven, —
S most, kegyes olvasó,
Felkérlek egy íven,
Hogy semmi ne legyen
A tréfából hátra:
Adj néhány forintot
Jóczik sírszobrára!

REGÉK

A VITORLÁS CSIGA.

A tenger csendes . . . hullám és szelek
Üvöltve egymással nem küzdenek;
És színe, mint a fényes tüköré,
Ha zöldes fátyolt tartanak fölé.

Néhol fehérlik egy vékony fodor,
Mit a pajkoskodó szellő sodor;
Mint felborzolja a gyermekleány
Az alvó zsarnok fűrtit, homlokán.

A tenger csendes . . . s a felületen,
Egy kis teremtmény íme megjelen;
Kicsinyke gálya, orr, tat, oldalak,
Mind, mind a nagyhoz hasonlítanak.

Ha bambójával, evező gyanánt,
Barázdát a vizen haladva szánt;
Két kis fehér vitorláját pedig
A lágy fuvalmak tolják, lengetik.

És a minő gyorsan feltűnt előbb:
Most úgy bevon vitorlát, evezőt;
Együve hajtja kagyló-oldalát,
S alásülyesztí hirtelen magát.

A tenger csendes . . . síma tükörén
A kicsi gálya ismét ott evez;
Megújul és múlik a jelenet . . .
A tengerek *bajós csigája* ez!

Régen, régen, — midőn még a világ
Bűnben, nyomorban meg nem vénhedett,
Egy ifju járt a tenger partira,
Hosszan merengvén a habok felett.

Vajh, hol végződik a végetlen ár!
Minő világ van a túlpartokon?
Gondolta, és elhalt tekintete,
Az alaktalan ködszín távolon.

Meglátja-é azt ember egykoron?
A bős hullámokon ki jár, ha jár?
S lelke az eszme mélységébe halt,
Mint tengerbe az elfáradt madár.

Aléltság zsibbadt át idegzetén,
Bezárta égő, elfáradt szemét;
S most lelkében féléber képzelet
Lobbantá fel bűvös szövétnekét.

Világánál belátott messzire . . .
Lelkének a part határt nem vetett;
És látott, — látott a víz közepén
Egy ezer színnel fénylő szigetet.

Bájos tündérhölgy állt a szigeten,
S édes mosolygással intett felé;
Felrezzent . . . s kinyitotta szemeit,
És a látványt ébren is úgy lelé.

Ragyogó sziget állt a tengeren,
S a bájos tündérhölgy is rajta volt;
Minden látszott, — halványabban habár,
Mint vékony fellegfátylon át a hold.

Járt, járt az ifjú s űlt a part felett,
Szívét édes vágy s lángzó szerelem
Ragadta az intő tündér felé,
Ragadta át hullámon, szirteken.

Gyakorta szíve majd remélni mert,
S mit rögtön kétségbe'esve gondola:
Isten s vihar jár a vizek felett,
Halandó ember nem lép rá soha!

Egyszer, hogy mélán űlt a homokon,
S repülő *szárnyakon* ábrándozott;
Busan tekintvén a szigetre át:
Megrettent... a hölgyet nem látta ott.

Ah! mindez csak tündérálom talán!
Tengerjáték volt, vagy légtünemény!
S ím egy kicsiny teremtmény úsz felé,
A tenger megszímúlt felületén.

Mi ez? minő csodás lény? él... halad...
Mi hajtja oly bizton a part felé?
Mi leng s fehérlik ott...? Az evezőt
S vitorlát még a nyelv nem ösmeré.

És majd a partig jött a kis hajós,
Megállt a bámuló ifjú előtt;
Vitorláit behúzta, felvoná,
Evezett, forgott, hogy szemlélje őt.

S bucsút intvén kis lobogóival,
Elvitorlázott ismét, merre jött!
De még sokszor megállt, intett, köszönt...
S — eltűnt a hullám-hajlások között. —

Az ifju látta és csodálkozék...
De a *jelt* lelke nem értette meg;
A tündér feltűnék a szigeten,
S ugy tetszett, arcza bús és csüggeteg.

Parthoz jött a csodás lény újlag,
S az ifju lelke nyugtalankodék;
Csodás rajongó eszme kínozá,
Mely élt már s nem birt megszületni még.

S midőn harmadszor jött a kis hajós:
 A halvány arcz rögtön lángot vetett;
 Hah! tört ki hangja, *felfedezve van!*
 És elrohant, miként a kergetett.

Napok mulának . . . és a habokon
 Hársvitorlájú durva bárka állt:
 Az ifju benne égő arcczal űlt,
 S lázas gyönyörrel ringatá magát.

A tündérhölgy, a távol szigeten
 Reményszínű fátyolt lebegtete;
 De apja arcza látszott távolabb,
 Sötéten, mint a vihar fellege.

És tengerre száll az első hajó;
 Bátor hajós a szerelem, remény;
 Az ifjú bátran vitorlázik el,
 S végre kiköt a *csigák szigetén*.

A találkozás első perczei
 Szép álmokép gyanánt repültek el;
 Az ajk egybe forrt, — együtt dobogott
 A halhatatlan s halandó kebel.

A hölgy szív-álma, a meleg karok
 Között szilárdabb alakot nyere;
 S szegény halandót majd megölte a
 Tündér szerelmének finom lege.

Az ifjunak, hogy szélyelnézni mert,
 Fényes káprázat szállta meg szemét:
 Látván millió forgó karikát,
 Kék, lilaszínnel terjedezni szét.

Számlálhatatlan tündöklő csiga
 Boríta bé körül földet, vizet;
 Ez a hely a csigák hazája volt,
 Fényöktől lángolt a víz és sziget.

Hol a bájos tündérleány lakott,
Csigákból volt a bűvös palota;
Négy tornyot, a varázslak szögletin,
Négy óriásnagy csiga alkota.

— Virágok nyílnak a föld kebelén,
De kellemőknek el kell hullani;
Nem hervadnak meg a színes csigák,
A tenger tündérszép virágai.

És boldog a hölgy, övé a kiért
Járt a *vitórlás csiga* képiben;
Az ifju boldog, — a kiért epedt:
Szép tündérhölgye karjain pihen.

De itt a percz, s a lágy hullámokon
Repül a boldog ifju újolare;
A száraz föld kékelő partjaig
Viszik hajóját a szellő, a hab.

És felkiáltott, a hullámokat
Egy büszke pillanattal mérve át:
Az ember úr lesz a tenger felett!
S járomba hajtja hánykodó nyakát!

*

Forró szerelme a fényes sziget
Felé vonván az ifju csónakost:
Tengerre szállt ismét; de a ladik
Előre nagy küzdéssel jára most.

A vitórlának nem volt jó szele;
Az evezőt megfogta valami:
Hajónyűg, a mely zöld indáival
Szokta a tengert elborítani.

Hogy végezetre a szigetre ért
S elmondta, mennyi bajjal küzködött,
Ímígy beszélt a tündérhölgy neki,
Édes szerelmi aggódás között:

Atyám munkája ez, szép kedvesem!
Atyám szívében van szörnyű harag
Szerelmünkért — s hogy csiga képiben,
A hajózásra tanítottalak!

Nézd: e madár ember volt egykoron,
S a vakmerő szárnyat kötött vala:
Hogy átröpüljön a nagy tengeren,
S lőn a *viharnak* jósló *madara*.

Egy más halandó gyors ménjére ült,
Mely úszott véle e sziget felé;
— Nézd: ott uszkál a kis *tengeri ló*, —
Ménjét alóla a víz elnyelé.

Buvárharangba ült a harmadik,
S kutatni a mélységbe szállt alá;
Ezt is, kisdéd csengetyű alakú
Csöngérré atyám elváltoztatá.

Atyám bűbájos és hatalma nagy...
Haragjától ah én úgy féltelek!
De most menj, menj gyorsan! mert észre vett...
Szavára már jönnek felhők, szelek.

Az ifju ment, és a vihar kitört,
De már uton nem érte csónakát;
Ki hűn szeret, mit bánja a vihart!
És ő harmadszor is hajóra szállt.

Vigan haladt szirt és mélység felett,
Közel volt már az ösmerős sziget;
A tündérhölgy látszott a part felől,
Ki a kedves vendégre integet.

De zúdul a víz, — rendül a ladik,
Az *óriás kagyló* reá csapott;
Nyitott teknőjét együve csuká,
S öszveroppantá a kis csónakot.

Az ifju súlyed, — a tündér szorong . . .
Hajó, hajós merül a víz alá;
De kedvesét egy percz alatt a hölgy
Hajócsigává elváltoztatá.

Aztán sohajtott ajka csendesen:
Igy visszatérhet, így megmentem őt . . .
De apja tudta, mit gondol s mivel,
És haragjában zordon képet ölt.

Nem mented őt meg így sem, gondolá,
A törpe emberfaj nem fér-e már
A szárazföld határin, hogy szeme
A nagy tengeren kémlelődve jár?

E vakmerő, — ki a nagy tengerek
Hatalmát megrontó titokra jött;
Ki romlatag ladikján legelőbb
Mert vitorlázni a habok fölött:

Örök hajós legyen! Hadd tartsa meg
Alakját a csigának, mit visel,
De a szárazt ne érje el soha,
Vesződven örök tévelygésivel.

Igy szóla, és utána küldte a
Festő csigáknak úzó seregét,
Hogy merre megy, körülte a vizet
Fekete nedvvel befecskendenék.

S megy a kis gálya a sík tengeren,
Szinte elfárad, úgy evez, siet;
Várván: mikor merül előtte fel
Az ösmerős part, a fényes sziget?

De a víz rögtön festékbarna lesz,
S rossz illatú a kis hajós körül:
S ő, hogy menekjék üldözőitől,
Elsúlyed s távol ismét felmerül

Az átok megfogá: a part előtt
 Irányt veszítve jár, kél, tévelyeg;
 De a bűbajos, átkával magát
 S a büszke tengert rontá, verte meg.

Az ember látta a hajócsigát,
 Csodálta s aztán elgondolkodott . . .
 Kivágta végre a bércz fenyvesét,
 S hozott a vízre bárkát, csónakot.

A rengeteg víz tulsó partjaig,
 Vészben, viharban gyors hajója szállt;
 Az ember úr lőn a tenger felett,
 S járomba hajtá hánykodó nyakát.

★

A tenger csendes . . . hullám és szelek
 Üvöltve egymással nem küzdenek.
 Egy kis teremtmény íme megjelen
 A csendes síma víz-felületen ;

Hat bambójával evező gyanánt,
 Barázdát a vizen haladva szánt ;
 Két lepkeszárny-vitorláját pedig
 A gyenge szellők hajtják, lengetik.

És a minő gyorsan feltűnt előbb :
 Most úgy bevon vitorlát evezőt ;
 Elsülyed . . . ismét megjelen . . . s evez.
 A tengerek *hajós csigája* ez.

A KÁRPÁTOK VILLIJE.

Halvány holdfényben, halk morajban,
 Mely a kárpáti tájakon van,
 Elszenderűlvén nyári éjen :
 Álmad könnyű és tiszta lészen,

S úgy tetszik néha : lágymeleg szél
 Leng által arczod s fürteidnél ;
 S hogy ajkad az éji lepének
 Lágyszárnyacska verdesé meg.

Nem, az nem szellő s éji lepke . . .
 Ki gyöngéden nyúl fürteidbe,
 És ujjával arczod érinti :
 Atlebbenő kárpáti villi.

Ő az, ki nyughelyedre jő, — hol
 Föléd hajlik, megnéz . . . megcsókol ;
 Hogy álmaidból észrevégye ;
 Nem te vagy-e várt vőlegénye ?

★

A Táttra vadregényes tájain,
 Hol édes és könnyű a lég,
 Melyben megtisztul érzelem, kedély,
 Két szerető lélek lakék.
 Miként a fenyves télbe', nyárba zöld :
 Hűségök meg nem hervada ;
 Mint a meleg forrást nem éri fagy :
 Szerelmök el nem hűl vala.

Lepének a tavasz rövid,
 Az év is olyan volt nekik ;
 Vész volt az égen, vagy szivárvány,
 Virágban állt a föld, vagy sárgán :
 Csak egymást látták szemeik,
 Csak egymást érzék lelkeik.

Az ifjat sorsa utra inté,
 Még ők nem váltak el soha ;
 Nem ösmerék : a búcsuvétel
 Fájdalma, kéje micsoda ?
 S lelkek előre reng és zajdúl,
 Mint a tó a közel vihartúl.

És szólt az ifju : ,édesem
 Ne rengjen bánat lelkeden!
 Jegyezd meg a havasi rózsát,
 Mely nyílt e mái hajnalon :
 Meglásd, még el nem hull virága,
 S ölelni fog lelkem, karom!

És mátkám légy e pillanattól...
 Menyasszonyúl jegyezzlek el, —
 Megjöttöm percze összeköt majd
 Szent, oldhatatlan esküvel.
 Ne dúljon bánat lelkeden,
 Szeress... légy nyugton, édesem!

És mátkagyűrűt vont újjára,
 Mátkacsókot nyomott ajkára ;
 Kéjben, kínban rebegtenek :
 Isten veled ! Isten veled !

Elment az ifju. Fényes reg vala,
 Csak a hölgy lelke volt setét ;
 A rózsát megjegyezte, — s a bucsú-
 Könnyel már várta kedvesét.

Várt a leány, várt... ő virág vala,
 Melynek csupán szűk harmatcsepp ad a
 Nyárnak hevében tengő életet.
 A szerető hölgy virágéletén
 Tengető harmatcsepp volt a remény...
 — A jegyzett rózsán illat lebegett.

És jött ifjától híradás :
 Kilencz nap! és otthon... veled...!
 Villanyütésként járta által
 Lelkét e boldog üzenet.

Hetednap mulva várj reám!
 A hírnök újra megjelen ;

S most szíve csaknem megszakadt :
Harmadnap múlva édesem !

Várván jegyesét a mondott napon,
A közel hércz magaslatán :
A féltett boldogság sejtelmiben,
Felmagasztalva lőn a lány.

Feszülve volt már szíve, mint a húr . . .
Mely elpattan, vagy csengő hangot ad ;
Fürtin fehérülő mátkakoszorú,
Tagján elömlő hósín patyolat.

S nem jött a vőlegény . . . a mátkalány
Lelkén ábrándos hit kele :
Hogy híve megjön *naplementekor* . . .

— Sápád a rózsa levele.

Most fényzomáczos fellegek
Csoportja nyúgaton lebeg,
« Ah . . . e piros sugár, bucsúsugár !
A nap leszáll . . . leszáll . . . »

.
.

Halk esti szél suhan,
A havas-rózsa oda van . . .
Ah . . . ! a feszült hur zendül, vagy szakad :
A mátká szíve megszakad . . . !

*

Mi lesz a holt virág illatja ?
Elpárolog . . . megsemmisül . . . ?
Szerelem és hűség hová lesz :
Ha a szív megtörik, kihűl . . . ?
Be nem váltott remény, örök vágy,
Czélkergető szívérzemények !
Új alakban, új működéssel,
Ti többé meg nem jelennétek . . . ! ?
Megholt a lány, érzelme ölte meg . . .

De vágy, hűség és szerelem :
 Virágillatként nem párolgva el,
 Szívén maradtak *melegen*.
 És a megoszlás szellemével,
Új alakért küzdöttek,
 Víttak . . . víttak . . . míg megnyerék ;
 Mely könnyű, tiszta mint a lég,
 S átlátszó lőn, mint az üveg.
 S éjfélkor angyalmosolygással,
 A holdnak rezgő fényiben,
 A szép menyasszony hű képmása
 Lebbent a légbe nesztelen.
 A légbe szállt fel . . . *villi* lőn !
 A Kárpátoknak villije ;
 Lengvén a kedves táj felett,
 Hol boldog volt, hol szeretett,
 Hová meleg vágy köti le.

A holt menyasszony *villi* lőn,
 S lebegvén fenn a levegőn :
 Hozzá rokontársak jövének,
 Mint ő, oly ifjak, oly fehérek . . .
 Mert *villi* lészen a *kimúlt ara*,
 Ha életében tiszta s hű vala,
Villi, szelid szellemszerű lény ;
 Nem halandó, nem halhatatlan,
 Ki szánó földi vőlegényén
 Függ vágy- s szerelmi gondolatban.
 S nászünnepeyre várva megjelen
 Nyugalmas éjeken.

★

A villik fellebbentek messzire,
 A hold sugárin meg lejöttek ;
 Majd függtek síma sziklák lapjain,
 Mint oltárképen az angyalfejek,
 Körülguggolták a tengerszemet,
 Elfogták a lidérczet röptiben,

S a zuhatag porában fördve meg,
Felcsaptak, mint fehér galambsereg,
És tánczra keltek, így dalolva fenn:

Szűlj harmatot, oh ég!
S hintsd várt jegyesemnek utára!
Oh vond ide holdnak
Bűbájos erője, sugára!
Nem hervadoz a koszorú fejemen:
Ah... nászvigalomra közelg jegyesem!
Jer, jer deli ifju!
A percz halad, oh hova késel?
A légi menyasszony
Vár tiszta, fehér kebelével!
Földön halovány s hideg a szerelem,
Szebb nászörömökre siess, jegyesem!
Most egy ifjú közelg... alakját
A villik gyorsan felragadják,
Hah...! ctt...ott... hordják a magasban...
Szegény halandó! szédelg, ájúl,
A légi táncz kezdődik újra,
S dal zeng a villik ajakárúl:

Jer tánczra, enyém vagy!
Jer, jer jegyesem!
Ölelj meg, ölelj meg
Nászünnepeden!
Nem földi gyönyör, mit
Hú légi arád ad:
Mely csókja hevében
Lelkedre kiárad!

Ajkad halovány...
Ah nyisd fel alélt szemeid'...
Mátkád kebelén,
Fenn tiszta világba' vagy itt!
Ölelj meg, ölelj meg,

Jer tánczra velem!
 Nászünneped éjén
 Vár a szerelem!

Foly még a táncz, a villik ajkai
 Még zengenek;
 De földi szívben túlvilági kép
 Nem férve meg:
 Megtört alatta, mint a túrteljes
 Virág alatt a szár;
 Hidegült ajkra forr a villi-csók,
 S a halvány holdsugár.

Imígyen jár a vőlegény,
 Ki éjszakának idején,
 A villik búkörébe téved;
 Vőlegényének tartja mindenik,
 S a villitánczban addig ölelik,
 Míg kéjbe hal szivén az élet.
 És rögtön mindent elfeledvén:
 A hő vágy újra nő...
 Hívó dal közt várják az órát,
 Midőn a mátká jó.

★

Halvány hold fényben, halk morajban,
 Úgy tetszik néha álmaidban,
 Hogy éji lepke, vagy meleg szél,
 Lengett át arczod- s fürteidnél.

Nem, az nem szellő s éji lepke...
 Ki gyöngéden nyúl fürteidbe,
 S újjával arczod megérinti:
 Átlebbenő kárpáti villi.

A VISSZHANG.

A déli tengerpart fuvalmas
Szelíd tájékirúl,
Hol kék a menny s a föld örökké
Tavaszz-színben virúl:
Két tündér vándorolt nyugotnak,
Mind-kettő szép, deli;
Örömtől zengenek nyomukban
A lég ösvényei.

Hang volt az egyik és utána
Ki könnyen lengve szállt:
Szép anyja *Viszhangnak* nevezte
Az ifju szép leányt.
A lányka, anyja képe mása,
Járása és szava,
Egészen az volt, — tán ha gyengébb
És halványabb vala.

Utánok, hortyoló lován, a
Vibar közelgetett;
A mén sötét, lengő serénye
Borítván a leget;
Hogy a szülőtől elragadná
A kedves magzatot:
Földön és tengeren keresztül
Utánok vágdatott.

Közel hallatszott már zugása,
Bár a melyet vere,
Feltűnni tisztán nem hagyá még
A pornak fellege.
A két vándor, hogy el ne vesszen,
— A vész rohan vadúl, —
Mély, bércki barlang rejtekében
Hallgatva meglapúl.

A vész előtör vad haraggal; —
 A bérczi büszke cser
 Megroppan, — a sugár fenyőszál
 Szilánkokban hever.
 Kuszált a rét, ki van sodorva
 Medréből a folyam;
 Rom és inség marad nyomában
 A merre elrohan.

S midőn jól elhaladt, csupán vad
 Zugása hallaték:
 Kijött a *hang*, de gyermekét a
 Barlangba hagyta még.
 Készíte néki lágy mohágyat,
 És arra fekteté;
 Maga megnézni a dühös vészt,
 Elsuhant kifelé.

De szólt még a barlangnyilásnál:
 „Leánykám, itt maradj!
 Szavamra majd midőn kiáltok,
 Rögtön viszhangot adj;
 És tudd, ha nem hallasz kiáltást,
 Hogy veszve már anyád;
 És én tudom, hogy veszve vagy, ha
 Választ ajkad nem ad!”

Elszállt a hang és őszvejárta
 A bérczet és mezőt;
 S látván, hogy a vész messzeföldnek
 Vidéken jár, üvölt:
 Kiálltott — és saját szavánál
 Nem hallott egyebet;
 Ismét, meg ismét... s hangosabban,
 De semmi felelet...!

„Ah gyermekem, kedves leányom!
 Miért hallgat szavad?”

Meglesve a vész, rejtekedből
Kicsalt és elragadt!
Ah mért éljek nélküled én is...!
Ím, visszatér a vész:
Szólt, s a vihar karjába futva,
Zokogva elenyész.

Viszhang, a barlang rejtekében
Ülvén addig magán,
Édesded mély álom nyomá el
A szirt mohpamlagán.
De rögtön felrezzent ijedve...
És hosszan hallgata,
Mi volt ez? álmodott csupán? vagy
Hangnak zengő szava...?

De nem hallott mást a viharból,
A mint zuhogva ment;
Az is lassan elhalva, — végre
Lőn szerte néma csend.
«Oh szólj anyám? e bús üregben
Ne hagyd el gyermeked;
Hagyj veszni véled a viharban...»
De hang nem érkezett.

S a tündérhölgy bús rejtekéből
Nem mer kiszállani;
Ott ül maig, — és várva anyját,
Nincsenek álmai.
S nehogy bus ajka válaszolni
Hangnak feledjen el:
Minden kiáltás szózatára
Gyöngéden megfelel.

A TENGERSZEM.

Hol vette magát a mélységes tengeren
Széthajigált sziget, mint annyi idegen?
Tán szenved nyugtalan számkiűzetésben,
A rokon elemtől ellökve végképen?

Magas hegységek és fenyvesek honában,
Mit keres a kékes tengerszem magában?
Hol vizében halvány mohotkák teremnek,
Míg vésze s gyöngye van a kevély tengernek.

*

Nagy, nagy a mélységes tengernek határa,
Még a gondolat is fárad míg bejárja,
Csak a *tengerkirály* halad bátran rajta,
Ilyetén beszédben háborogván ajka:

«Hatalmam nagy voltát hirdetik a vizek,
A két hajnal között melyek kékellenek;
Enyém a nagy tenger! s van-e erő, elme,
Tajtékos szájába mely zabolát vetne?»

Előtör a vihar s zúgó kíséreti,
Széles mellét, vállát a haboknak veti,
S a tenger és vihar szörnyű küzdelmére,
A víz csudái is meglapulnak félve.

De a bolond vihar elveszti a csatát,
Bús rekedt bőgéssel fáradtan áll tovább.
,Tenyerem a tenger hátát megsimítja,
S úgy van, mint az előtt, nincs egy cseppnyi híja.

Merre szemem tekint, víz, víz mindenfelé...!
Egy porszem sincs, mely azt megszeplősítene;
Bérczet mász, magát a föld keblébe furja
Az ember, — de ide nem volt, nem lesz utja?

Szólt a tengerki.ály, hatalmán kevélyen,
S járt süppedés nélkül a szörnyü mélységen;
S a mint a sárgálló part felé tekintte:
Elbámult, — szemének nem hitt eleinte.

Aztán közelebb megy, s imé a part felett,
Ragyogó szépségű tündérhölgy lépeget;
Gyenge, mint a tavasz, könnyű mint a lepe,
Hullámozó zöld ruhát viselvén termete.

A gazdag koszorú, mely homlokát fődte,
Rengő kalász-, falomb- s virágból volt kötve,
És a merre fordúlt, gyöngéd lába alatt
A kopár part-élen zsenge pázsit fakadt.

S szólt a király, érvén a tenger szélére:
,Ki vagy te, kellemek csábitó tündére?’
«Én, a föld leánya», felelt a hölgy halkan,
És minden szavában édes csengő dal van.

A király sokáig csudálván kellemét,
Edesgetve hitta, hogy lépjen közelébb;
De ő mézes-mázos szavakban nem bízik,
És a biztos partról le nem száll a vízig.

,Ne félj, bájos tündér, tartózkodás nélkül
Lépj e lágy habokra, jöjj hozzám vendégül!
Lelkednek gyönyör lesz, két szemed a mit lát,
A vizek csudáit, a tengernek titkát!’

Ezt mondván, rálehelt szája a tengerre,
A mely zajtalanná simúla egyszerre;
Mint az üveg, fehér s átlátszó lesz habja,
S titkos mélységeit szép tisztán feladja.

Fövénye aranszín; és a kősziklákon
Tengermoh terül el, mint gazdag zöld bársony;
Felpirosló koral függ rajta szegélyül, —
S mindez oly csudásan tűnik fel a mélyből.

S most talán kilyukad a tenger feneke? —
 Rögtön tág örvény nyíl, — forog... forog... s vele
 Száz tündöklő csiga kering a napfényen,
 Ámultan függ a szem e varázs-tölcséren.

Majd a habléányok csábdala zeng. — S távol
 Ezer szökő-kut lesz a tenger habjából;
 Magas vizsugarak hét színben pompázzván,
 Szivárványerdő nő a tenger határán.

A király látván, mint bámúl a föld lánya:
 Szép szava hálóját újólag kihányja,
 ,Látd! még ez mind semmi! de benn a tengeren...!
 Oh szép tündér siess, jő vendégül velem.'

De a tündér eszmél s ott hagyja a királyt,
 Ki végső reményben még utána kiált:
 ,Ah legalább mondd meg, lakhelyed hol vagyon?'
 «Amott a távolban kéklő hegyormokon!»

Szólott és messzejárt kevés idő alatt,
 S most a vizek ura hallat ily szavakat:
 ,Hah! bár legyen magas felhőkben lakhelyed,
 Föld kevély leánya, bírnom kell tégedet!

Enyém léssz...! s a száraz véled enyém léssen,
 Melyet elfoglalni ugy is tervem régen.
 E rút száraz földre kín csak rá is nézni,
 Mely birtokom mellett alig egy tenyérnyi!'

★

A tündért a király nap nap mellett várta;
 De az nem jött többé tengere partjára,
 Sokáig tervezett, tünődött, aggódott:
 Céljaérésére hogyan lelne módot?

Erős határozat kelvén benne végre,
 Leszállt a mélységes tenger fenekére;
 Hol a nagy munkához gyorsan hozzá fogott,
 Maga mellé vevén ezer rontó habot.

A távol bérczeknek egyenes irányban,
Lyukat kezdett vájni a földnek gyomrában,
S az iszonyu munkán, földön sziklán által,
Lassan bár, de haladt segítő hadával.

És a szörnyü erő, melylyel dolgát tette,
Ijesztő föld ingást okozván : felette
Erős városoknak lőn végső romlása,
De ő mit sem gondolt ezekkel, csak ása.

S a mint elébb, elébb jutott a föld alatt,
Egyszerre üreges hegybarlangba szakadt ;
Szelek tanyája volt a sötét föld odva,
Kik ott tekergőztek nagy gombolyagokba.

S most a szűk bejárón, mint a kigyó feje,
Üvöltve nyúlt, csuszott mindenik kifele ;
Ben a sok gombolyag fogy és kisebbedik,
Körül-ér a földön, oly hosszú némelyik.

És áttör a király sziklát, földréteget,
Tolongó hullámok állván háta megett.
Majd olyan hegybe vág útjának közepén,
Holott mészke terem, gyulékony gyanta s kén.

S alig érzé meg a mész a hullámokat ;
Sisegni, forrni kezd, melegszik és dagad ;
Aztán lángot kap a több gyúlanyag vele,
S zuborgva fő, rotyog a földnek kebele.

Végre miképen a forró üst a fedőt,
Tűzfolyam löki fel dörgve a hegytetőt ;
S vörös hullámokkal harsogva elárad,
Hamuba takarván a virágzó tájat.

De a tenger király minderre nem tekint,
Egy perczig pihenvén, tovább rombol megint ;
S eljut a kincsszellem aranybarlangjáig,
Hol megmérhetetlen gazdagság csillámlik.

Közepén, mint a szél, nagy vaskelek forog,
 Kiállván belőle ezer aranyhorog,
 Függnek rajta vérző, rángatózó szívek,
 Kincsen vett rabjai a kincs szellemének.

Nem sok munka kell már a megjegyzett hegyig,
 Hová a tengernek ura törekedik;
 Alá ért. S felfelé tartván egyenesen,
 Zuhogva buggyan fel a víz a bérczekén.

Sziklás regényes táj...! sugár, zöld fenyvesek!
 Enyelgő szellő fú, madarak zengenek;
 S még a tengerkirály körül sem nézve jól,
 A szép tündér kilép hús erdők árnyiból.

Látni a zaj okát, gyorsan közeledik
 A kerek tó felé... a vízkirály pedig
 Habok közé rántja, nielőtt eszmélne...
 S a tenger közepén bukkan csak fel véle.

„Hah! enyém vagy még is! kiált győzelmesen,
 És nászhozományod a száraz föld leszen...“
 S ah! a szegény tündér egészen oda van!
 Kérés, könnyhullatás, mind, mind haszontalan!

A földnek határa buvában megsárgul,
 Lehull a zöld levél fonnyadtan az ágrúl;
 Bús rabságban eped a föld szép leánya...
 Megsárgult fejének virág koronája.

*

Egyszer a viharral küzdött kemény csata
 Után, a megfáradt király elszunnyada;
 Most a fogoly-tündér felkél, s a tengeren
 A távol bércz felé szalad egyenesen.

Már jót halad, midőn az alvó felébredt,
 S iszonyú haragba hozván a történet:
 A hölgy után rohan... s a vizek sík hátán
 Összevissza üzi, mindütt nyomon járván.

A tündér pihenni gyakran meg-megállá ;
 S a hol csak egy perczig megnyugodott lába :
 Földdé vált a hullám, képezvén szigetet,
 S rá, koszorújából fű és virág esett.

Imígy kergetőzván sokáig, végtére
 Megszabadúlt a hölgy, biztos partot érve ;
 De irtóztató lőn a király haragja,
 Látván, hogy tengere szigetekkel rakva.

És rájok uszítá a lázadt habokat,
 Dühöngött, dúlt, — de a sziget csak ott maradt !
 És az elhullatott virág s fű magyából
 Felvirúla nyájas zöldelő oázúl.

*

Anyjánál napjai a tündér-leánynak,
Ifjuság- s álomban felváltva folyának ;
 De új csapás érte a tenger királyát,
 Vízére az ember vivén nehéz gályát.

És gyakran csatázik most is a viharral,
 Szigetre s hajósra vészes boszút forral ;
 S ha felháborodik és zúgni kezd habja :
 Bérczen a *tengerszem* zaja megmutatja.

A SÍRÁSÓ.

Közel szomszédságban, az erdőn
 Két bogár élt sok ideig ;
 Egy elszáradt odvas fa törzse
 Csendes tanyát adott nekik.

Szomszéd ! vén vagyok, mond az egyik,
 Maholnap már az életem !
 Ha meghalok, kérlek, temess el ...
 Tedd e szívességet nekem !

A mit barlagorban találtok,
Az öszvegyűjtött kis vagyon,
— Családos ember vagy, reád fér, —
Legyen tiéd, nektek hagyom!

A bogár harmadnapra meghalt;
S mint szokás, az örökösök
Czivódni, húzalkodni kezdtek
A rájuk szállt vagyon fölött.

A hullát a lyukból kilökték, —
S mikor mindennek vége volt,
Akkor jutott csupán eszökbe,
Hogy még a föld színén a holt.

Akkor nagy lomhán s immel-ámmal
Kezdték a földet bontani;
De egy légy szólítá meg őket;
Mit csináltok, ti atyafi?

Temetkeztek? de a halottnak
Méltó tisztességet ki ad?
Várjatok csak! hadd hívjam össze
Szép énekű rokonimat!

Részvétel és sajnálkozás közt
Telik le a mi életünk,
Azért a megholtak körében
Sereggestül megjelenünk!

Jó lesz biz az! mond a bogárfaj,
Elhagyva dolgát az alatt;
S örült, hogy a halogatásra
Ily kedvező ürügy akadt.

A légy pedig ment értesíteni
Tolakodó, ocsmány hadát,
Hogy a kedvelt nyalakodásra,
Mily biztos alkalmat talált.

Mert úgy van az: a gyászfelektől
Tisztességet nyer a halott:
Kik aztán az árvák kezéből
Kieszik a végfalatot.

Tisztességről beszélt a légy is,
De csak a torra gondola;
S mentül előbb hogy visszajusson,
Sietséggel repült tova.

De ekkor sem tagadhatá meg
A kúcsongó természetet,
Valamit látván egy növényen:
Rá kíváncsian lelepett.

De a növény a légyfogó volt,
És rajta még megsem pihent,
Levelét gyorsan összezsapta,
S oda ölé a szemtelent.

Így lőn, hogy a gyászünnepélyen
Meg nem jelentek a legyek;
A bogarak pedig haboztak,
Várják-e, vagy temessenek?

Addig s addig, hogy a halottnak
Mely már feloszlott jobbadán,
Csupán a hült helyét találták,
Egy véletlen zápor után.

S a háznépben nagy zűrzavar lőn,
Lótott-sutott a renyhe nép,
Egyik a másikat okolva,
Hogy el nem temették előbb.

És hogy mégis jóvá tegyék a
Történt hibát, ha még lehet,
Az erdőn gyorsan eltemettek
Minden hullát és tetemet.

És e foglalkozás azóta
 Rajtok maradt nagy átokúl;
 Rövid életökben ez ösztön
 Úzvén ellenállhatlanúl.

Hullát keresve szerte futkos,
 És hirtelen sírt ás neki, —
 S belé vonván sokad magával,
 A sírásó eltemeti.

A TÓ LEÁNYA.

Árnyas berek hűs rejtekében
 Ment a patak, futván serényen;
 De még került, az istenadta!
 A nagy sietségnek miatta.

A táj ifjú fuvalmi játszván,
 Úzék egymást lombok nyilásán,
 És pajkos évődési kedvben,
 A patakhoz egyik lelebben.

Harasztot dob reá, hogy úzze,
 S meg-megborzasztja csókja hűse,
 Majd habruháját gyűri, tépi,
 Ki vagy? susog faggatva néki.

„A tó leánya!... s hogy te bántasz
 Szellőke! nem szép...“ lőn a válasz
 S a zuhatag a szirtek élén
 Megszólal: «hagyd őt menni békén!»

Kerek bokrán a szil-bereknek,
 Mint a fehér lepék, megúlnak
 A fuvalmak. — S a zuhatag szól,
 A réti tó- és a patakról:

«Élvén zaj nélkül és szerényen,
Kerek tó állt a sík vidékben ;
És történt, hogy belészerettek,
A fényes nap s a barna felleg.

Küzködve egymás ellen, a két
Szerelmes bírni vágya keblét ;
De ő reményt se nyujta nekik,
Csendes, hideg maradva végig.

Félt a naptól: izzó sugára,
Oly kínozón lövelt le rája ;
Félt a fellegtől, barna képe
Oly rémitőn bámult vizébe.

Fényét, dicsét mutatta a nap,
S hévvel vivá keblét egész nap ;
Lenyugtakor meg úgy faggatta,
Hogy elpirult a tó miatta.

Most jött piros vérnek színében,
Majd halványan, s két arczczal épen !
Szivárványt fest, — ölt barna leplet, —
De hasztalan . . . nem nyer szerelmet.

És a borongó felleg érte
Azonkép mindent megkísérte,
Arczára szőke fürt borúla,
Báránfelleggé kondorúvla.

A szép hajnalnál reggel, este,
Magára fényt s rózsákat feste ;
Vagy oly fehérre lőn alakja,
Mint bérczen a hó fuvatagja.

Majd elbusúltában, levének
Belőle rémítő torzképek,
Oroszlányszáju czethal, sárkány
Mely sziklát nyel, torkát kitátván.

Szárnyas kigyó, órjas, sötét rom ;
 Nyitott koporsó, pusztá templom,
 Száz képtelen csudák és szörnyek,
 Alakultak s egymásba törtek.

Vagy megharagván, leebb szállott,
 S dörögve ontott vést, villámot ;
 Hogy ég s föld reng a merre terjed ;
 De hasztalan . . . nem nyer szerelmet !

S ha a felleg a tó fölé szállt :
 A nap sugárával töré át ;
 És hogy a tóra ez ne nézzen,
 Eléje állt *amaz* setéten.

De a tó őket nem szerette,
 Mégis ha nézett a fellegre ;
 Ezt csak szivelném ! — mond — könnyebben,
 De a nap oly kitűrhetetlen !

Mást gondolt most a felleg, — egy hő
 Nap éjjelén a tóhoz eljő ;
 Ki hév miatt lankadva estig,
 Lágy keblét feltakarva fekszik.

És elborult felette hallkan . . .
 Majd csendes, hűs eső alakban
 Keblébe béliopá szerelmét,
 S a tó leánya így szülemlék.

És a szülön egymásba törnek,
 Hullámi kinnak és gyönyörnek ;
 Kinzá a felleg álnoksága,
 S gyönyört adott kis futó lánynak.

Folyt a *patak*, csevegve, gyorsan,
 De a nap ég szörnyű haragban ;
 Tónak, fellegnek ha nem árthat :
 Kínt gondol a szegény kis lánynak.

És rúz-sugári úgy epezstik,
 Ugy ölik a csermelyt napestig;
 Enyhíti bár apjának árnya,
 De még kínzóbb a hév utána.

A jó szülő önkebelének
 Éltéből adott gyermekének;
 Apadt mégis . . . s kedves leánya
 Meghalt végre nagy bánatára.

Szeretvén, járt és jár a felleg
 A tóhoz, kit langy cseppben meglep,
 S születik a patak; de útja
 Felén éltét a nap kioltja.

Hagyd a csermelyt bujdosni békén,
 Szellőcske, hűs berek vidékén!
 Az árnyatlan síkot ha éri,
 Meghal szegényke, mint testvéri!»

CSERVENA HORA.

Sötét kietlen éj, az ég csillagtalan,
 A holt világ felett vad vész üvölt, rohan;
 Mintegy örült szellem, mely felriad s kinek
 Nincs teste, mégis oly borzalmas, oly hideg.

A falvak házai megannyi sírhalom,
 Mely hóval fedve van s nincs a szomszédba nyom;
 Itt-ott fa áll, mint egy virasztó remete,
 Kinck az ég felé nyúlik száraz keze.

Üvölt, üvölt a vész a szörnyü éjjelen,
 Pusztít, ijeszt a hol dühével elmegyén;
 A *veres erdőnek* tájéki rengenek,
 Mint egy elkárhozott, nyög, zúg a rengeteg.

Körül a láthatár sötét, mint a korom ;
 Fagy s álom vész erőt a fáradt vándoron,
 Kit a vihar s az éj útjában meglepett,
 Csupán a hit tart még szívénél meleget.

A veres erdőben két szomszéd sziklaszál,
 S egyiknek tetején magas feszület áll.
 E két orom felett találkozott vala
 A gonosz lélekkel az úrnak angyala.

Egyik szelid alak s mint a galamb fehér,
 Másik vad és sötét, minő a denevér ;
 A jó angyal megállt egyik tető felett,
 A rossz lélek szinte mellé ereszkedett.

De mint az orvmadár, ha rejtett törbe csap,
 Vijjongva felriadt egy percznél hamarabb ;
 Kinek a szent kereszt nagy borzalmára van :
 A szomszéd kőszálon ül még magánosan.

„S e szörnyű éjszakán nem nyugszik a pokol?
 Gonosz lélek, most is jársz és ólálkodol?
 S nem félsz megállani előttem vakmerőn . . . ?“
 — Az angyal így beszélt egyik halomtetőn!

«A jámbor angyal is miért hogy nem pihen
 E szörnyű éjszakán s vészek küzdelmiben?
 Gyöngéded alkatát átfújják a szelek . . . »
 Volt a másik tetőn a gúnyos felelet.

„Az emberek között, az angyal mond neki,
 Én Isten országát járok terjeszteni :
 Hogy a jótett s erény ösvényén járjanak :
 Segélem, biztatom, ki rajta ingatag.“

«S addig közöttök én a bűn magvát vetem,
 Az ember nagy ritkán kerül el cselem ;
 Kiben gyengül a hit : virágos úton
 A vétek s kárhozat örvényéhez csalom!

Hah! mily áldott idő: mi nyájas éjjel ez...!
Az ember megszorúl, küzd, csügged, súlyedez...
S midőn megtörni kezd lelkén hit és remény:
Ott termek hirtelen... és ő enyém... enyém!»

„Átok szálljon reád s munkádra, oh gonosz!
De bár mondd meg, hogy az minő gyönyört okoz,
Ha egy erőtelen halandó elesett?
Gyilkos kárörömnél érzesz-é egyebet?

Mint a kézív, a mely ölü nyilat vete:
Saját idegje is hosszan zúg, reng bele,
A megbántott keblét s azét is a ki bánt,
Marczongló fájdalom szorítja egyaránt.

Boldogtalan lélek! ki még nem kóstolád,
A jótettből eredt örömnök poharát!
Jótettnek általa a föld menyinyel rokon,
S Istennek képe van a romlandó poron.

Tégy jól! s megérezed: mi jó, mi isteni,
A megsebhedt szívek baját enyhíteni!
Ha részvevőleg jársz nyomor s inség körül:
A másnak szánt öröm saját kebledbe gyűl!

Míg mást gyötörsz, te is szenvedsz gyötrelmeket,
Mert a ki boldogít, boldog csak az lehet!
Ha életető vizet az ég a tónak ad:
Mosolygó tükriben úgy látja meg magát!

Halld meg sátán! a jó, melyet kezded mivel,
Kebled meg nem haló férgét veszíti el!
S a sírók eltörölt könnyhullatásai
A pokolnak tüzeit birják eloltani!»

Igy hangzott a tetőn az angyalnak szava,
Mit a gonosz szellem mogorván hallgata,
Mint a kinek szívét találták a szavak...
A jó angyal pedig folytatta újlag:

„Fel, fel gonosz lélek! ha tán egy gondolat
A jóra ösztönöz: sietve megfogadd!
Mely bűnöd éjjelén lobbanva támadott:
Kövesd e menny felé vezérlő csillagot!”

Az ördög nem felelt, de kancsalul vetett
Amarra egy sötét, álnok tekintetet;
Aztán szólt ravaszan: «beszéded megihatott,
Mutass utat: imé jóltenni kész vagyok!»

Az angyal ellenét sokáig kémlelé...
Kinyújtá majd kezét, s mutatva dél felé,
Kiálta: „Nézz oda! amott a rengeteg
Mélyén két utazó lézeng, mint a beteg!”

Egyik küzd éhhalál lassú gyötrelmivel,
A másikat pedig hideg, fagy ejti el;
Gyorsan tehát! e két veszendő életet
Siess megmenteni, ha még megmentheted!”

«Tudod, hogy útamon utól a vész sem ér;
De az éhhalál számára nincs kenyér!
S az elfázott testét, lelkét megegeti,
Azon tüznél, melyet én adhatok neki!»

„Imhol van, a mi kell! jőj, nyujtsd ki jobbodat:
Ez a kenyér, nesze! itt a tüzet fogadd...
Mert betakarva volt mindkettő gondosan;
Az utazók után az ördög elrohan.

Elérte azt, kinek bágyadt pilláinál
Álomnak képében repkedett a halál,
S a vér fagyott erén kékülve megrekedt:
És lábához dobá gyorsan a — *kenyeret!*

Aztán tovább rohant: a tűz még nála volt,
És megkerülve a sápadt éhen-halót,
Kezébe nyomta *azt* harsány kacaj között...
S gyorsan az elhagyott sziklára visszajött.

Hah! mint rászédtelek! gondolta titkosan,
S arczán a káröröm pokol-derűje van;
Hah! ez mestermű volt! reá az alvilág
Mindannyi ördöge ujjongva felkiált.

„Korán örülsz! mondá az úrnak angyala
— Ki mind e gondolat titkába lát vala —
Korán örülsz gonosz, mert átkozott kezed,
Ha bár akartalan, de jót cselekedett!

Tűzet mondtam, midőn kenyeret adtam át,
És kenyérnek hívéd a tűz zsarátnokát!
Nézd, nézd! amott a láng az éjben fellobog...!
Élnek, nem vesztek el szegény jó vándorok!’

Az ördög felsikolt, — szeméből láng lövel,
S az angyalnak rohan rémületes dühvel;
Viaskodnak...! de ím az ördög győzve van,
S a szikláról alá hanyatthomlok zuhan.

Az angyal egy galyat gyorsan letör, s keze,
A mint egyet suhint a levegőn vele:
Sötétén villogó pallossá válik át...
S üzőbe veszi most az alvilág fiát.

Előtte a gonosz, miként a fenevad,
Nagy ordítás között rémülve fut, szalad;
Csapkodja mindenütt az úrnak angyala,
Hogy festve hó és föld vérének általa.

A föld maig veres a régi vér nyomán,
És a mikép beszél a kegyes hagyomány:
A setétség fia nem volt azóta ott,
S addig nem is megyen, míg látni vérnyomot.

De a szelíd angyal gyakorta megjelen,
S hű gonddal őrködik a gyenge emberen,
Kinek mindennapon fohásza légyen így:
Uram, bennünket a kísértetbe ne vígy!

A BÖLÖMBIKA.

Derült az ég, — épen napszállta van.
 A puszták tava zsibong hangosan;
 Ezer madár csapdos, hápog, riad,
 Egyik el-ül, másiknak most virad.

Csendesen áll a tó piros vize,
 Mint egy nagy vérpad veres szőnyege;
 Fölé, hosszú sötétlő pallosúl
 A sás kardjának megnőtt árnya nyúl.

Körül, dús rétség s illatos mező,
 Melyen selyemfű s bokros perje nő;
 Hol a pitypang kevés idő alatt
 Megőszül és korán kopasz marad.

Halványúl a tó, — s míg sik tükörén,
 A nagy vizi pók korcsolyázva mén:
 Szárcsák csapatja óvakodva gyűl,
 S a katorványon hosszú sorban ül.

Az esthajnal világa majd el-ég;
 Egyes kurjantás a távolba még:
 Lassan . . . lassan csend áll be mindenütt;
 — Keleten a hold halványan kisüt.

S mint az órjás, kiről szól a rege,
 Hogy álmában is nyitva van szeme:
 A pusztá mély csendben nyugszik . . . csupán
 A nagy kerek tó fénylik homlokán.

Rögtön moraj zudúl a víz alatt,
 Titkos erő rázván meg a tavat;
 S hullámiból, a mely törik, zuhog,
 A partra lép egy hófehér tulok.

Megrázkodik, — s hosszan nyulván neki,
Türkös fejét kevélyen felveti ;
Bús bömbölése rengve hallik a
Nyugvó éjben. *Ez a bölömbika.*

Mint mikor felszáll nagy galambcsapat :
Megzúdul ott fenn a lég, — a tavat
Repülő tündér közelíti meg, —
Ölében két hattyufiú sipeg.

„Én a madarak tündére vagyok !
Tiéd a tó ; e sűrű nádasok
Homályiban, csendes biztos helyen,
Engedd e két árvát elrejtennem.“

«Legyen . . . !» szólalt meg a bölömbika.
S kövér kákások bolthajtásiba
Rejtvén a tündér a két állatot,
Monda nekik : „meg se moczczanjatok!“

Ezzel a légbe felemelkedett.
„El ne áruld aztán szegényeket“,
Szólt a bikához, — s ez felelt neki :
«Egy tolluszállok sem fog esni ki.»

Most újra megzúdúl a levegő,
Egy óriás hoiló csattogva jó :
Háromszor szállja a tavat körül,
Aztán károgva fűzfa-galyra ül.

Ez a *rosz holló*, a ki valaha
Vérszomjazó rabló lovag vala ;
De vétkeért sok század óta már
Holló képében elátkozva jár.

Mert olyan volt ő, ki élvezetet
Szörnyű vérontás útján keresett ;
S kiket legyilkolt nagy kegyetlenül :
Hoiló-fiaknak hányta étekül.

De a mérték betelt, egy éjszaka,
Szobáin károgó zaj támada;
S nagy holló törve ki az ablakot,
Elszállt: — s a lovag nem találtatott.

Ez a rossz holló! és a vér gonosz
Szívének most is fő gyönyört okoz;
Üldöz, legyilkol sok szegény madárt,
Erővel egynek, másnak csellel árt.

Imígyen tett a hatyu fészkeivel, —
Belőle két tojást lopván visz el;
S szól kárörömmel: megiszom... de nem!
Jobb lesz mind a kettőt kiköltenem!

Egy ó sasfészket kitatarozott,
S ülven a tojást, szolt az átkozott:
Kikél... megnő... ez kedvesül marad;
Amaz megenni lesz kövér falat!

S míg anyjok meghalt a nagy bú miatt,
Kikeltek, nőttek a hatyúfiak;
S maholnap rútul veszne mindenik...
De a mentő tündér megérkezik.

A rossz holló méregre gyult, midőn
Üres fészket talált a hegytetőn;
De a szagon haladva biztosan:
Nagy károgaással a tóig rohan.

«Te jó madár! mi jó, mi rossz vagyon
Megírva a jövőről hangodon?»
Kérd a bika s a holló mond neki:
«Jobb néked arról mit se sejteni!

Bárcsak ma engem más ne bántana...!
Tudd meg: ez az éj átkos éjszaka...!
Minden veszély, baj most fogantatik;
Hah, szégyenség! mi ér még hajnalig...?

Holott vendég hál e baléjszakán,
A hely végpusztulásra jut korán;
Kivész ha fa, ha barlang összehúll;
A tó kiszárad, — a bozót kigyúl.»

Ez álnok szóra a bölömbikát
Rögtön ijedség borzogatja át:
«Ha tó kiszárad...?» kérdi hevenyén,
«Ugy van, — por és gizgaz terem helyén!»»

«Hah, mit miveltem kába én! ki csak
Most adtam szállást két hattyúfinak!»
«Siess... siess, riaszd ki, ugy veszély
Nincsen, ha még nem alszanak, ne félj!»»

Most a tulok vadul bömbölni kezd,
S a tóba ront, gázolva törve ezt;
Megrebben a két árva a zajon,
S nagy vergődéssel a partig hatol.

S alig lépnek ki, — nem késik sokat,
A madár lecsap, mint a gondolat,
S a két hattyút halálra vérezi,
Szívökbe hatva horgas körmei.

Most hang zendül a csendes éjszakán,
Mintha ömölne üveg-furulyán:
Oly méla, oly fájon édes vala,
— A haldoklóknak bús hattyúdala.

«Holló, mi volt e bájcs zengemény?»
Kérd a tulok, de az csattogva mén,
S veszélyt jósolva visszakárogett:
«Bolond marha! ez az éj átkozott...!»»

És zúgva szállt sötét hegyek felé;
De a bájos dalt nem feledheté,
S szólt botorúl tünődve a tulok:
Minő kár, hogy így én is nem tudok!

Azonközben az éjjel újra jött
 S a tündér megjelent a tó fölött;
 S szólt: ,nemde megtartád hited, szavad,
 Nem érte baj vendéghattyúidat?’

S hazugság volt az áruló szava:
 «Ékes tündér, hát nem mentek haza?
 Mert itt őket nem érte bánthatom...»
 — A hölgy előtt minden nyilván vagyon.

«De hallgass meg csak! az édes zenét
 A madarak ugy-e tőled nyerék?
 Csudás dalt hallék a mult éjjelen,
 Nem adhatnál olyan hangot nekem?»

,Igen! csak jer, kövess lakomba, hol
 Tündérhangok varázs patakja foly;‘
 «Megyek... megyek...!» kiálta a tulok.
 S tüskén, bokron át nagy mohón futott.

A tündérhölgy után szalad... szalad...
 Mig véle sűrű rengetegbe hat;
 ,Itthon vagyunk, mond a tündér, — megállj!
 S szavára fénynyé válik a homály.

,Hah nyomorúlt! kezemben vagy, tudom,
 Mi történt védtelen hattýúimon...‘
 S megcsapja vesszejével a bikát,
 Ki rögtön *kis madárrá* válik át.

Így elveszítve termetet s erőt:
 Csak hangja az, minő volt az előtt;
 Nádasban él, — vesztett taván pedig,
 Kinjára a hattýú kevélykedik.

Ha vastag bömbölés hallatszik a
 Nádas felől: az a bölömbika;
 És ha éjjel bús méla hangokon
 Dal zendül: ott egy hattýú haldokol.

A FÉNIKSZRÓL.

Sok boldog esztendőt megérvén
 A vadon szép szabad vidékén :
 Megunta a fénikszmadár
 Az életet ;
 Megunta, mert megvénhedett.

Mint a kilótt nyíl jára hajdan,
 A fenn zugó vészber, viharban ;
 S miképen vad, sebes folyó
 A csónakost,
 Kis szellő is lecsapja most.

Ül fészke mellett száraz ágon,
 Ha birna sem lát merre szálljon,
 Szemének a lomb árnya is
 Nagy éjszaka :
 Sohsem találna tán haza !

Két szárnya, mint két lángszivárvány,
 Nem csillog már a nap sugárán ;
 A nap nem is csillámiért
 Kedves neki :
 Fagyos keblét melengeti.

Kemény fészkén virasztva ébren,
 Tüzet lát egyszer a vak éjben . . .
 Egy titkos ösztön szállja meg :
 S erőtlenül . . .
 De még is a tűzhöz repül.

S egy égő üszköt felragadván,
 Fészkét meggyújtja véle a fán :
 Fészkében a fénikszmadár
 Menten megég,
 Csupán kihülő hamva még.

S a hamvat szél nem szórta szélylyel,
 De a jövő nap reggelével,
 Belőle ifjú szép madár
 Támadva fel:
 Megrázkodik s szárnyára kel.

Mint a kilőtt nyíl, bizton, bátran
 Jár ismét a felhők honában;
 Köszönti a földet, leget
 S fényes napot,
 Köszönti, mert — megifjodott.

Idegzetén az ifjúsággal
 Erő s bátorság habzik által,
 S keresztül villan biztosan
 A fekete
 Éjszakán is tekintete.

Két szárnya, mint két lángszivárvány,
 Csillog megint a nap sugárán,
 A fényes nap csillámiért
 Kedves neki;
 Nem agg keblét melengeti.

Megégett s gyász hamvába dőle;
 De ifjan feltámadt belőle,
 S tekintetén, elmulván a
 Sötét napok,
 Ifjúság és öröm ragyog.

A LIDÉRCZ.

Nagy a természet! Tartja benne
 Két dús világ egymást öelve:
 Ez feltűnő képben, alakban:
 Az légszerű és láthatatlan.

Hegy-völgynek, barlang és folyamnak
Saját szellemlakói vannak ;
A természet kultárgya, műve
Lényekkel van megnépesülve.

Csengő kiáltást tész az érczbűl,
Zöld lombot hajt az ágra ékűl ;
A kőből szikrakép kipattan,
A tűzben éget, fojt a habban.

A finom, tiszta légvilágnak
Tág birtokán lebegve járnak ;
A magas mennytől messze földig
Kinyúló hézagot betöltik.

Az ember nem lehet magában,
Mellette titkos társaság van :
A szellemeknek társasága
S ki jó az emberhez, ki bántja.

Melléd ülnek, lépted' kísérik,
Látják dolgod, hallják beszédid ;
Még éjjel is feletted állnak,
Rád hajlanak s intézik álmad.

Ne kívánd, hogy bár pillanatra,
Légy e társaktól elhagyatva ;
Ki mellett ők nem állnak örül,
Elzsibbad lelke, — és megörjül.

Nagy a természet titka . . . benne
Két világ áll egymást ölelve :
Az feltűnő képben, alakban :
Ez légszerű és láthatatlan.

★

A gyémánttermő föld ölében
Ül a kincsszellem zord-sötéten ;
Előtte dús kincs- és aranynak
Felhalmozott rakási vannak.

És mond: „E bús üregbe zárva
Tart engemet sorsomnak átka!
Almatlanúl, hogy őre légyek
Fényes rög és por rejtékének.

Kincsem hideg csillámit, ah mért
Nem adhatom hő napsugárért!
Elöttem e gyémántrakásnál
Kedvesebb volna egy virágszál!

Az ember gazdagságra vágyik,
Gyötörve gondja mind halálig;
Adok . . . s megkérdzem: mi végett
Imádja úgy e semmiséget?”

S felette ím, távol morajt hall . . .
Három kincsásó vágja bajjal,
S aranyyal álmodó reményben,
A földet és sziklát keményen.

S örültek, a várt kincset érvén,
De jobban a szellem beszédén:
„Itt van . . .! s ha elfogy, jertek újra,
S két ennyivel bocsátlak útra!”

Mohón rakodván mind a hárman,
Gondolta a szellem magában:
Megkérdzem, ha visszatérnek,
Mi hasznát vették mindez ércznek?

És midőn még ingyen se' várta,
Megjött az első nemsokára;
De dörgő szót hallott legottan:
„Mondd el, hová tevéd, mit adtam!?”

«Hatalmas szellem! a mit adtál,
Megvan! . . . nehéz závár alatt áll;
Ah . . .! ha egy kis fillért apadna,
Örültség szállna meg miatta;

Testemen szétszakadt az öltöny,
Éhen, szomjan s riadva töltöm
A nappalt és az éjszakákat,
Miként az üldözött vadállat.

A nyomort szembehúnyva nézem,
Elöttem roskad öszve éhen
A fonnyadt képű özvegy, árva
S előtte kincsem zárva . . . zárva . . . !

Melyben anyámat eltemettem,
Más vette a zsúpot helyettem ;
Fiam rabszolga, tengeren túl,
Hátán a hús korbács alatt húll . . .

De nem váltom ki . . . ! a mit adtál,
Megvan . . . ! oh, adj még többet annál !
Hisz ép úgy el van rejtve nálam,
Mint itt e hegy mély padlanában !»

,Hah ! esztelen, fukar ! ki éhen
Kopároz e bőség ölében,
S panaszát vérnek és nyomornak
Nem hallja ; menj ! mert eltiporlak !‘

Szólt, s a süket barlang haragja
Szavát dörögve visszaadja ;
S felhalmozott kincsének ormán
Megül megint sötét-mogorván.

Es most a második belépe.
S kit a kincs olthatatlan éhe
A mélységes barlangba fáraszt,
Imígy ad a kérdésre választ :

«Hatalmas szellem! átkozottúl
Kifogytam dús ajándékokból!
De van láttatja, Istenemre!
Minden fillér átkot teremve.

A földön oly sokat mesélnek
Mivoltáról a szép erénynek;
Mondják: van hűség s férfi-jellem,
Szilárd minden kísértetekben.

S hogy mind ez látszó bűborék csak,
— S miként a gyenge bűboréknak
Színes tojása szerte pattan —
Én, kincseimmel megmutattam.

Az emberek szemét aranyba
Mártott kezekkel bétakarva:
Az ártatlant gázolta lábam,
Az igaz embert függni láttam.

Kit a pénzvággy vásárra hajtott,
Vevén az embert, mint a barmot;
Önkényt arany-jármamba bűván:
Jártam rajtok nagy vétkek után.

Akartam, s a testvér kezére
Loccsant a testvér drága vére
És a fiú, hatalmas szellem!
Hamis tanú lőn apja ellen.

A szűz erény elé s utába,
A fényes maszlagot kihányva:
Elkábultan ölembe dőle . . .
Vagy — eladta saját szülője.

Ki fennhordá fejét kevélyen,
A jellem büszke érzetében:
Kincset s vétket köték nyakába,
Hogy szemlesütve hordja lába.

Volt, ki szent lázban tépte mellét,
Szólván az Isten s hon szerelmét;
Azután a kincsnek miatta,
Istenét és honát eladta.

Tapostam a család nyugalmán;
Rontásra ingerelt, ha hallám,
Hogy két szívet gyémánt-kapocscsal,
Hűség s barátság egybefoglal.

S midőn sok ösmert régi vétek,
— Immár nyakig jóllakva vélek —
Mulatságot nem szerze nálam:
Új, czifra bűnöket csináltam.

S e tenger vétek, bűn s galádság:
Talán hogy síromat megássák?
Vagy süttve homlokomra bélyeg,
Hogy azt nyilván mutatni féljek . . . ?

Oh nem! de sőt nagygyá tevének
Sáfári a közvéleménynek;
A világ engem nagy szavakkal
Tisztel, becsül, fél és magasztal!

Kincset hát, szellem! kincset nékem!
Mert nem lehet már visszalépnem!
Csak kincset többet! és meglátod:
Mivé teszem még a világot!»

,Hah, nyomorúlt! kiált a szellem
Haragjában a bús üregben:
Ei-el! szemem többé ne lásson,
Légy átkozott, mind két világon!‘

Szólt s a süket barlang haragja
Szavát dörögve visszaadja;
S felhalmozott kincsének ormán
Megül megint sötét mogorván.

Midőn a harmadik leszáll,
A szellem így rivalga rája:
,Ei! vissza, kába nép! soh’sem nyer
Kincset tőlem többé az ember!‘

«Nem is kell, szellem! mond ez bátran,
S mely súlyosan feküdt nyakában:
Terhét földhöz csapá legottan, —
Nem kérek én kincset, de hoztam!

Ez megmaradt abból, mit adtál;
— Egy fillért sem hagytam magamnál,
Vedd vissza! ah, gyötrelmeim átka
Ragadjon rozsdakép reája!

Nyugodt, boldog valék szegényen,
A kincsek közt zaklatva éltem:
S kiről szívemben jó hit állott:
Megútáltam embert, világot!

Írtsd a gonoszt, a jót neveld, véd! —
Szent czélon függjön szíved, elméd!
Gyógyítgasd mély sebét fajodnak,
Küzdj, — törj, — áldozz — s követni fognak.

Így hittem én! de ah, gyalázat!
Az ember, mint a bős vadállat,
Még azt is összetépi, marja,
Ki hön buzog segítni rajta!

Midőn egykor kiléptem innen:
Dús voltam a kincs-, dús a hitben;
Örültem, elgondolva mennyi
Jót fogok én ezzel mivelni!

Csalatkozám! most visszatértem
Megtörve és hitben szegényen;
Ah, mert jótételeim nyomában
Hálátlanságot jární láttam.

Letörlém, a melyek folyának,
Könyűit a bánat fiának;
És a melyet sajtolt az inség.
Nyögést, sohajt elcsendesíték.

És alighogy magához tére,
Az inség elcsigázott népe:
Nyelvét öltötte rám, s a hála
Fejében, sár- s kővel dobála.

Csecsemőt találtam kitéve:
Apja lettem apja helyébe;
S midőn emberkort ére, fogta:
Mérget kevert titkon boromba.

Gazdagságom sok száza, ezre
Ment közhasznú intézetekre;
Felboldogítám a világot:
S a világ bolondnak kiáltott.

Ha kértek a közjó nevében:
Ontám a pénzt, számát se néztem;
S kőpadra vonszoltak legottan,
Hogy azt a pénzt, bárhol, de loptam.

Füzes fogókkal összetépve,
Télholtan dobtak a szemétre:
A kórház, melyet én emeltem,
Be nem fogadta csonka testem.

Végre, egy özvegyasszony által,
Kit én tarték hetedmagával,
Templomrablás vádjába jöttem,
S kötélhalált mondtak fölöttem . . .»

„Elég, elég! dörögve vága,
Az ingerült szellem szavába;
Az ember gaz s őrvült; ne légyen
Kincsem tűz és gyilkok kezében!”

Ezt mondván, a sötét üregnek
Szikláit ingadozni kezdték . . .
És barlang, szellem, kincs, a hogy van,
Lesüllyedt a más pillanatban.

S mélyen, mélyen a föld ölében
 Ül a szellem zordan, sötétén;
 Előtte dús kincs- és aranynak,
 Felhalmozott rakási vannak.

S szolgái, a bolygó lidérczek
 A föld színére feljövének;
 Hogy a kincsásót, a ki látja,
 Becsalják mélység- és mocsárba.

A MÉSZHARMAT.

,Boldog volnék én! a köpűnek
 Szorgalmatos polgárai
 Helyembe szokták a virágok
 Édes nedűjét hordani.
 Boldog volnék! alattvalóim
 Munkások, engedelmesek;
 Ha szükség van s rabló rohan ránk
 On-életökkel védve meg.

De titkos vágy szorítja keblem,
 Van egy emésztő bánatom:
 Én rabkirálynő — a világot,
 A szép földet nem láthatom.
 Míg a legkisebb rajbogár is
 Bérczen, folyókon túl repül,
 S várják őt szép ifjú virágok:
 Én, — én vagyok rab egyedül!’

A méhkirálynő zúgolódott.
 S midőn a hűvös este jött:
 Nem bírva vágyival, kicsúszott
 Az őrtálló méhek között.

Az esthajnal piros világán,
A virágdús mező felett,
A légnék édes illatában.
Gyönyörben úszva repkedett.

S haza felé midőn elindult,
A lepkével találkozék;
Szép nyájasan köszöntve egymást . . .
,Minő szép állat, boldog ég!'
Sohajt az ábrándos királynő,
S egész éjjel nem alhatott;
A pillangóval tépelődven,
Alig várá ? más napot.

Leszállt az est, — és a pirosló
Alkony szelíd sugárinál,
A kalandvágyó méhkirálynő
A köpüből ismét kiszáll.
De most a lég hűsét nem érzé,
Nem látta a virult mezőt:
A nyájas pillangó körében,
Az óra boldogan letölt.

S midőn kiszállott harmadízben:
Csak a hajnal veté haza;
Forró csókok közt künn marasztá
A lepke édes ajaka.
S mely élvezett csókjok s szerelmök
Vétkes lehéből származott:
Lelt a hajnal a lombon édes,
De mérges szürke harmatot.

Megint kiment a méhkirálynő,
De nem találta a lepét;
Berket, mezőt bejárt sietve,
Keresvén várt szerelmesét.
És végre búsan szálla vissza;

De ah! a dolgos méhsereg
A köpü földén halva fekszik, —
Ki él is még, igen beteg!

S kiált a megrémült királynő:
,Ah, kedves jó népem, mi lett?‘
S egy elhaló méhecske ajka
A kérdezőnek így felelt:
«Mézizű *harmatot* talált a
Berek zöld lombján seregünk;
És hazahordván, tőle a méz
Keserű lett, — s mi elveszünk!»

A méhkirálynő volt utolsó,
Bujában ő is meghala.
E fájdalmas végvallomáson
Hidegűlvén meg ajaka:
,Tiltott kéj a szívnek fulánkja!
Keserű lesz, bár csókja méz:
Az a csendes családi élet
Boldogságának sírja lesz.‘

A KÉRÉSZ.

,Szerelem és hivalkodás
Az élet boldogsága;
Üdvöz légy, hogy nem teremtel,
Jó természet! munkára!

A mámoros gyönyörkehelyt
Én fenekig ürítem;
Az elfutó tavaszban így
Hosszabbítom meg életem.

Olyan szépek a virágok...!
Meleg a nap sugára,

Udvöz légy, hogy nem teremtel,
Jó természet! munkára!'

Hivalkodó, hiú lepe
Kiáltott így röptében,
A nap sugárin szárnyait
Csillogtatván kevélyen.

Eljárta a selyembogárt,
A hangyát, sürge méhet;
Es a munkásságról nekik
Gúnyos hangon beszélett:

,Tán ünnep sincs tinálatok?
Szegények, mint sajnállak!
Mondjátok csak: van-e aztán
Látatja a munkának?

Én a gyönyört, munka helyett
Kalandokban találom;
Ma is a *méhkirálynővel*
Leend találkozásom.'

Szólt és ment a folyam felé
Hogy átrepülne túlra;
De csak partjáig szállhatott,
Ott hirtelen lehulla.

Tetszős alakját, köntösét,
Levetkezé legottan:
Idétlen, kis fehér kukacz
Hempergett a homokban.

Kérészbáb lőn, — és éveket
Tölt a mély vízfénéken;
Olyan hosszú idő után,
Hogy egy óráig éljen.

Kérészsze vált és ideje
Nincs a hivalkodásra;
Mivelhogy néhány percz egész
Életének határa.

A TŰZ SZELLEME.

A tűz az Isten, ő az őserő,
Uvé a világ. Fenn és idelent,
Fényben, melegben ő uralkodik;
Alkot és széthont, enyész és terem.

Királyi széke a nap, hol lakik,
Honnan sugári kifolyása van;
Gyujtsd meg bár a fát, üsd meg a követ:
Szikrázva, lángolón előrohan.

Int a tűzszellem s kihajt fű, virág,
Megholt lények támadnak újra föl;
Most megtüzesít vizet, levegőt,
Majd haragjában olvaszt, éget, öl.

Oit, honnan megvon fényt és meleget,
Meggzún az élet, halál áll elő;
És tőle ismét élő lesz a holt...
A tűz az Isten, ő az őserő!

Szomszédságban élt két tündércsalád,
Nem messze a tenger partjától:
Egyik fehér, a másik fekete,
Egyik szelíd, a másik ártó.
És lőn, hogy a mely reggel a fehér
Anyának kis leánya született:
A barna, szintazon nap éjjelén
Szült egy otromba férfi-gyermeget.

Örült mind két család
És hitt keresztapát :
Az a tűz szellemét,
Emez az éjszakát.

Es a fekete vár tündére,
Ülvén forgószél szekérére,
A szomszédban terem ;
S köszöntvén a fehér családot,
Imígy szól röviden :
,Tündérszomszéd ; nekem fiam van,
Neked leányod született ;
Jegyezzük el még jó előre
Egymásnak e két gyermeket ;
S eljövén ideje :
Legyen lányod fiam neje !‘

Bár a fehér a szemtelen szót
Mély utálattal hallgatá,
Nem mervén a gonosz szomszédnak
Tagadólag felelni rá :
Két értelműen szólt vele ;
Aztán a fekete,
Ülvén forgószél szekérére,
Sötét várába visszatére.

És a tündérleányka gyorsan
Nőtt hóditó tulajdonokban ;
Keresztapjának fényajándoka
Szemében búbájosan ragyoga.
A tengerpartra mindennap kijárt,
Várván kedvesét, a tengerkirályt,
A kéken hullámozó habok felett,
Ki érte lángolt s a kit szeretett.

De a boldogság oly rövid vala :
Mert egy homályos éjjelen,
A barna tündér ott terem,

S imígy hangzik szava:
 „Jó szomszéd! itt az ideje,
 Legyen lányod fiam neje!”

Keserűség, harag s ellenzés,
 Előtte mind hiába van;
 A reszkető tündérleánynyal,
 A setét násznép elrohan.
 Egymástól a két vár
 Ezer mértföld vala,
 Még is oda hallott
 A bús szülők jaja.

Rengő habok lágy pamlagára dőlve,
 Ébren volt még a szép tengerkirály;
 Előtte a tündérleányka tűnt fel,
 Szerelme édes álmodásinál.
 S mint a tenger lágyan rengett alatta:
 Lelkét ringató érzelmeknek adta.

De most zaj rezzentette fel,
 A mely a part felől eredt;
 Nézett, figyelt, — s egy percz alatt
 Megtudván a történeteket:
 Nyugat felé rohant a tengeren,
 Felháborítva azt, hol elmegyén.
 Majd a vizeknek mélységébe szállt,

Hol a nap ágyas-háza van;
 S megingatván gyöngéden a habot
 Feje alatt: — szólott fájdalmasan:
 Halld, tűz-szellem! hozzád kiáltott,
 Kit rablanak: keresztleányod!
 Az ébredő intett,
 S kis fényes csillagot
 Küldvén az égen el:
 Ismét elszunyadott.

Az alatt a fekete várba ért
A vinnyogó sötét csapat;
S míg vígad a násznép, a bús ara
Szemén nehéz könnycsepp fakad.
Azonban a galád faj összevész,
S egymásba kap nagy csúfosan;
Most kedvező perczet látván a hölgy:
A várból titkon kisuhan.
De békiált az éj, az átkozott:
Keresztfiam; szökik menyasszonyod!

E híradásra felkerekedik
A vár tündére mérgesen;
S elérte a leányt, ki nem jutott
Utjának még felére sem;
Előtte és utána
Nagy erdő zúg azonnai.
S imígy kiált gonosz szeszélyből:
,Hét éjjel itt léssz büntetésül!'

A rengetegben bátorság, erő
A foglyot elhagyá;
Rögtön lankadni érzé tagjait,
S mély álom jött reá.
Keresztapját látá szendergve, ki
Tüzet vetett le az égből neki,
És intve halkan suttogá:
Éleszs tűzet, leányom...!
S midőn elmúlt az álom:
Egy égő csillag hullt alá.

Tüzet gyújt gyorsan a tündérleány,
Magas halommal hordja, rakja meg:
Lángot kap a fa, melyből hirtelen
Lobogva, sustorogva, színesen
Kitörnek a piros tűzszellemek.
S felkapva a lányt, rohantak vele
A főszellemhez, napnyugot fele.

De a sanda éj újra hírt adott:
Keresztfiam! viszik menyasszonyod.

A tűszellemke — hosszú volt az út, —
Lassan kifáradt, kihűlt, kialudt.
S az üldöző most ott terem:
Egy szirtdarabbal gyorsan földre csap,
S a tündérhölgy uj gyöttelemeire, rab,
Kősziklás pusztá szigeten.
És szólott a gonosz dühéből:
,Hét hóig itt léssz büntetésül.'

A hölgyet ismét álom nyomta el,
És láta karcsu paripát,
Mely véle a kietlen szigeten
Sebes szélként szágulda át.
S midőn az álom elmúlék szemén:
Előtte állt a karcsu büszke mén,
Ki a midőn érezte, hogy
A tündérhölgy nyergében ül,
Nyargalni kezdett a sziget
Köves partján körül-körül;
S míg a kört háromszor futotta meg,
Patkója érczcsapásitúl:
Ezer tűszellem, szikra képiben
Börtönéből kiszabadúl.
S megint szabad lesz a fogoly leány;
De a bőszt tündér újrolag nyomán.

Nyomán van ismét és elérve őt
Bűzhödt vizet fecskend elé;
Mely hirtelen mocsárrá változott,
S a hölgyet megkörnyékezé.
Bosszú szól a gonosz szivéből:
,Hét évig itt léssz büntetésül.'
De még el sem hagyá jól a mocsárt:
A mély iszaphól felkelének,
Hogy megmentsék a bús tündérleányt,

Bolygó tüzek, fényes lidérczek.
S már elhagyák az ingoványt vele,
De üldözője újra felkele.

S jött most a vőlegény s egész család,
Követvén a tajtékozó apát;
Velök volt a dühös násznép, s maga
A gonoszságtól sötét éjszaka.
A fehér kastély nem volt messze már,
De a vadnép még közelebbre jár:
Ki menti meg az üldözöttet?
De éj és sereg sápad, reszket...
Kilép a tűzkirály, s a fénysugárnál
A ronda had szétüzve, verve hátrál.

Kevés időre a tündérleány
A tengerkirály neje lett:
Ki a fehér családnak a vizen
Adott egy bájos szigetet.
Hol nyugodni tér a tűz szelleme,
Mely mindent áthat és betölt;
Hogy fény- s melegben e széles világ
Ösmérje és tisztelje őt.
Ki orcáját ha elfordítja, ott
Bomlás, enyészet áll elő;
S egy mosolyára élő lesz a holt,
Mert ő az Isten s őserő.

A POK VERSENYE.

Versenyre hitta a pók
A selyembogarat,
Remélvén, hogy előtte
Győzelmet ő arat.

És a bogárka finom
Hosszú selymet bocsát:
A pók ügyes kötéssel
Szerkeszti hállaját.

Szól a bíró, kiben a
Két fél megegyezett
S a versenyzők művéről
Így mond ítéletet:

Selymed, művész bogárka!
A tartós szálakért,
Igazsággal nyeré el
A győzelem-babért.

,Mesterséggel szövéd, pók!
A hálló-szálakat,
S amannál finomabb is,
De — nem tartós, szakad.

Míg szélllyelmállik a pók
Hállója hirtelen:
Tart a szilárd selyemszál
Sok számos éveken.

Ki akkép él, hogy ötet
Túléli, mit mivel:
Annak sírszobra diszlik
A hír repkényivel!

A BARLANG LELKE.

Erő felkelt, — kiterjedt és teremte,
Alkotva lőn mindennek száma, rende:
A mindenség nagy gépe, egy hajszálnyi
Igazítás nélkül elkezde járni.

Pihent, járt, folyt, égett, veszett s tenyésze,
Minek mint volt útja s rendeltetése,
S hogy működén, magát ne rúgja szélllyel:
Minden körül lőn abroncsolva léggel.

Erő megnézve, mit teremte karja,
Gyönyör- s elégüléssel függe rajta;
Hanem *Zavar*, ez irigy, durva szellem,
Művét ócsárolgatni kezdte fennen.

Sőt, felbőszülve a magas tökélyen:
Rombolni, dúlni kezde szörnyüképen;
Hogy visszajöjön, min kedvet találja,
A *zúzavar* kietlen vad világa,

S a földet bős haragban megrohanva,
Nyomán a pusztulás gyász romja, hamva ;
Erő, sokáig csak mosolygva nézte,
Szólt komolyan megfenyegetve, végre :

,El, vad szellem ! a melyet bős dühöd ront,
Enyém a mű, enyém felette a gond.
Ki alkotásra törpe s képtelen vagy :
A dúlással, karod mit kezde, felhagyj !

Majd rontok én, ki építék ! Enyém lesz
Az életen a hűn dajkálkodó kéz ;
Enyém a pusztulás feletti nyomdok,
Ki rontva alkotok s alkotva rontok.

Azért szűnj meg, — ne kísértgesd türelmem
Hosszú voltát, te átkos durva szellem . . .
De Zavar a kezdett uton tovább ment,
S megesküdt, éllel felforgatni mindent.

Magas hegyek gerinczein megállva,
Zugó vihart fűtt a világra szája ;
Nyögött a rengeteg, — s a büszke tölgyek,
Egymásra felszaggatva, törve dőltek.

Aztán mint a vakondok, vakdühében,
Magát a föld gyomrába fúrta mélyen ;
És hánykolódni kezdett oly erővel,
Hogy minden élő rettegéssel tölt el.

A föld erős oldalbordája, csontja,
Ős gránit-sziklák törtek meg ropogva ;
A tenger ingó teknőjéből, a part
Felett, a víz nagy zúgással kiloccsant.

Erős várak rogytak halomba, büszke
Tornyoknak nem maradt csak romja, üszke.
Felfordul a sírbolt, ledől az oltár,
A nagyságos Isten házába' volt bár.

Fut a ki él, — és két vérző kezével
Takarva bé szemét, sír, jajveszékél.
Sohaj, sivalkodás, átok s imádság,
A levegőt, egymást szaggatva, rázzák.

S hogy még nagyobb legyen, mit szerte látott,
A zűrzavar, kétségbesés s az átok:
Zavar, vén ember-arczot ölt magára,
Mellén borúlva el nagy ősz szakála.

S magát egy út melletti romra vetvén,
Örjögő fájdalom látszik keservén.
Kiált, nyög, — és keblét szaggatva, tépve,
Omló könyvtől ázik fel sárga képe.

S örült, hogy e vad kint szemlélte annyi
Fogékony szívre gyorsan elragadni;
S ki már megenyhült, vagy nyugodt maradt még
Szilaj kétség útjára vitte ekkép.

E vad szerepben, így lepé meg őtet,
Hatalma a felgerjedett Erőnek.
S egy perczben a mennyboltig felragadva,
Másban megint az omladékra csapta.

Aztán lebűvölé . . . s annak felette
Felvön egy nagy hegyet s reá vetette;
A hegy s a bűv-erő úgy rányomúla,
Hogy szabadúlni nem tudott alúla.

Rugott, vergődött, hogy nyilást ha lelne . . .
S mint a kenyért, kelő kovásza lelke:
Forró lehe a bérchez feldagasztja,
Kisebb, nagyobb barlangot fúva abba.

És méreg futja el küzdése közben,
Látván hogy rab s hatalma megtörötten.
Bujkál üregből, rém gyanánt, üregbe,
Jöven menekni és rombolni kedve.

De megrémül Erő dörgő szavára :
,Légy szörnyeteg, e vak barlangba zárva !
Dulván építs . . . ! s ez alvilági élet
Gyötrő csalárd játékát űzze véled !‘

És rah maig. A képzelet gyakorta,
Tört képeit múltjának összehordja ;
Ugy tetszik, hogy szabadságban van újra,
S Erő művét éh vágygyal rontja, dúlja.

S örül, *síró* szerepjét újra játszván,
S hogy száz kebel vérzik *könnyhullatásán* ;
És mind ebben csupán csak egy való van,
Hogy a barlangban *könnye hull* valóban.

Mint a ki álmában sír és szemének
Harmatját érzi képén, hogy felébred :
Köncsepp hull a rabszellemnek szeméből,
Melyből a barlang száz csudája épül.

Mert a mi képet lázas álma vészen :
Megtestesül kövé váló könnyében ;
Erdő, halom, lapály és bérczi kőszál,
Állat, növény és embermű elő áll.

Itt oszlopok felett dús csarnok íve,
Ott a templom szobrokkal ékesítve ;
S felette a sok sípu orgonának,
S az oltáron angyalkák függnek, állnak.

És mindenütt, száz változatban áll a
Külöletnek százféle képe, tárgya :
Míg néhol, egy mesés, csodás világból
Átvett alak rémséges képe bámúl.

És a fogoly magához térve, lázadt
Dühvel lerontja, mi könnyéből támadt ;
Aztán megint építeni kezd, — csalékony
Almak között *sírván* az omladékon.

Majd kóborol, — fáklyádat elfuvalja,
A czinczogó denevért rendre falja ;
Felsí midőn a *szekéru*tra téved,
Hol egykor rabja lőn Erő kezének.

★

Áll a világ. Vész, inség olykor éri,
De mindezt nem Zavar okozza néki ;
Hol bomlik : változást Erő akart ott,
Mert ő alkotva ront, és rontva alkot.

A SELYEMBOGÁR.

Hullámszik a rét zöld tenger gyanánt,
Piros virágok felhányt gyöngyei :
Meleg sugárban mosdik a patak,
Szárnyát enyelgő szellő lengeti

Gyönyörrel néz el a vidék felett,
A kikeletnek tündéraszonya,
Ki a virágok díszét alkotá,
Ki a berekre zöld lombot fona.

A hűvös árnyon álom lepte meg.
De mely most nem volt csillogó, szelíd,
Mert a sárga szellemmel álmodott,
Mintha követné gyorsan lépteit

A sárga szellem üldözője volt,
S ha elfoghatta, összecsókolá ;
Halvány, beteg lőn vészcsókján a hölgy,
És koszorúja sárgán hullt alá.

Kínzó álmából ébredvén utóbb,
Nehéz, forró léghúzam ütötte meg,
S ezen *előjelet* jól ösmeré . . .
Hah! a veszélyes ellen közeleg!

Felszökve, gyorsan futásnak eredt,
 És elsuhant a fák közt hirtelen;
 De a rut szellem nyomban üldözté...
 Nincs mód elfutni, — elrejtezni sem!

Egy *sáska* szállt el a tündér előtt,
 ,Megállj, megállj, édes kis állatom!
 Üldöznek, — oh add nékem alakod, ...'
 S felelt a sáska rá: «nem adhatom!

Oly gyenge a fű, a gyep oly kövér!
 Számomra mindütt gazdag lakoma...»
 ,Légy hát halálig üldözött te is,
 Mond a tündér, s ne teljél bé soha!'

S a mint tovább haladt lélektelen,
 Kékszínü dongóval találkozott;
 Megszólítá: ,veszélyben életem...
 Oh ments meg, add át nékem alakod!'

És válaszolt a dongó! «nem lehet!
 Mézért futok, mézet kell gyűjteni...»
 ,Fuss hát haszontalan...! virágaim,
 Méznek valót ne adjatok neki!'

Majd érte a lepkét, ki a meleg
 Verőfényben játszodva repkedett;
 Ifjuság és szerelmek báj-ölén
 Töltvén az egy tavasznyi életet.

Néhány percz még — s mirígyes csók alatt
 Hervad le a tündéarcz kelleme;
 De most alig szólt a hölgy: szívesen
 Átengedé alakját a lepe.

S míg a tündérhölgy lepke képiben
 Szárnyára kelt egy pillantás alatt:
 Ki kékes pillangó volt még elébb,
 Mint fehér hernyó, a fűben maradt.

Jön most a szellem — és tovább rohan,
Rögtön megáll . . . széllyelnéz . . . visszafut ;
Meghajtogatja a zöld bokrokat,
És felkutat minden cserét, laput ;

Érintésétől hervad fű s falomb,
De a tündérhölgy nyoma vesztve van ;
Még jobban elsárgúl dühébe, — és
Mint a forgószél zúgva elrohan.

*

Esthajnalon a tündér visszatért,
S a hernyócskát kezébe véve fel,
Gyöngéden ápolá, melengeté,
„Szép tetted — monda — hálát érdemel!

Volnál virág: szebb lennél, mint valál,
Szivárvány-színből szőném új ruhád ;
Most, fájdalom! még elnyütt alakod
Sincsen hatalmam visszaadni rád !

Hanem ne félj, még egyszer lepke léssz !
Ki sírjába száll: hideg néma váz . . .
De tégedet *feloszlás* ott nem ér,
Új alakot rád ép a sír ruház ;

Koporsód, melybe eltemetkezel,
Tündéri szép lesz, — s még a kikelet
Ifjú virági el nem hullanak,
Midőn megnyílik álmaid felett !

A szerelemnek mézkelyhét, rövid
Pályád felén, elvettem tőled én ;
De százszoros kéjjel töltöm meg azt,
Új életednek ifju estvelén !

Szólván a tündér, eltűnt hirtelen, —
S lombos fa lőn a hernyónak laka ;
Hol nem sokára megbetegedett,
S ösztönszerűn koporsót alkota.

A temető tündéri szép vala :
Napsugár tört át finom szövetén ;
Ezer szivárványt látott a bogár,
Míg körülömlé kékes tünde fény.

És látott álmát . . . el nem hervadó
Virágnak itta méziz harmatát ;
A napba szállt fel rózsás szárnyakon,
Száz tavaszt élt egy pillanatban át.

Midőn felébredt, ifju lepke volt
Mint a fehér bársony, hószín, puha ;
Attörvén ékes sirja zárait,
A szerelemnek karjába juta.

Minő kéj! egyszer megifjulni még,
Midőn az élet napja alkonyul . . . !
S édes szerelem boldog mámorán,
Halálba dőlni öntudatlanúl . . . !

A LÉGKŐ.

Nyugotra messze tengeren túl,
Hol a nap lemegyen :
Várában egy gazdag király élt,
Hírben és fényesen.
Boldog volt, — s nem kincs tette azzá,
Hatalma, híre se ;
De népe jóléte, leányi,
S szelíd jó hitvese.

Ez áldott, e kegyes teremtés
Milljók közül kivál ;
Simogatván három leányát,
Szólt gyakran a király ;
Jók légyetek, minő anyátok !
S úgy — gondolá tovább, —

Bennetek hú anyát nyer a nép,
És a férj koronát.

Történt pedig, hogy a királynő,
Ki oly kegyes, ki jó,
Lassan emésztő hervadásban,
Fehér lesz, mint a hó;
S midőn érze, hogy életének
Estvéje közelit:
Ágyához áldás- és bucsúra
Inté szülötteit.

Utószor látlak, jó leányim!
Anyátok elmegyen...
Jók legyetek, — s igaz testvéri
Egymásnak szüntelen!
Atyátoknak, búban, örömben
Hűk s engedelmesek;
Anyák a néphez, — a szegénynek
Védői légyetek!

S a kerti kápolnácska mellett,
A lombos fák alatt,
Látogassátok meg, leányim,
Elhunyt anyátokat!
Imában és emlékezésben,
Az évben e napot,
Ünnepeljétek meg siromnál...
— Áldásom rajtatok!

S midőn kimúlt a jó királynő:
Mint a sebzett sirály,
Hazán és népeken keresztül
A hír jajgatva száll.
S annyi szív megfájúl szavára,
Nedűs lesz annyi szem;
Meghalt anyánk! az agg kiálta,
Sírjunk, kis gyermekem!

Sírhába tették a halottat.
 S szelíd enyhületet
 Von a szivekre a futó év,
 A sírra lágy gyepet.
 S a mint az év halad, növekszik
 A három rózsaszál;
 A mint a három lányka serdül,
 Öregszik a király.

Elagg végtére s mint a gyermek
 Olyan gyámoltalan;
 De védül s gyámolul körülte
 Három leánya van.
 Még sincsen olyan hű dajkája
 A háromból neki,
 Mint a legifjabb: ez virasztja,
 Ez költi, fekteti.

A két idősebb, apja mellett
 Gyakran unatkozik:
 „Szegény öreg, vajh meddig él még...!”
 Sohajt a második.
 „Pedig megért már a halálnak!”
 Az első felele;
 „Se lát, se hall, — ah! nyűg, teher már
 Beszélni is vele!”

S elhagyják őt, — bár arczra buknék
 S verembe hullana...
 Végintésed rég elfeledve,
 Oh haldokló anya!
 „Hah! mérgesen kiált ez és az,
 Vakvezető legyek...?”
 Utálom a népet, — ne lássak
 Ringy-rongy szegényeket!”

Nem így a legkisebb leányka:
 Ő oly jó, s angyali!

Szívében édes anyja szíve,
 Arczán vonásai;
 A rossz nénéknek jó testvére,
 Apjának gyámola;
 Vigasztaló szegény- s betegnél,
 A néphez jó anya.

A királynő halála napja
 Most újra felderül;
 Gyászt ölt a legkisebb leány fel
 A nap emlékeül.
 ,Hát téged meg mi lelt? gunyolva
 Mondák testvérei, —
 Zárdába készülsz? képed' is még
 Jó lesz befesteni!'

«A kerti kápolnácska mellett
 A mely fedez vala
 Siromnál e nap légyen ünnep...
 Ez volt anyánk szava,
 Hol évek óta nem valátok,
 Oh, jertek, jertek el!
 Segény anyánk emléke áldást,
 S könnyűket érdemel!

,Eh! jó tanácsid tartsd magadnak!
 A holtnak társa holt;
 Élő az élőkkel vigadjon...'
 Két néne sértve szólt.
 S zajongó kíséret körében
 A várból elrohan,
 Szilaj kedvben, bércezen, lapályon
 Száguldva nyugtalan.

És ünnepelve anyja sírján
 A lányka egyedül:
 Imában és emlékezésben
 Szép lelke nemesül;

S midőn atyjához tér meg este,
 Testvéri még oda,
 S helyettek hírmondó jelen meg,
 S imígyen szól vala:

Bérczen, mezőn, vigan mulattak
 Királykisasszonyok;
 Ah, miért kellett szilaj kedélyben
 Tengerre szállniok?
 A tengeren vész kapta, avvagy
 Kalózok jöttek?
 Nem! borzasztóbb történt velök, mint
 Kalóz és szélveszek!

Azon perczben, hogy a fenyérről
 Habokba szálltanak.
 A vízből felmerült előttök
 Egy hófehér alak;
 S a hölgyeket megfenyegetvén,
 Elfoszlott, mind a köd...
 — A holt királynő árnya volt az,
 Kit a sír hantja föld.

A legbátrabb tengerhajós is
 Fehérré sápada;
 Míg felhangzott tanácsadólag
 A kísérők szava:
 Ah, térjünk vissza...! a *jel* int, hogy
 Baj ér a tengeren...
 S a hölgyek szóltak: „menjen, a kit
 Bánt kába félelem!”

„Derült a menny, határin a szem
 Nem lát borúlatot;
Mikor volt, hogy a tiszta égből
A villám lecsapott?
 E halvány árnyék szája fú ránk!
 Üdvöltő vészt talán?”

S reá harsány kaczaj csapott fel
A hölgyek ajakán.

Parancsukból most a kíséret
Hallgatva partra szállt,
És vígan lengett a vitorla,
Hobot vert a lapát;
S kik vakmerően megmaradtak,
Vészes habok felett:
A két királyhölgy vad gyönyörben
Mulatott, nevetett.

Sütött a nap, — kéklő színében
Felhőtlen állt az ég;
De egy ponton gyors terjedéssel
Vérszínbe öltözék,
Fenn, szaggatott zugó moraj kelt;
Embert és állatot
A lég forró, nehéz nyomása
Lábáról lecsapott.

S most a magasból egy tömérdek
Vas, avagy szirtdarab
Irtóztató gyors csattanással
A tengerbe szakaadt, —
Melynek sokáig bugyborékolt
S forrott még kebele...
Hajó, hajósok eltűnének,
— Gyászos végök leve.

BOROVA HORA.

,Elő! férfiak, ásót és kapát!
A hegynek gyomra kincscsel rakva van;
A kincs az emberé, őt illeti,
És a sötét föld rejti fukaran!

Törjük keresztül a bércz oldalát . . .
 Fel-fell forgassa a csákányt karunk,
 Míg a kincsbánya gazdag rejtekén,
 Gyémánt- s arannyal megrakodhatunk!

Imígy zúgott, rivalt ezer torok,
 S kétannyi kar zuzá a bérczfalat;
 Rengett, omlott a hegy s a nép után
 Hosszú, homályos sikátor lyukadt.

De visszahökkent a lázas tömeg,
 A földre hullott ásó és kapa,
 Mert zúgás támadt s mint egy lángszobor,
 Előttök rémes, zöld fény támada.

«Hah! vissza ember! — mennydörgött a hang, —
 Ki megrabolni jöttél birtokom;
 Reá, ki még egy vágást tenni mer,
 A hegy száz mázsás szikláit dobom!»

S fenyegetve kinyújtá karjait,
 Hanem a kincssovár ember csak állt . . .
 Néhol már fénylett egy-egy vékony ér, —
 És a kincsszellem folytatá szavát:

«Ember, az arany mit használ neked?
 Hogy birtokáért úgy töröd magad!
 Hiú fényt s külső szerencsét talán,
 De boldogságot, nyugalmat nem ad!

Te, a bérczek dohos aknáiban
 A hön imádott bálványt keresed,
 Nem látva, hogy vágy, kétség s munka közt,
 Mint a ruhát elnyűtted életed!

S míg a sziklák aczél izmaiból
 A szűk eret kinnal kivájhatod:

Tudod, boldogtalan, mivé leszesz?
Velőtlen váz s halvány élő halott!

S a föld színére jutva, gúnyosan
Nevetnek rád a kincsnek halmai;
Mert múltó árny vagy s nincs erőd, időd,
Többé élvezni és pazarlani!

A földre fel, fel! szebb ott a világ,
Süt a nap és a fáknak lombja zöld;
Az ég és föld boldogságot mosolyg...
Itt minden rideg, síri arczot ölt.

S mégis, ha már a kincsvágy úgy epeszt:
Megenyhítlek, csak hagyd el e helyet!
Az aranyat, melyért itt küszködöl,
Ottfenn törődés nélkül megleled.

Napkeltekor fűszál, lomb és csere,
Aranytal lesz bevonva gazdagon;
S míg nem bolygatod a hegy titkait:
Kincsbányád lesz fenn a bércz és halom!»

Hallá az ember és eltávozik:
Kincs, munka nélkül! ez kedvére van;
A szellem pedig a hegy gátorát
Berogyasztotta nagy haragosan.

Aztán a bércznek kellő közepén,
Hol a futó ereknek fészke volt,
S rejtett a szikla gazdag érzeket,
Rémítő tűzzel állított kohót;

Föld, kő elégett benne, mint a rongy,
Megolvadt a gránit, mint az ón;
Izzadt a bércz s távol mértföldekig
Bőgött a föld, mélyen, irtóztatón...

S míg a kohónak tágas üstiben
Pöfögve főtt a fényes olvadék:
Átszűrődve a bércznek rostjain,
A hő érczpára feltolakodék.

S kihűlve míg a föld színére ért,
Önsúlya ismét visszahuzta ott;
S mint finom, csillogó aranylemez,
Harasztot és fűvön lerakodott.

És nagy volt az embernek öröme!
Szavát tartá a szellem csakugyan;
Gazdag bányája lőn a bércz, halom;
S kincs, munka nélkül: ez inyére van!

De telhetetlen állat ő! kinek,
A földet nyelje bár el, nem elég;
Itt is többet várt, s megbáná igen,
Hogy elhagyá a hegynek kebelét.

,Bolondok voltunk! boszankodva szólt,
Midőn e szellemmel megalkuvánk!
E semmiséggel kell beérni most...
S ki tudja, mennyi kincs várt ott reánk?

Törpék arany-fogó növényeink,
Fű és haraszt, magasra egy se nő;
Jertek: ültessünk magas fenyveket!
Több aranypillét fog fel a fenyő!

Mi szép s jó lesz, ha a bércz homlokán,
Felhőkig nyult fákon a levelek,
A felkelő napnak sugáriban,
Aranyba öltözködve fénylenek!

És tett követte a szót szaporán,
Szépen nőttek a fenyőcsemeték;

De pusztúlt az aranyfogó növény,
S a kincs szemlátomást kevesbedék.

Látván az ember ezt, haragra gyult,
S a bérczoldalnak esett újlag;
Ontotta, vágta s messze behatolt:
De égett ércz-salakot ása csak.

«Hol vagy, kincsszellem? — őrülden rivalt,
Ha megszegéd az alkut álnokúl:
Nyisd fel gazdag kincstárad ajtait...!»
S nagy küzdelemmel mind beljebb nyomúl.

De hasztalan: káromlás, küzdelem...
A munka díja füstös szén, homok;
Lelankad a kar, a térd megtörik,
A nép csüggedten visszavánczorog.

S mi kincset még a bércztetőn talál,
— Mely semmiség volt nem régen neki, —
Az árnyékban tengődő füveken
Reszkető gonddal fölszedegeti.

Kiveszett végre minden fű s haraszt,
És az aranszedésnek vége lőn;
Az embernek, a sűrű fenyvesek
Siralmas leczkét zugván a tetőn.

A fenyves erdő zúgó lombja közt
Ez a rege susog mind e napig;
De a körében tengő füveken,
Aranyfüst többé nem találhatik.

A FÉNYBOGÁRRÓL.

Te nyáréj szeme!
 Te élő smaragd!
 Te földi csillag!
 — Hol vetted magad?

Bájos leánya
 Volt a kikeletnek;
 Napsugár szöve
 Fürtül a főre;
 Mit lomb takargat:
 Szüz teste harmat.

Szemének álmán
 Tündéri látvány
 Játéki születnek.
 Járása: gyöngéd
 Szellők lebegése;
 Mosolya: ifju
 Rózsák feselése.

És megjön a nyár,
 A nap süt, éget;
 S a szép kikeletre
 Hoz gyászos véget.
 — Nem szól a csurgó,
 Halmok vidékin, —
 Hervadt koszorúján
 Nincs illat és szín.

Árván maradt a
 Tavasz leánya;
 S diszét, buvában
 Elveszti lehánya.

Magát elrejtve
 A rengetegbe,
 Kietlen barlang
 Homályán lappang,
 S zuhatag mellett; —
 De nem lel enyhet.
 Nem védi cser, szil,
 Mint a tüzes nyil:
 A nap sugára
 Lövelve reája.

Ő is beteg lesz,
 S érezve végét,
 Bejárja éjjel
 A bércz vidéket,
 És mig bucsúzik,
 Bágyadt szemének
 Könycseppje elhull...
 — S a köny megéled...
 Belőle kékes
 Smaragdfény árad,
 Életet adván
 A fénybogárnak.

Te földi csillag,
 Te nyáréj szeme!
 Fénylő rövid élted
 Könycseppből leve!

A JÁVORFÁRÓL.

Vára fényes csarnokában,
 Hatalomban ősz király ül.
 S ősz királynak oldalánál:
 Három ifju szép leánya;
 Vén cser árnyán gyöngyvirágok!
 A remény, mint zsönge pázsit,
 Mely körülhabozza őket.
 Kellemén a két nagyobbik
 Büszke, mint a tói hattyú.
 S a legifjabb kék szemével:
 Bájos, gyöngéd liliomszál.
 S mintha csendes alkonyatkor,
 Bárány-felleg száll az égen,
 Szőke fürtök kondorulnak
 Kebelére, homlokára.
 Rajta függ az elmerengő
 Ősz királynak pillanatja . . . !

Lelke csendes tó, felette
 Szenvedély viharja nem zúg,
 Mely hullámot verne rajta.
 Vig örömnék fülmiléje,
 Partjain nem csattog, és a
 Bánat gerliczéje nem bűg.
 Ifju álmok, szép remények
 Fáiról a lomb lehullott;
 Sárgán hullt a tó vizébe,
 Sárgán uszkál tükörén most.
 — Minden oly szelid, nyugalmas! —
 Rajta még emlékezetnek
 Gyors fecskéje száll suhanva,
 S meg-megültvén szárnyhegyével:
 A tó lágyan összerendül.

Ül az ősz, ül elmerengve . . .
 Szőke lányakellemében,
 Ifjusága hő szerelmű
 Bájos angyalára ösmér,
 S ím a csendes alkonyatban
 Megcsendül ezüst szavával,
 A kápolna kis harangja.
 Búra hajló cziprus árnyán,
 Ott van a hű eltemetve!
 S mintha édes lelke szólna,
 — Kis harang ezüst szavában —
 A merengő ősz királyhoz:
 Hűn megérti lelke a szót.

★

Jött az estve holdvilága.
 Mély álomba szenderültek
 Ősz királyllyal barna lányok.
 És az esti holdvilágnál
 Pásztorifju, furulyája
 Lágy szavában szólt epedve,
 Zöld bereknek fél homályán.
 Szőke lányka andalogva
 Hallgatott a halk zenére,
 S mintha híve ajka szólna
 Furulyája lágy szavában:
 Hűn megérté lelke a szót.
 A kelő nap sugaránál.
 Gondban ébred ősz király föl:
 Nyugtalan volt álma éjjel:
 Koronáját fenn ragyogó
 Gyémántjától fosztva látta.
 Könyben kelt a szőke lány föl;
 Nyugtalan volt álma éjjel:
 Anyja sirját látogatta,
 A halottak hajlokában.
 Búsan kelt a pásztorifju;
 Nyugtalan volt álma éjjel:

Nyája legszebb báránycáját
Két dühös vad tépte össze.

„Zöld halomnak oldalára,
Menjetek ki, kis kosárral,
Menjetek ki, jó leányim!
Epret áhit ős apátok,
Édes ízű földi epret,
Jószagút és hűvösítőt.
És ki megtér zöld halomról,
Telt kosárral legkorábban:
Az leend én édes lányom!
Azt fogom forrón szeretni,
Koronámat az birandja,
Hét országom arra szálljon.

Zöld halomnak oldalára,
Menjetek ki jó leányim!
Szólt az ős, és elmenének
Kis kosárral a leányok,
Szedni édes földi epret,
Jószagút és hűvösítőt,
Zöld halomnak oldalára.

„Teljél, teljél kis kosárka!
— Halkan mond a legnagyobbik —
Koronája ős apámnak,
Hogy ne szálljon más fejére!”
«Teljél, teljél kis kosárka!
— A középső szóla szintúgy —
Hét országa ős apámnak
Hogy ne legyen senki másé!»
«Teljél, teljél kis kosárka!»
— A legifjabb így sóhajtott —
Hogy ne legyek ős apámnak
Jó szivétől eltaszítva!
Teljél, teljél kis kosárka!»

S ime, telve lőn legottan
 Szőke lánynak kis kosárja.
 Látva ezt a két nagyobbik,
 Rút irigység szóla bennök:
 „Koronája ősz apámnak,
 Hét országa ősz apámnak,
 Hát övé lesz, hát övé lesz . . . ?
 Nem, nem, inkább vére folyjon!’
 S a jó testvért elveszítvén
 Rosz leányok, nagy kegyetlen:
 Vén jávorfa gyökeréhez
 Földbe ásták, bétemették.
 És megoszták édes eprét,
 Összetörték kis kosárját.

Majd a fényes várba térvén,
 Ősz királyhoz így beszéltek:
 Oh atyánk! baj ére minket . . .
 Jó testvérünk, jó leányod,
 Rengetegbe tévelyedvén.
 A dühös vad elragadta,
 Mely reá tört nagy kegyetlen.
 S ősz király, mély bánatában,
 Hamvat hinte bús fejére.
 Veszve, veszve koronája
 Legtündöklőbb éke, dísze!
 Mert elment a jó leányka
 Édes anyját látogatni,
 A halottak hajlokába;
 S onnan többé vissza nem tér. —

Ujra kelt a hold világa.
 Zöld bereknek félhomályán:
 Pásztorifjú, furulyáját
 Ajkihoz merengve nyomta.
 Fúttá fúttá . . . s mind hiában,
 Megnémult a síp örökre!
 Édes hangot mért is adna?

Nincs ki hallja, nincs ki értse!
 Alszik a szép kékszemű lány,
 Jávorfának árnyokában,
 Könyezetlen, siratatlan!
 Pásztorifjú, a dühös vad,
 Báránkádat összetépte!

Zöld halomnak oldalában,
 Vén jávorfa törzsökéről,
 Harmadik nap éjszakáján.
 Ifju hajtás sarjadott fel,
 Szőke lánynak temetőjén. —
 Zöld halomnak oldalában,
 Búsán járt a pásztorifju
 Legelésző nyája mellett.
 Majd lemetszé furulyának,
 Vén jávorfa sarjadását.
 És midőn ajkára tette.
 Bús keservvel szólt imígyen:
 — Fújad, fújad én kedvesem!
 Voltam én is király lánya:
 De most vagyok jávorfácska,
 Jávorfából furulyácska!

S pásztorifju, furulyáját
 Felvivé az ősz királyhoz;
 Ki midőn ajkára tette,
 Bús keservvel szólt imígyen:
 Fújad, fújad én atyám! ah
 Voltam én is király lánya;
 De most vagyok jávorfácska,
 Jávorfából furulyácska!

És midőn a rossz leányok
 Ajka érte, szólt imígyen:
 — Fújad, fújad én gyilkosom!
 Voltam én is király lánya;

De most vagyok jávorfácska,
Jávorfából furulyácska!

S a két gyilkos lány fejére,
Ősz apának átka szállott
Bujdosásba üzve őket:
Nem hagyá sehol pihenni
Szőke testvér véres árnya.
S szörnyű átka ősz apának.

Búra hajló cziprus árnyán,
Kis harang ezüst szavában,
Két halottnak lelke szólott.
Csendes alkonyatsugárnál
Búba süllyedt ősz királyhoz.
A ki elment nem sokára,
— Búra hajló cziprus árnyán, —
Kedvesit meglátogatni,
És nem tére vissza többé.

A VÁNDOR LÁPRÓL.

A nyári napsugár, mint a méh fulánkja,
Szúrva, égetően lövelt a sik tájra;
Lelankadt fű, virág; és a gyenge növény
Elaludt, kisült a forró nap melegén.

Tátott szájjal lippent meg a rétek fűrje,
Hogy a nagy hőséget könnyebben eltűrje;
Lihegve bukott el a habtörő szárcsa,
Hogy fejét enyhítő, hús habokba mártsa.

A leveles erdő hint hús árnyat épen,
Nagy kerek erdőnek leveles színében,
— Mely távolról, mint a sik föld koronája
Látszott, — mulatott az erdőknek királya.

S a mint kitekinte zöld lombok ablakán :
Szemébe tűnt távol egy szép tündér leány,
Ki a levegőnek útain fényesen,
A zöld erdő felé tartott egyenesen.

Bársony-szekerének két sebes madara,
Nagy lankadás miatt, most lassan halada ;
Az erdőhöz érvén a tündérhölgy, végre
Felnyitá szép ajkát illetén beszédre :

,Cserkoszovius ura a zúgó erdőnek !
Engedd meg, hogy hűvös árnyaidba jöjjek ;
Ha hallottad hírét nevét az atyámnak :
Én lánya vagyok a nádas királyának.

Utam tul vitt vala hét ország határán,
— A tenger leányit látogatni járván —
Atyámhoz tó-várba immár visszatérek ;
De hű gerliczéim lankadtak, szegények !

Engedd, lombos ágon, őket megpihenni,
Hűvös forrásodnak kútfejéből inni ;
És kondultával az esti harangszónak,
Háláját vészed a messze-távozonak !‘

A tündérhölgy szép volt kimondhatatlanúl,
Íránta a király emésztő lánggra gyúl,
S szemeit sokáig legeltetvén rajta,
Vendége szavára így válaszolt ajka :

«Szép tündér ! előtted árnyékos országom
Leveles kapuit szívesen kitárom ;
Hol tiszteletedre madarak zengjenek
Illattal hódolván virágok, levelek !

Hűs forrásvidéken élélhetnek itten
Vadgalambjaimmal, gerléid meghitten,
És kondultával az esti harangszónak,
Ne mondj végbúcsút az érted lángolóknak.

Szívemet, kezemet tenéked ajánlom,
Maradj országomban, nékem is királyom!
Mert bár csak néhány percz, mióta szemléllek:
Már is a szerelem kínos tüze éget.

Nézd, mi nagyszerű az erdők palotája!
Száz zúgó cser és tölgy örül körülállja,
S madarak fészkeivel rengő fiatalok;
— A bántó vihartól védve léssz általok.

Mely pilláidra lágy álmot hozand, a szél,
Halkan dúdolgatva röpkedjen fürtidnél;
S álmaidnak tündér-játékáról varrjon
Hímet a természet, völgyeken és halmon!»

„Jó király! — felelt a tündérhölgy, — szívemet
Ne zaklasd, szerelmét mert birnod nem lehet!
Nagyszerű és gazdag az erdőknek tája,
De boldogságát e szív itt nem találja.

Hol jajongva röpked légben a gyors sirály,
Ott vagyok én boldog, fénylő tó partinál;
Égerfás szigetben ki csendesen élek:
A vadon erdőnek zúgásától félek.

Virágos a tópart, csendes álmot hoz rám,
Nádas palotámban, nádpelyhű nyoszolyám;
Ne bántson meg a szó, erdők nagy királya;
De kedves honába vágy a tó leánya.

«Nem, nem! — kiálta az erdők bősziúrt ura, —
Esküszöm az ég s föld minden hatalmira,
Hogy karjaim közül senki el nem ragad;
Elrablom szerelmed, ha nem nyújtod magad!»

A megrémült tündér egy szót sem szólhata,
De megvigasztalá titkos gondolata, —
Ha jó az álomtól terhes éjnek árnya:
Akkor megszabadít gerlém gyors szárnya.

De hajlongó ágon, hűvös forrás felett
Ulvén a két gerle, imígy beszélgetett :
Mi szép, mi hűs erdő ! beh boldog, a ki itt
A lombos ágakon, élheti napjait . . . !

A tó vidékén csak árnyatlan sás, haraszt ;
S hallád-e, a király mily szívesen maraszt ?
Mily nyájasan szólnak a madarak velünk !
Menjen bár a tündér, mi vissza nem megyünk !

A hűtlen madarak imígyen szóltanak ;
De ám kihallgatá őket a jó *patak*,
És völgyön, réteken lélektelen futott,
Míg a baj hírével a tóba nem jutott.

A tó királyának mindent elbeszéle,
Mint jutott útaxó leánya kezébe
Az erdők urának, ki őt fogva tartja ;
— Megrendűlt a hírre a nádaszó partja.

Harag gyult szívében a tündér atyjának ;
Szavára a habok mind fellázadának,
S bősziült rohanással, mint szilaj paripák,
A partokat tágas résekre szaggaták.

Maga a fejdelem, egy óriás habot
Megnyergelvén, elől vezérül vágatott ;
Ljesztő zugással utána gyors hada,
Réten és völgyeken dulással halada.

A kerek erdőhöz éjféiben elére,
Kiöntni boszúját urának fejére ;
Ki, a midőn most mély álmából felriadt :
Országában látta a féktelen hadat.

Nagy volt a zűrzavar ; ingó galyak felett,
A felrezzent madár ijedve röpkedett ;
Futottak, elvesztek a négy lábú vadak :
A dús virulmány nyal oda lett a patak.

A tündér mentve lőn; de a midőn atyja,
Szeretett leányát karjába ragadja,
Egy irígy tölgy — máskép nem árthatván néki
Lehajlik, s a gyöngyöt nyakáról letépi.

Kék lángú köve fül-diszének azalatt,
A kapkodó tüske körme között maradt;
S lerántván fejről hófehér fátyolát,
Eltépett foszlányit a szélnek adta át.

A tündérhölgy piros hajnalhasadtára,
Kilépvén atyjával a sziget partjára:
Felzúgott nádas és tó, nagy örömében,
Hogy tündérasszonyuk megérkezett épen.

Veszteségét a szép tündér nem sajnálja,
De fájt, hogy gerléi hűtlenségét látta;
Mentve volt, de atyja mégis véstől tartván,
Öröket állított fel a tónak partján.

Kitűzött helyén a sás állott kardjával,
Mellette a gyékény barna buzogánnyal;
S a csáté, — kezében három élű tőre —
Volt a tó-szigetnek éjjel, nappal őre.

★

Az erdőnek ura búsult veszteségén,
Szívében a hölgyért emésztő tűz égvén; —
S látván hatalommal többé mit sem tehet,
A tündérhez gyakran küldözött levelet.

Kikeletkor reményt, szerelmet irt bele;
Őszkor sárga színnel rajzoló levele
A szívét emésztő keserű bánatot...
Melyet, hogy elvigyen a szellőnek adott.

De ki mindannyiszor vissza búsan tére,
Üres választ hozván ura levelére;
S mondá, hogy a sziget kegyetlen leánya
Levelét eltépi és a tóba hányja.

Ekkor, a lángoló szerelem helyébe,
Gyülölség költözött a király szívébe,
Fenekedvén tündér-szigetre és tóra,
Magához kéreté a vihart egy szóra.

S nem sokára, vadúl fúvó szélparipák,
A vést, szilajon az erdőhöz ragadák;
S elbeszélvén baját — vérboszúban égett! —
Tőle kért az erdőkirály segítséget.

«Te, ki a rontásban nagy kedvedet leled!
Egy napi dúlásra átengedem neked
Szép országom, ha a tündért elragadod,
Felforgatván tavat, szigetet bős karod.»

— Bizd reám a többit? mond a vész kevélyen,
Holnap a szigetnek csak hült helye légyen!
Porszemekre tépem, hogy a tó fenekén,
Posványos sár gyanánt üljön le feketén.

Hallván a jó patak a veszélyes alkut,
Völgyön és réteken lélek-szakadva fut:
S a tó királyához a mint érkezett:
Híven elbeszéle néki mindeneket.

Mihez fogjon? vagy kit hívjon segítségül;
A király sokáig töré fejét... végül
Aggódástól sötét orcája földerült,
S a parancsát váró habok közé merült.

— Munkára föll minden földet, serény habok,
A zöld sziget alól, gyorsan kimossatok!
Ezt hagyván meg csupán, melyben fészket vere,
A növények széllyel-ágazó gyökere!

S már hallatszott távol a vihar zúgása.
De a habsereg nagy szorgalommal ása:
Megvan! — s a zöld sziget, a víz s mélység felett
Mint fűhozó ladik, hintázva lebegett.

Ostromát a vihar meghozta csakugyan,
De dühe, zúgása volt mind haszontalan;
Mert ellent nem állván a tónak szigete:
Egész erejével neki nem dölhete.

A bős vihar minél inkább neki rohant,
Annál gyorsabban ment az óriási hant;
Annál sebesebben úszott a víz hátán,
Mindig a kergető vihar előtt járván.

Igy menekült meg a szép tündér és sziget,
Mosolygva nézvén az erőlködő szelet,
Kivel az erdőnek ura, mind e napig,
A boszúró zúgás között tanakodik.

S ma is láthatjátok még a tündérleány
Füldiszének követ, csendes nyáréjszakán;
Mely leszakasztatván irigy tüske által:
Szent János-bogár lőn, fénylő kékes lánggal.

S foszlányi eltépett fehér fátyolának,
Ősz táján, a légben hosszan nyulva szállnak;
S búbanattal lakol a hűtlen gerlicze,
Örök turbékolás lévén bús élete.

S a tölgy, mely a tündér gyöngyét elragadta,
Ágán tartja mind e napig, de miatta
Búsán hervadoznak rajta a levelek,
S végre is elszárad a sinylődő beteg.

*

Eddig van a rege. A vándor lép ekkép
Vevé a tavak sik hátán eredetét;
Mely, miként a parttól elszabadult ladik,
A széltől, határról határra hányatik.

S midőn a tó vizén rendet, kaszásokat
Elviszen, és velők gyorsan tovább halad:
A tündér vándorol ott a habok fölött,
Míg más tavas vidék határinál kiköt.

AZ ÖRDÖGSZEKÉRRŐL.

Hol vásznat fehérít a játszi délibáb,
Szilaj csikó iram s fehér gulya legel;
A hol szemes tűzok sétálgat a mezőn,
A mely nyulárnyékot s ördögbordát nevel;

Alföldi rónaság termő határiban,
Derék tavat talál gém s vadrucza ha jő;
A rencze zöldelőn borítja bé vizét,
Zsombékos partjain a harmatkása nő.

Fél lábon állva, itt busúl az eszterág,
A viz színére nőtt széles lapun pedig
Úl tolláskodva a bukó szárcsák hada,
A bíbicz fenn kering, vagy lenn begyeskedik.

A sűrű nádasban zúgás-búgás közül,
A hápogó gácsér nyers lármája kiszól;
Mig a tojásívó, körmös sas elveri
Az ülős madarat meleg tojásiról.

Vándor lápokra a nemes kócsag meg-ül,
Majd mint fehér fátyol gyorsan messze lebben,
Helyére azután fekete gólya száll,
Gyöngyvérskarokatna jön, megy nagyseregben.

Itt nő a kardos sás, a barna buzogány,
Indája itt köt az ötszarvu sulyomnak.
Iromba jérczéit a vízi tyúk viszi,
Sűrű torsa közt a zúgó nádasoknak.

A gazban rossz ladik, melynek gazdája nincs,
Zöld vízzel félig áll s fodorsás verte fel;
A pázsitfolt kihajt, kizöldül oldalán,
Orrában összedült, korhadtt csík-kas hever.

Vakvarjuk ülnek a parti égerfákra, —
A nádas rókája vonít esthajnalon:
Jár a tündelevény, a tó zsibongva zúg...
Zúgása messze szól a csendes tájakon.

★

A tó helyén vár álla hajdan,
S körülte erdő és berek;
Mikép lőn gyászos pusztulása
Hogy a szem még romját se lássa?
Igy említik az öregek:

Régenten egy rossz ember éle,
Elévült nő lakozva véle,
— Gyermekek-korából régi dajka, —
Ki csak gonoszt gondolt szívében,
A jó, nagy szálla volt szemében,
S nem nyílt igaz beszédre ajka.

Mint harmat a szomszéd határra,
Áldás száll égből a munkára;
De kinek nem kell a dolog:
Szükséget lát és nyomorog.
Igy Zombor és vénült dajkája,
— Mint más szegény, — nem izzadott;
Fecsérelvén kincskutatással
Az éjt s a drága szép napot.
Az Isten ellen zúgolódva,
A dúsra mérgesen tekintett;
Lelkét od'adná a gonosznak,
Csak adjon az cserébe kincset.

Ugy is lett. — Szent György éjszakáján
A két istentelen végtére,
— Hét csepp vérével balkezének, —
Az ördöggel lép frigykötésre. —
Nyervén attól kincset s hatalmat
Az óhajtás szerint; de még

Ezekhez, a szűz ártatlanság
Megejthetése téteték.

Kaczagva most, a két istentelen
Erős várat rakott nagy hirtelen :
De rossz hírű, és rettegett falát
A vándor messze elkerülte ;
Inkább az éj csipős szelét, havát
Az ég alatt fázódva tűrte :
Mert benne csendes nyúgovást
A jámbor lélek nem talált,
Hol a vén nő s a vár ura,
Gonosz lélekkel czimborált.
Hová nagy éjfelen,
Fejetlen méneken,
— A várt hétszer kerülve meg —
Betértek a rút szellemek ;
Tüzes seprővel megsöpörvén
Az utat nekik jókor a vén.

És a vidékkel bős hatalmát
Érezteté a két gonosz ;
Nem nézvén sem Istent, sem embert :
Rőt Zombor szűzleányt oroz ;
S vén dajka által a szegény nép
Fejős jószága vért adott ;
Megígézett verő szemével
Sok kedves gyöngé magzatot.

★

A félelmes várhoz közel
Volt egy magános kis pásztorlak :
Reá árnyékkal, jószagú
Ákáczfialok hajoltak.
A kis ház fedelét
Kövi rózsza és béke lakta ;
S Piroska képiben
Ékes virágszál nyílt alatta.

Ó a jámbor pásztornak volt
Édes leánya,
Szelíd s vidám, minő a rét
Ifjú báránya.

★

A jó pásztornő nagy beteg lőn ;
Fájdalma ágyba fekteté ;
Bágyadt szemét édes leányán
Aggályosan pihenteté,
Virasztó hőség s gondos bú állt
Leánya képében felette,
Ki önmagát, beteg szülője
Ápolgatásában, feledte.

Egykor, hogy a szegény betegre
A hajnal lágy álmat hozott,
Zaj nélkül és titkon hagyá el
Piroska a csendes lakot ;
A harmatos rétek felé
Gyors léptekkel suhan,
Ezerjófűvel a gyopár
A hol nő bokrosan.

S midőn kigyúlt a nap
Legelső sugara :
Kicsiny köténye már
Tele rakva vala
Gyógyfűvek illatos nemével ;
Virág-rakott rétoldalon
Szedvén meg enyhe harmaton
A jó leányka kis kezével.

Midőn sietve visszatérne,
,Mi dolog ez én Istenem?!'
— Nem messze Zombor erdejéhez, —
Előtte anyja megjelen
Nevén szólítja nyájasan,

És int, de nem várván be őt :
 Mint az árnyék, tovább, tovább
 Megy a felé futó előtt . . .
 ,Édes szülém megállj, megállj !
 Várd meg leányodat . . . !'
 « Utánam édes gyermekem !
 Megállnom nem szabad . . . ! »
 Maradj, könnyen hívó leány !
 Ne fuss a csába kép után !
 Ez nem szüléd, ez törbe von,
 — Ő szívszakadva vár szegény, —
 Ez a vén dajka, a ki csal,
 Anyád képmását fölvevén !
 Imígyen suttogott fülébe
 Lágy szellő a futó leánynak,
 És benne, aggó édes anyja
 Kínos sejtelmi suttogának.
 De ő elszórva gyógynövényeit,
 Futott a rengeteg felé . . .
 — S most felsikolta . . . mert magát
 Sötét falak között lelé ; —
 Előtte meggörbedt alakban,
 Kaczagva állt a vén boszorkány,
 Míg gerjedelmében az ösztön
 Zombor szemén vad szikrákat hány.

★

A nap leáldozott a halmon,
 Piros világgal jött az alkony ;
 És a pokolnak tornáczában,
 Vad szenvedély rontó karjában,
 A lányka szúzi fátyola
 Még eltépetlenül vala.

« Zombor, Zombor ! ha a virág
 Éjfélre el nem hervad :
 Fejünkre szörnyű jajt hozand
 A pokoltól szedett had ! »

És Zombor őrjöng, küzködik . . .
 Éjfélre jár az óra;
 Reszketve hallgat a gonosz,
 Az első kakas-szóra.

És újra küzd, . . . de a leány fölött
 Varázs erő hatalma örködött,
 Mert a midőn gyógyfűveket
 Szedett a harmatos mezőn,
 Közülök, egypár jószagú
 Virágocskát keblébe tőn,
 És ez *varázsvirág* vala!
 — A mely virúl száz év alatt,
 S száráról a csudás növény,
 Csak szeplőtlen kéznek szakad.
 Eltávolítá a gonoszt
 Ez a lánytól hatalmasan;
 És a nagy éjben hangzik a
 Másod-kakasszó hangosan . . .

«Zombor, Zombor! ha a virág -
 Éjfélre meg nem hervad:
 Fejünkre szörnyű jajt hozand
 Az ördöngös veszett had!»
 Hah! Zombor őrjöng, küzködik . . .
 Éjfélre jár az óra;
 Reszketve hallgat a gonosz
 A másod-kakasszóra;
 S vad káromlásra nyilva ajka:
 Őrjöng véle az álnok dajka.

Tizenkettőt ütött azonnal . . .
 S árnyán a titkos éjnek:
 Forgószelek szárnyán, az éjféli
 Vendégi megjövének;
 Mint lengő nád ingván fala;
 S ki benn ordíta vad kinok közt:
 A két istentelen vala.

Gonosz Zombort s az álnok dajkát
 Az ördögök sikoltaták.
 S elsúlyedett az összedőlt vár,
 Helyén mély tó maradt;
 Nádassá vált a rengeteg
 Egy pillantás alatt.
 Zombor pedig, s gonosz dajkája,
 — A kik miatt a *szűz futott*, —
 Bünhődve czéltalan *futással*,
 Ördögszekérré változott.

*

Derült reggel váltá a kínos éjet,
 Nyílt tópart volt, hol a leány felébredt;
 Párnája jószagú virág vala,
 Felébresztője fülmilék dala.
 Ugy tetszett, hogy csak álmodott;
 S midőn jó anyjához megtére,
 Elmondva mindent, a szüle
 Így szólt lányának a beszédre:
 — A szűz erények védbástyáin
 A gonoszok által nem hágnak;
 Órizd kebled, hogy tiszta légyen,
 Mint kelyhe a nyíló virágnak! —

*

Tágas alföld sík határán,
 Ha kitördelék:
 Vén ördögszekér iramlík,
 Mint a gyors kerék;
 Cél s nyom nélkül a világon,
 Nyargal, vándorol;
 Megpihenni, megnyugodni,
 Nem lehet sehol.
 Meg-megáll, de ostorával

A szél rajta üt,
 És a messze pusztaságon
 Utban álló tüskén s árkon,
 Úzi mindenütt.

AZ ÁRVALÁNYHAJRÓL.

Virágos kenderben
 Pitypalatty, pitypalatty;
 Megöl a búbánat,
 Galambom, el ne hagyj!

Virágos kenderem
 Elázott a tóba',
 Ha megcsaltál, hozzánk
 Ne járj a fonóba!

Vékony a len szála,
 El is szakad könnyen;
 Hittem a szavadnak,
 Meg is bántam szörnyen.

Ne lesd el az orsóm,
 Mert ki nem válthatom!
 Úgy fáj az én szívem,
 Hogy ki sem mondhatom...

Majd a mikor nem fáj
 Az én szívem tája:
 Megmondja, megmondja
 Temetőm fejfája!

★

Búsan enyelgő dalnak hangja szól
 A víg fonóban lányok ajakán;

Künn a vihar zúg, künn a hó szakad,
 Míg benn, az egyszerű boldog tanyán,
 Nyíl minden arczon kedv s örömvirág;
 — Tiéd az élet, boldog ifjuság; —
 Nincs álkodás itt, s nagyvilági fész,
 Az óra tűnik, a bú s gond kivesz;
 S ha édes szívügyében összebú
 A szende lány s az egyszerű fiú:
 Édes szülének, a ki látja, nincs
 Aggó szivén nehéz gyanúbilincs.
 Mindent fiának szólít egyaránt,
 Édes lányának hí minden leányt.

Egyszer kifordúl s ím a tengeri,
 Gyors pattogással a kéményt veri;
 Majd a fogasról kancsót vész elő,
 És megtörülván gondosan elől:
 Tele csapolja a karcsú edényt,
 S édes borral kínál leányt, legényt:
 És hogy jobban csuszszyćk a bor vele:
 Akkorra kisül a fris csőrege.

Felcsattan újra a társak dala;
 El-elszakad az orsó fonala,
 Orsólesésben a fiú szemes . . .
 S kiváltja a lány, bár szemérmetes.
 És van sikoltás, ha pajkos legény
 Meggyújtja a szöszet, a guzsaly nyelén.
 Van tréfa, dal, mese és vig zsibaj;
 Túrve, feledve annyi házi baj.

Megszólal most egy ifju barna lány,
 Egyet pattantva vékony fonalán, —
 ,Ugyan te Erzsi! nem tudnád-e még,
 Az Árvalányról azt a szép regét?’
 És Erzsi, megsimítván szöghaját, —
 Az Árvalányról így ejté szavát:

«Az óperenciás tenger határinál,
De még azon is túl hol a madár se jár,
Egy nagy hegyen, erős királyi vár vala,
Melynek *vas-vályogból* építették fala.

Két sárga oroszlán őrzötte a kaput,
Az egyik vigyázott, míg a másik aludt;
Az idegent messze megérzé szaglása,
Hét mértföldig halott erős ordítása.

A hatalmas király, ki a várban lakott,
Belőle a világ végére láthatott;
— Óriásország is közel volt hozzája,
Tovább a hétfejű sárkányok hazája. —

Kilencz nagy országon uralkodott keze,
Kilencz nagy országra vigyázott két szeme;
A gyámoltalannal, az övegy és árva,
Kegyes színe elől soh'sem volt kizárva.

Őrizte gondosan, miként a két szemét,
Korán árván maradt három kis gyermekét;
Őlelte, csókolta a három kis leányt,
A széltől is őrzé, s tőlök semmit se' szánt.

Talpig bíbor-bársony ruhába' járatá,
Arany edényekből eteté, itatá;
S a három kis leány ünneplő ruhája,
Törés nélkül elfért egy dió héjába'.

A legkisebbik lány, a többiek között,
Annyira a megholt szülőjére ütött,
Hogy szája és szeme, ha hallgatott, ha szólt:
Az édes anyjának szakasztott mása volt.

Történt pedig, hogy a király egy nagy vadon
Erdőben eltévedt egyszer vadászaton;

Lement a nap, s mindig jobban sötétedett,
De útat, vagy csapást sehol nem lelhetett.

Bojtorjány ragadt rá, vadszőlő-indába
Akadt minden lépten, nyomon meg a lába;
Csipkefa karmolta össze képét, kezét,
Az útban álló galy majd kiverte szemét.

Néha bozótba, vagy posványokba jutott,
Keresztül-vergődni rajtok alig tudott;
Segyszer kicsinybemult,—midőn éjszaka lett,—
Hogy egy pusztá farkas-verembe nem esett.

Hangos vadász-kürtjét fuvá minden felé,
Hogy a nagy erdőség csak úgy rengett belé,
De vissza semmi hang nem jött feleletül...
Uram teremtőm! szólt a király egyedül...

Igy állt tünődve egy mély vízmosás fölött,
S fülébe messziről gyereksírás ütött;
Indúl a gyenge hang után lábújjhegyen,
Hallgatva meg-megáll, megint tovább megyen

Hát istenadta! egy kis csecsszopó leány
Feküdt a bokorban, letéve mostohán;
Kinyujtá kis kezét és sírt keservesen...
— Megszánta, felvette a király kegyesen.

Jólettedért jót várj! mondják szóbeszédben,
A király az ösvényt megtalálta szépen;
S aggódó népének igaz örömére,
Éjfélre, fáradtan várába élére.

Minden országába irást eresztett ki
A gyermek felől, de nem jött érte senki;
Dajkát kerestetett tehát *Árvalánynak*,
A kit az udvarban csak ekkép hívának.

Királykisasszonyok már megnőttek szépen,
A kis Árvalány is megnőtt azonképen;
S ki rája tekintett, megállt szeme, szája.
Álmélkodás nélkül nem nézhetvén rája.

Hetedhét országról csudájára jártak
Sarkáig leomló hőselyem hajának;
Sötét kökény szeme, karcsu volt termete,
Nem hitték, hogy földi anyának gyermeke.

A két idősb király-kisasszony mérgesen
Üldözte mindezért nagy irígységiben;
Nem átallván szegény leánynak mondani:
Nem illet a szép haj! talált, sehonnai!

De a legkisebbik nyájasan bánt vele,
Kinél bánatjában vigasztalást lele;
Reá a két nagyobb mindig árulkodott,
S mellette mindig a jó kis leány fogott.

*

Történt, hogy a szomszéd királyfi fényesen,
A várban egy napon, lányt nézni megjelen;
Mert az öreg király, három lánya közül,
Egyet régen neki igére hitvesül.

Az ünneplő ruhát vevén magokra föl:
A lányokon gyémánt, arany, gyöngy tündököl;
Fáradván a három lány szolgálatában,
Ment Árvalány is, de csak festett ruhában.

A királyfi őket a mint sorra nézte:
Árvalány szépsége mindjárt megigézte;
Szemét soká el nem tudta venni róla,
Végtére az öreg királyhoz így szóla:

— Kilencz erős ország hatalmas királya!
Szép is, — tudom — jó is felséged leánya...

De kihez szívemet szerelme ragadja,
Feleségül nékem csak Árvalányt adja!

Reszketett *Árvalány*, mint gyöngye nyárlevél,
Lesütötte szemét, fel is nézne, de fél:
Kebelében a szív dobogott sebesen,
Szemlélvén az ifjú király szerelmesen.

Gyönyörű vagy, mint a kertek tulipánja!
Légy boldog is velem, szerelmem bálványa!
Gyöngyökkel borítom szép haját fejednek,
Királyi székemben bársonyra ültetlek!

És a legifjabbik a három lány közül,
Szegény *Árvalány* szerencséjén örül;
De a két idősebb, rút irigység között,
A szép menyasszonynak vesztére esküdött.

Felhútt a holdvilág, eljött az éjszaka,
De boldog *Árvalány* soká nem alhata...
Midőn nyugalomnak adná végre magát:
Két álnok teremtés lenyírta szép haját.

Álmában *Árvalány* igen boldog vala...
De a mint felkelt a jövő nap hajnala,
Szegény! egy pillantást hogy a tükörbe vet:
Elrémült magától... s a szíve megrepedt...

Édes vőlegénye jajgatva siratta;
Sirt ásván rozmarinbokornak alatta:
Tulajdon kezével neki ágyat vete,
— Ez a szép *árvalány* gyászos története. —

Ezen nagyon örült a két gonosz leány,
De meg is verte ám az Isten igazán:
Megőszült mindenik kevés idő alatt,
Nem kellett senkinek, vén lánynak ott maradt.

Szép Árvalány haját a várnak ablakán
 Kiszórván mérgesen a két irigy leány:
 Jött egy nyájas szellő, s egy szálíg felszedé,
 És elrepült a lány temetője felé.

A sirnak halmára három szálát letett;
 Aztán a merre szállt, a merre lebegett,
 Szálonként hányta el völgyön, hegyen, mezőn,
 Utjában mind csak ezt suttogva érthetőn:

— Kelj ki, kelj ki árvalányhaj!
 Föld, fogadd őt kebeledbe!
 Szállj le, szállj le, enyhe harmat!
 Süss ki, süss ki, nap sugára!

Nyargaló szél, fel ne gyomlálj!
 Emlékére Árvalánynak:
 — A ki nyugszik sír ölében,
 Rozmarinnak árnyokában; —
 Kelj ki, kelj ki árvalányhaj!

Szép Árvalány az esti
 Szellő szülötte volt;
 S kikölt az árvalányhaj,
 Mint a szellőcske szólt;

S azóta, hol tenyészik:
 A rét vidékinél,
 Lágyan ringatja anyja,
 A csendes esti szél.

★

Legények! a leányhoz
 Hogy hívek légyetek:
 Bús Árvalány hajából
 Bokrétát kössetek!

Azt szedjétek, leányok,
 Ti is völgyön, hegyen!
 Rút a leány, ha irigy;
 Ő jó, szelíd legyen.

TIZ FORRÁS.

Mindenható szerelem! a ki éltetsz
 Ajkad melengető fuvallatával!
 Kezed mindent ujjá teremt, kiszínez,
 A lombzugás, illat, holdfény, madárdal
 Rólad regél és szól lágyan a szívhez.
 S mikép a reggeltől zománczozott köd,
 Halmot, mezőt hol feltakar, hol elföd;
 Ha jó a vágy, a sejtelem,
 S dereng, borong rejtelmesen:
 Te jöttél elburkolva benne,
 S a szív érez, mielőtt még ösmerne!
 Te vagy hatalmas összekötni
 A mélységgel a magasságot;
 A halandót a halhatatlant
 Csudásan egymáshoz varázslod!
 Boldogságodnak még nevet nem adtak,
 Gyötrelmed is sajátos kéjjel gazdag!

★

Vadon szép tájék! a Bükk s Mátra
 Dús rengeteggel dől egymásra;
 Állván ingatlanul, merőn:
 Koronás cser zúg a tetőn.
 Olykor a völgyek hallgatag
 Mélyén a gerle felkaczag;
 S hegyomlás zúdúl, — tompa hangján
 A delelő vad felriadván.

S hideg, vagy hev emlőiből,
 Mig a forrás, a csermely anyja,
 A szilaj bérczi patakot
 Örök fris élet-nedvvel tartja:
 Mint csontváz állnak a romok,
 Rájok vad inda kunkorog;
 Melyek lélek gyanánt betölték:
 Kihalt belőlök zaj s dicsőség.

Régen, régen, — midőn még e vidék
 Ósvad pompájában büszkélkedék
 S a szent berek sugalmas lombjait
 Le nem fosztá még emberek keze,
 Csurgóitól szép tündér szellemek
 Családja végkép el nem rezzene;
 S a hagyomány, a néphit fellekvára
 Le nem omlott hideg tanok szavára!
 Jött a vadonba *tíz ifjú vadász*,
 Fényes, derült homlokkal, mint az ég;
 Bátor, kalandos *tíz testvér fiú*,
 Lélekben, testben erős ivadék.
 Még hallgat a kürt, a rugalmas káva
 Nem szór sivító, gyilkoló nyilat:
 Hogy mind a tíz, bámulattal megállva,
 Felkiált a csudás látvány miatt,
 Mely fenn játszik, mint egy arany-szivárvány,
 Két távol hegy magas tetőin állván:
 Bájos tündérhölgyek laptáznak,
 Arany almát dobván egymásnak.
 A bűvös lapta jön, megyen,
 Gyorsan, kimérve s fényesen;
 És mig sebes futása közt
 Ütődve ér egymáshoz:
 Az ivben, melyet utja ír,
 Gyémánt sziporka szálldos.

A tíz fiú sokáig bámul...
 De rögtön jó a gondolat:

Ivét leölte oldalárul
 S karcsú tollas vesszőt ragad.
 A kéz bizton emelkedik...
 S le'ő egy almát mindenik;
 Az átvert alma hogy lefordul:
 Megszűnik a látvány azontúl.

Rejtett, sötét tanyáton
 Nyugodhattok, bérce vadai!
 Ki nem feszül többé a hur,
 A kürt sem fog rivalgani;
 A táj fejedelmi szarvasa
 Nyomát, eb nem szaglássza ma.
 Az ifjak mennek, mennek szóttalan,
 Iszákjokban a bűvös alma van:
 Melyből szívökbe átszivárog
 Eddig nem ösmert édes méreg,
 Szorongás, vágy és szerelem...
 — Este felé egy várhoz érnek.

Belől a vár olyan tündéri...!
 Körültök illat, fény, varázslat...
 Az arany almák itt teremnek,
 Csoportosan huzván az ágat.
 Most lágyan síró ének zendül,
 Szólván mély, titkos érzelemről...
 S mig bámulnak a tüneményen:
 Tiz tündérlány eléjük mégyen,
 S ki melyik almáját lelőtte:
 Mosolyogva megáll előtte...

★

Elő, elő már hős vitézek!
 Mert óra múlik, nap halad!
 Ah, a tündérek lágy ölében
 Az öröklét egy pillanat...!
 Kit szerelme tart, hová menne?
 — S nem vágy el tiz ifjú levante.

S a hölgy is mind oly boldog ifja mellett,
 Hanem anyjok ellenzi a szerelmet,
 És fogja bűvös vesszejét,
 Hogy a vár, melyet véle megcsap,
 Mint a köd szálljon szerteszét;
 Mig a lányok oly hön esengve kérik:
Hagyná az ifjakat szeretni nékik!

,Nincsen hatalmam, kedves gyermekim!
 Hozzánk emelni földi lényeket;
 És tudjátok, hogy nieg kell halnia
 A halandónak, kit tündér szeret!' *'*
 «Nem ugy! — felelnek a tündér leányok —
 Oh jó anya! *leszállunk mi hozzájuk!*»

,Szellemvilágnak gyermeki!
 Mocsoktalan, légtiszta lények!
 Mulandó szív szerelmeért
 Halandó testet ölténétek?
 A föld porába hullanátok
 Gond- s búbánattal küzdeni?
 Megkóستolnátok a halált is,
 Szellemvilágnak gyermeki!?'

«A mi világunk, szólt a lányserég,
 Fényes és magas, ah de nem meleg!
 Van jó illat, de nincsenek virágok,
 Melyekből a balzsamos lég szívárog.
 Oly szép a föld! — kit *itt* körülbegnek:
 Mosolygó árnyak, szép ködalakok;
 De nincs bennök forró, élő, verő szív,
 Rajtok szemünk, nem lelkünk andalog.
 Lehajlik a menny-boltról a szivárvány,
 Pihenvén a kies, szép föld határán;

Csak akkor kezd a harmat égni, élni:
 Ha a magasságból a földre hull;

Miből van a virágok bája, színe?
 A fényes nap *leszállt* sugáribul.
 Oh hagyj minket szeretni, küzdeni . . . !
 Boldogíts velök s őket általunk!
 Hadd izleljünk *édeset, keserűt* . . .
 S ha *éltünk*, akkor szívesen halunk !»

Egygyé levének a hű szeretők,
 A szív erős, lázas vonzalmival;
 De megrendül a bércz, az ősi vár,
 A harci kürt harsányan felrival,
 Tíz hű vitéz meleg, fájó bucsú után,
 A hadra elszáguld tajtékozó lován.

És míg otthon az árva hölgyek
 Várják, várják hogy visszajőnek:
 Ezek vínak kemény csatákat,
 — A vér a harczmezőn megárad, —
 Mint tíz oroszlán küzd a tíz lovag,
 És mind a tizen el is hullanak.

Az özvegy hölgyek a mély rengeteg
 Vidékein busan tévelygenek;
 Hol egy emlék, egy nyom maradt
 A holtakról: *felkeresik* . . .
 De tündéranyjok megjelen
 És szemrehányást tesz nekik.

Hét lánya mond rá fájdalommal:
 Ah nem fogadtunk szót neked!
 Kinnal, nyomorral felcserélvén
 A fényes boldog életet.
 Fa lettünk, mely búsan kiszáradt,
 Rajtunk utált lét, késő bánat!

Aztán a három hű özvegy felel
 A fájdalom nyugodt fenségivel:
 Ah, légyen áldott, szent az óra, melyben
Szeretni és szenvedni megtanulánk!
 Veszit a szív és emlékszik halálig,
 A bú emel, gyönyörrel szúr a fülánk!
 Hű fájdalomban a szent kép miénk,
 Nem vágyunk vissza, hol nem szenvedénk!
 És a könny, a *könny!* örömed
 Óráiban mosolyg veled;
 S ha lelked fáj, égetve kínja:
 Lelkedről azt magába szívja.
 Oh, szánunk fényes szellemek!
 Kik soha nem könyeztetek!
 Mi vigasztal, jutalmaz enyhít,
 Erény, hűség s fájdalmak ára,
 Egész mennyország itt a földön
Az égtől egy könnycsepbe zárva!

Majd elhagyott leányihoz
 A tündér újra visszatérvén,
Aludva lelte azokat
 Hűs bokrok, vad sziklák alatt
A rengeteg más-más vidékén;
 Mi volt a fáradt lélek álma:
 Azt *könyeikből* kitalálta.
 És bűvös vesszejével arczát
 Megérintvén a tiz leánynak:
 A rengeteg külön vidékin
Egy egy forrássá változának.

★

A tájékon, hol a Bükk s Mátra
 Erdők- s bérczekkel dől egymásra,
 Tíz forrás ont dúsan vizet,
A bárom bév, a bét hideg! —
 Az ér, mely származik belőle,
 Halk neszszel lejt alá a völgybe,

Mint a ki álmában beszél ;
 S míg a *bét* forrás él csak *nyáron* :
 Hő keblével nem fagy be *három*,
Buzog folyvást, ha nyár, ha tél.

A SZEGÉNY ÉS GAZDAG.

Volt egy szegény ember
 S hét élő magzatja ;
 (Mert ki tehet róla
 Ha az Isten adja ?)
 Sorban egymás után
 Mint az orgonasíp, —
 S azonképen sipít.

Édes anyjok pedig
 Rájok egyre zsémbel :
 Az Isten sem gyózné
 Ezeket kenyérrel !
 Ugy belefáradtam
 Mosni, varrni rájuk . . .
 Te ! csak meghalnátok !

S a szegény ember szól
 A feleségéhez :
 Éjh, éjh, édes anyjok
 Ugyan csak ne vétkezz !
 Belőlök parancsol
 Az Isten istápot
 Vénségünkre, látod !

De biz a jó asszony
 Nyelve meg nem állhat ;
 Csak adja, csak adja
 Őket a halálnak ;

A midőn véletlen
Kettő megbetegszik,
S meg is hal az egyik.

A többi is mikép
Jöve a világra:
Ugy hull egymásután,
Mint a fa virága;
A hetediknek is
Megállott a szíve...
Virágkoszorúval most van kiterítve!

Van szegény anyának
Szörnyű nagy fájdalma,
Fejére kulcsolja
Két kezét jajgatva;
Körmével ásná fel
Kikre zsémbelt élve...
Hanem annak vége!

Azután a micskét
Az élő meghagyott:
Szegény vagyonából
Elviszi a halott;
S ha valaha kellett,
Most kén koporsóra...
De nincs a jámbornak deszkát venni módja!

Nagy szorultságában
A gazdaghoz fordul;
De az kölcsön sem ád,
Nem hogy irgalombul.
Szegény mit tud tenni?
Temetőbe méne:
Sirt megásni mélyre.

A ki meghal, nyugszik
Gondolja ekképen,

Koporsó nélkül is
 Az Isten földében!
 Az úr adta őket,
 Az úr el is vette...
 Áldassék az úrnak szent neve érette!

És a midőn leér
 Három ásó nyomra:
 Megkoczczan az ásó
 S lesz az éli csorba;
 És talál egy üst pénzt...
 Tele van belőle
 Az átalvetője.

Haza viszi: anyjok,
 Nézd csak, beh tenger pénz!
 Amaz oda tekint,
 Azután rá sem néz.
 Holmit rakosgatván,
 Könyje pereg rája:
 Ez a kendőcskéje...! ez a csizmácskája...!

A hetedik gyermek
 Már a hant alatt van,
 S leli az éj, a bús
 Szüléket álmatlan.
 Valaki kopogtat
 A szegény ablakán
 Böm, böm...; a szél talán!

Nem az volt; a gazdag!
 A ki jött a pénzért;
 Megtudván valahogy
 Szegény szerencsáját:
 Felkészült elvenni
 Fortélylyal, vagy másképp:
 — Szeretvén a másét.

Nem rég udvarában
Ép egy bikát vágtak,
Felveszi hát kormos
Bőrét a bikának;
Böm, böm . . . nyisd ki gyorsan!
— Ezenképen dörmög —
Én vagyok az ördög . . .

Add ide a pénzed,
Tudom van, ne tagadd!
S ha ide nem adod,
Elviszlek magadat!
S az ördög meglátszik,
Két szörnyü szarvával,
Az ablakon által.

Csak a lelke ne bántsod,
A pénzt vihetd tőlem!
S kidobja a szegény
Az átalvetőben,
Hogy szarván akadt fel
Madzagánál fogva,
A midőn kidobta.

A hamis keresmény
Nehezebb mint látszik:
A gazdag alig bír
Hatolni hazáig.
A bika nagy szarva
Fejét majd be-zuzza,
Mert a pénz is huzza.

Otthon bezárkozik . . .
Próbálja egyedül
Levenni a kincset, —
De az nem sikerül;
Majd egy akarattal

Egész háza népe
A tarisznyának áll, — s nem boldogul véle.

S maga, dühödten a
Falhoz dörgölődzik;
Fejét a nagy teher
Le-lekapja földig;
Összevissza tör, ront
Sok drága jószágot;
Bőgött, öklelt a mint szabadulni vágyott.

Majd lerogyik: jaj, jaj;
Megfogott az átok . . .
Ki elvegye rólam:
A szegényt hijjátok!
S megjövén a szegény
Róla könnyen elvett
Aranyat és terhet.

De a gazdag baja
Itt véget nem ére,
A kérges bikabőr
Rásült a testére;
S mintha vas keztyűben
Volna minden tagja:
Ugy megszorongatja.

Bőszülten felugrik
S száguld a világba;
Merre átka üzi
S viszi a négy lába.
És fut tüskén, bokron,
Árkon és göröngyön . . .
Csak ezt hajtva: böm, böm!

KÉT SZOMSZÉD VÁR.

Két vár állt a rengetegben,
Ember és zaj messze tőle;
Árnyas erdő vette környül
S bűvös tájnak halma, völgye.

Hol sokáig él a harmat,
Cseppje ifju, fénye tiszta;
Nem szivják a nap sugári,
Honnan jött, az égbe vissza.

Érez és lehel virág, lomb . . .
A pataokban pezsg az élet;
Hall a föld; a bércei viszhang
Egymagával elbeszélget.

Fényes árnyak tünedeznek,
Mint a szellő elsuhanván;
A forrásnál lágy kacaj zeng
Láthatatlan lények ajkán.

A leomló zuhatagnak:
— Vonva a nap tört sugára —
Boltos ívét a szivárvány
Mint varázs kaput kitárja.

Cseng az édes illatos lég,
Lomb és szellő játszva lebben,
Tündérek tanyája a táj; —
S a két vár a rengetegben.

Bájos tündér által épült
Csendes, titkos éjszakákon,

Midőn hallgat s meghal a föld,
S a halandót nyomja álom.

A ki jár a hold világán,
Es fellegbe, habba tűnhet,
Kit a liljom szirma megbír:
Mért alkotna földi művet?

A tündérnek két leánya
Volt, halandó földi lénytúl;
Életök félhalhatatlan...
— A két csarnok nekik épült.

Hogy ha már a földiekhez
Kötve vannak: nyitva lenne
A két vár a két leánynak,
Vigalomra, védelemre. —

Zöld halomtetőre épült,
Hol a szűk völgy keble tágul,
S oly közel, hogy a madár-szó
Áthallatszott ablakából.

Ablakában, csarnokában
Láthatatlan hárfa zendül,
És beszélnek a virágok
Boldogságról, szerelemről.

Csarnokában nincsen éjjel,
Élet árad, úszik a fény;
Felkél a szobor helyéről,
Kőmellébe vér szökelvén.

Ilyen a tündér lakása,
Fényes zengő csarnokával!
Honnan egymást látogatni
Keskeny völgyön lengnek által.

Egykorúak és egyenlők
 Úgy kellemre, mint alakra ;
 És hogy egymást mint szerették,
 Példa rá az *életalma*.

Egy-egy almát adva nékik.
 Monda anyjok: e gyümölcsben
 Éltetek van rejtve, lányok!
 Őrizzétek gonddal, épen.

És a drága életalmát
 A leánykák megcserélték, —
 Jobban biztosítva híven
 Egyiknél a másik éltét.

Ah! de ha szerelmi ügyben
 Magok közt a halhatatlan
 Lények közt is meghasonlás,
 Féltés, bosszu, és harag van! —

Lesve délczeg szarvasokra:
 A vadonban szép vadász járt;
 Híves fűben és csalítban
 Vesztegetvén hajnal-almát.

S hajnalálma nem veszett el...
 Szerelemnek lágy ölében
 Álmodott a boldog ifjú
 Édes álmat, kéjben, ébren.

Pillanatra látta egymást
 Tündér és vadász az erdön;
 S a rövid találkozásból
 Hosszú, forró szerelem lőn.

Csendes a táj, nyugszik a vad, —
 Nincs az ív idegje vonva;

Szép tündérrel kéjelegni
Jár az ifjú a vadonba.

Most a szellős halmokon, vagy
A forrásnál jönnek össze ;
Majd a titkos völgylugasban,
Mely lombjával elfödözze.

Es a boldogok között még
A neheztelés is édes ;
Mert gyakorta ment panaszszal
Mind a kettő kedveséhez.

Volt, hogy egyik nem jelent meg,
S úgy epedt a más miatta !
Ez feledte a mit ígért, —
Az szavát is megtagadta.

A tündér panaszkodott, hogy
Kedvesét nem látta régen !
Pedig nála volt az ifjú . . .
— A boldogság feledékeny ?

Ah ! kellemre és alakra
A tündérek oly egyenlők !
A vadászt ketten szerették,
S ő szerette mind a kettőt.

S feddhetetlen mind a három !
Hű szerelmén a vadásznak,
Titkolózzván, a leányok
Öntudatlan osztozának,

Miglen egyszer, a lugasban,
Melybe árnyat búja zöld vet,
A kedvessel andalogva . . .
Meglepé a hölgy a hölgyet.

Kín, harag gerjed szivében,
Féltés és a bosszu lángja!
S testvérének drága élet-
Almáját a földhöz vágja...

S míg a halmon a gyümölcsből
Terebélyes nagy fa támadt,
Bíborszinű fényes alma
Lepve rajta minden ágat:

A tündér alakja mint egy
Rózsafelhő szertefoszlott...
Megrendült a vár alapja,
S összedőlött csarnok, oszlop. —

Ott van a két rom... felettők
Törpe gyertyán-bokrok állnak;
Nevezvén a népnek ajka:
Leány-várnak, kecskévárnak.

Mert a tündér, a ki bűnt tett,
Hogy az almát földre dobta:
Eltávozáán, a romok közt
Jár-kei éjjel nagy kopogva.

Kecske lön a vétkes tündér,
Bűnéért és bánatában,
Mert a szép vadász szivében
Iránta nagy változás van.

Kit birhatna: elfelejti,
S vonzódást a *holt*hoz érez;
Hű, merengő fájdalommal
Jár a tündér-fa tövéhez.

Sok szerelmes nézi e fát,
 Bűvös almát szedni vágyik;
 Ugy az, a kit szive óhajt,
 Híve lenne mind halálig.

A HÓS ÉS KARDJA.

Kél a sugarak fejedelmi ura,
 Reggel van a sík csatatéren;
 Hol napja ezernek az alkony eiőtt
 Kőd- s vérbe borúlva lemégyen.
 Órjási alakkal a reggeli árny
 Fut, s nyomba követ rohanó lovagot;
 Éjféلكor, a hold halavány sugarán
 Holtak hideg árnya bolyongani fog.

Elszántan a két sereg összerohan,
 Egymást öli bőszi viadalmaiban;
 Mig vér ömöl és ezer élet enyész,
 A harczra mosolygva a sír ura néz;
 Csont-ajkin a káröröm így vigyorog:
 Hah! száz temetőm telik általatok!

Későre a harcz riadalma kihál
 S a hold sugarán
 Lengő hideg árny
 Ösmerkedik a csata holtjaival.
 A hős aluszik . . .
 S mig álmodik a csata képeiről:
 Bús éjszaki fény,
 Hír éjszaki fénye, derengi körül.

És a ki nyere
 Harcznak mezején koszorút, diadalt:
 Győzők serege

Rak fegyveriből szomorú ravatalt;
S kit rája emel, ki halotti fehér:
A had feje, a diadalmi vezér.

Győzött, s maga a diadalmi vezér
Győzelme tüzébe' találta halált;
Villám vala, mely rohan, éget, emészt
S dúlása között felemésztí magát.
Ott fekszik erőtelen és hidegen...
Mellette, nehéz *hadi kardja* pihen.

A *kardvas*, erőteli fényes aczél,
S a *markolaton* :
— Mely sárga *aranyból*
Öntetve vagyon :
Gyémánt ragyog, égi sugáraitúl
A hős hideg arcza derengve kigyúl.

Éjfélűt. A *kardvas* így ejti szavát:
,Nem látom-e több csata vérpiaczat?
Hah, nincs ki emelve a harczra vigyen,
Hogy diczkoszorúkat aratna velem!
Nem sujtok-e porba aranykoronát?
Nem fúrok-e zsarnoki melleket át?
Átjártam a szívet, az életeret,
Sírjába fektettem ezer s ezeret!
S hősmmel im, én is a földbe jutok...
Elporlik a szív, el a hősi karok;
S a törpe utód ha kiás valaha:
Súlyom bizonyítja, a hős ki vala!?

Szól felharagudva reá az arany:
«Néműlj meg örökre, te nemtelen ércz!
Léted van a rozsdá hatalma alatt,
S fennen, botorúl unokákra beszélsz!
Nézd, engem imád
A messze világ!
És birtokomért a halandó

Százszor veti áruba lelke honát;
 Egymás kebelébe vasat ver
 Testvér, szerető, rokon és a barát.
 Fejedelmi fejekről
 Góggel ki alá vigyorog,
 Villámokat útba terelni ki bír:
 Én a hegyek büszke aranyja vagyok!
 Megrág az idő,
 Hitvány fecsegő!
 S én rozsdá-penészt mosolyogva, fogom
 Hirdetni az egykori századokon:
Dús volt, ki viselte e markolatot,
 Kincs, fény, uraság közepett ragyogott.»

És szóla utószor a gyémánt-
 Boglár, ragyogása dicsében:
 «Hallgassatok el!
 A bajnokot én örökítem!
 A szörnyű erő
 Elhagyja a hős karok ércz idegét;
 Kincsét az idő
 Elsöpri, elhordja szelén szanaszét.
 Dús gazdag arany!
 Tudd meg, s te erőteli fényes aczél:
 Túl ezreden a
 Hős tetteiről egyitek se beszél!
 A *hír* örökíti a hősi nevet,
 — Mely rajta ragyog —
 Én nem halok el, ki a *hír* ragyogó
Gyémántja vagyok!»

Kardjával a hőst
 Földnek kebelébe nyugonni tevék;
 S a síri világ,
 Jöttére, remegve felháborodék...
 A rettenetes
 Kar- s kardra ki ösmere egyszeriben;

Sírhantok alá
Mely juttata száz ezeret hidegen.

★

Évezredek haladott az idő,
Vad rengeteg a feledett temető;
Ercz-szobra hol állt?
Hol nyugszik a harcz fene bajnoka, hol?
Hült hamvaira
A rengeteg árnyoka, csende hajol.
Turkál, kapar, ás az utó-ivadék,
S a bajnoki sír kikutatva vagyon;
Kardmarkolatot lel a sír fenekén,
S gyémántot a nagybecsű markolaton.
A fényes aczél oda van...!
Gyémánt s arany ép;
Hősét dicsőítve, a harczy jegyet
Hű gondjain őrizi a maradék.

★

Évezredek haladott az idő,
A rengeteg illat-ölelte mező;
Megharsan azonban a bús hadi kürt,
És felriadoznak a népek;
Dúl, gyilkol a harcz dühe, dús paloták
S kunyhók leomolnak, elégnek:
Tűz árja piroslik a markolaton,
Üszköknek alatta temetve vagyon.

Üszköknek alatta midőn keresi
A békeidőre jutott nép:
Olvadva, enyészve a büszke arany...
Gyémántja csak ép!
Gyémántja időn s viharon mene át,
S el nem veszíté ragyogó sugarát.

★

Évezredek haladott az idő,
 Mély tófenek a szag-ölelte mező;
 És szól vala a
 Gyémánt ragyogása dicsében:
 «Túl ezredeken
 A bajnokot én örökítem!
 A szörnyű erő
 Elhagyta a hős karok ércz-idegét;
 Kincsét az idő
 Elhordta, söpörte szelén szanaszét,
 Dús-gazdag arany
 Hol vagy? s te erőteli fényes aczél?
 Most a dalia
 Hős tetteiről egyitek se beszél!
 Im, hír örökíti a hősi nevet,
 Mely rajta ragyog
 Én nem halok el, ki a hír ragyogó
 Gyémántja vagyok!»

A SZTRACZENAI SZIKLAKAPU.

Ne légy a földhöz háládatlan!
 Annak köszönhetd, a mid csak van!

Szirtes medrében habzik a Garam,
 Futamva egyhangú zajával;
 Tündéri szép völgy! melyet a fenyő,
 — Mig jó illatot hoz dúsán elő, —
 Örökzöld ernyővel beárnyal;
 A hol minden lépten, nyomon
 Más, változó kép csábja von.
 Itt, mint virágkert rád nevet,
 Szemlélsz tovább vad bérczeket
 Egymás hátára ágaskodva...
 — Alól barlang, a vén hegy odva.

A sztraczenai hegyszorosban
 Magas, sötét szirtkapu áll,
 Tekints fel és kebled megdobban,
 A mint az ív alá jutál ;
 Bösz órjasokat lát a képzelet,
 Kiknek vaskarja szirtet szirtre vet.
 Pedig, mikép él a regében,
 A Gnómok építék e szirtfalat,
 Kicsiny, arasnyi teremtések,
 Kiknek országa van a föld alatt.
 Morzsákból épült, s felépült, mivel
 Az egyesült erő csudát mivel.

S ez úgy történt, hogy a Gnómfejdelem,
 Ki Hollókőnek gyomrában
 Lakott gyémántpálotában,
 Megnősülvén, menyasszonyért megyen.
 Népe azalatt, — míg a föld aludt —
 Rakott számára diadalkaput.
 S midőn az éj késő óráiban,
 A násznép bevonult alatta :
 Virág, lomb, kalász, gyémánt és arany,
 Alant s fent a földnek mi kincse van :
 Halmozva volt az ivre rakva,
 Hogy a pár élte tartós légyen
 Ifjúságban, örömben, fényben.

Boldog volt a pár s boldogsága,
 Egész vidékre átszivárga ;
 Kalászt, fűvet hozott a hant,
 Aranynya vált
 A durva kő a hegyben :
 Agon-bogon
 A méz s olaj megcseppen ;
 Áldás fent és áldás alant,
 Mely a tájra még dúsabban kihat :
 Midőn *szül* a Gnómkirálynő *fiát*,

S dajkát választ a Gnómkirály
 A felvilág lakóinál.
 De nem a paloták
 Hús-búvó gyermeki
 Közül, lón a fényes herczeg ringatója,
 Magasan született,
 Alant nem szereti,
 S lábát még a gyöngéd harmattól is ójja;
 Hanem a ki van az
 Anyaföldhöz közel,
 Ennek dús emlőin csüggve közvetlenül;
 Királyfi dajkája
 Ifju pórleányban,
 Földmives kalibák lakóiból kerül.
 S csak ekkor érzi még a nép
 A föld kegyelmét voltakép!
 Mert a hová betért, hol megjelent
 A Gnómherczeggel a leányka:
 Örökre serdült a föld színe fent,
 Bőség, áldás serkedt nyomába'.

Történt pedig, hogy a *vörös vitéz*,
 Ki most eltűnik, majd előkerül,
 Orczája fényes, pillantása hő,
 S tüzes nyilat hord ívén fegyverül,
 Kinek csak egy futamodás
 Támadattól enyészetig:
 Meglátja a Gnómherczeget,
 S legott a lány után esik;
 És kéri, kéri szüntelen:
Add nekem a kis gyermeket!
 De nem hallgat rá a leány,
 Kit unszol, ámit, fenyegét;
 Mosolyogva kerülgeti...
 Sok édes, szépet mond neki,
 Mig végre addig jár utána,
 Csalárd hálóját addig hányja,

Csábitással és igérettel
 Viszi a rossz dajkát oda,
 Hogy ekképen szól: *imhol vedd el!*
 S alant a tündér-palota
 A tettre összerendül
 Boszútól, gyötrelemtül.

A Gnómok s a vörösvitéz között
 Támadt hosszú, vad küzdelem;
 Amott a nagy szám, imitt az erő
 Feküdt a harci mérlegen.
 Sokáig tartott a csata,
 De egyik fél se lankada,
 Elbúsult amaz és ez vakmerész...
 Végtére is győz a vörös vitéz, —
 És a királyfi martaléka lőn.
 — Elsárgúlt, fonnyadt fű, fa a mezőn.

Akkor a Gnómok bús királya
 Elköltözött más messze tájra.
 Parancsán a fénycsarnok összedül,
 S a multa útaló emlékjelül,
 Nem enged fenn-maradni egyebet,
 Mint a *szirtkaput* a mély völgy felett,
 Melyen görnyedve hordta át
 A nép a bércznek aranyát.

S hogy elköltözött a föld szelleme:
 Termékenység, áldás eltűnt vele;
 Halmot, tetőt sovány avar
 Szomorúan, gyéren takar.
 És a hegyek gazdag gyomrában
 Gyémánt helyett hitvány kavics maradt:
 Ki fényes kincsért száll a föld alá,
 — A hálátlanság elváltoztatá!
 Arany helyett talál sötét vasat,
 Melyből lesz sebző, gyilkos fegyver...
 Az árulás így megver!

Hálás légy azért a jó föld iránt,
 Honnan vevéd eredetéd!
 Melyben számodra só, kenyér terem,
 Forrás buzog fel titkos csöveken,
 S hol végső ágyad is veted!
 Másképp kegyét megvonja tőled,
 Gaz s burjánny nyomja el meződet,
 Űszögöt hoz a tiszta mag,
 Kincsek helyett kő és agyag,
 Mit ad a bányák ürege; —
 — Azt példázza ez a rege.

AZ ÜRES KOPORSÓ.

(1847.)

A hajdan korban élt egy fejdelem,
 Ki a perzsák felett uralkodott;
 Tanácsosi magasztalák, pedig
 Kegyetlen volt és felfuvalkodott.

Történt egykor, hogy az őspalota
 Lépcsőzetén elcsúsztak lábai...
 Hah! felkiálta, talpra a ki él,
 E rossz kunyhót földig kell rontani!

És úgy lőn. A felkorbácsolt tömeg
 Leontja a palota íveit;
 Nagy ércz-koporsó látszik azután,
 Mit a vasrúd a falból kifeszít.

Le volt erősen zárva. A király
 Parancsából midőn felnyittatott,
 Üresen lelték... s fenekén ezen
 Aranybetűs rejtélyes iratot:

Meggyilkoltak,
Eltemettek,
Meg nem holtam!
Feltámadtam,
Nem maradtam
Koporsómban;
Élek, élek, élek!!!

Gondolkodott egy perczig a király,
És hívatá országa bölcseit;
A vén, szakálas máguszok felé
Imigy kiálta: mit jelent ez itt?

Királyi székem zsámolyán ülend,
Ki a rejtélyt megfejti legelőbb!
— De a tünődő bölcsek ajkain
Mélységes hallgatásnál nincs egyéb.

Napok mulnak s őszebb lesz annyi fő,
De a felírás még mindig titok;
Hah! zúg a bős király, néhány betűt
Megmagyarázni nem tud annyitok!?

A tűz-isten fénynyel kent üstökét
Ugy lássa meg holnap reggel szemem,
Hogy kába főtökkel megrakva, e
Koporsót a tengerbe vettetem!

Midőn az ember vár, nagyot teszen;
De hogyha fél, csudát akkor mivel.
Hall a király, és megtelik füle
A bölcsek ilyetén beszédével:

Napnak fia! megfejtve a talány!
A titkos felirat téged jelent,
Halhatlanná tevének istenid,
S a koporsótól lésszsz örökre ment!

Égből veték ezt a nagy istenek.
 S felőle oly örök végzésök áll:
 Hogy a ki felnyitandja legelébb,
 Ne lásson sírt, — s az te vagy, oh király!

És a király mohón nyeldesve a
 Hízkelkedés kábitó maszlagát:
 Isten vagyok! kiálta botorúl
 S lelkét vak őrzöngésnek adja át.

A késő éjfélnél még ébren leli,
 Midőn az ajtón nesztelen belép
 Egy szálas termetű, fehér alak...
 S megy a királyhoz bátran közelébb.

Ember! ki vagy te? ,én szellem vagyok!
 Mért nem pihensz hát sírnak szelleme?
 ,Pihennék, csak késő utódimért
 Felkelnem oly gyakran ne kellene!

Ember! ki istennek tartod magad,
 Ósapád lelkét kell meghallanod!
 Jöttem, hogy a lelt koporsó felől
 Adjak valódi magyarázatot:

— Régen, régen én voltam itt király,
 Minő te vagy, kegyetlen és kevés;
 Én építém a büszke palotát,
 Melyet te mostan széllyelveretél!

Egykor meggondolám: a föld mi jó!
 Keblén terem meg a kenyér s arany!
 Imádjuk a földet a nap helyett
 A meddig birtokom határa van!

És rendelék a földnek ünnepet,
 Bálványokat s az áldozatra vért;

Midőn egy vén mágusz hivatlanul
Elém került s kihallgatásra kért.

«Méltatlan vagyok, hogy szakáلامat
Szent lábaddal oh felség, megtapodd!
De, a föld a napnak szolgája csak,
Imádd azért, s imádtasd a napot!

Ki ha mosolyog, kihajt fű, virág,
És eleven lesz, a mi még nem élt;
Felforralja az Indus habjait,
Megtüzesíti Lybia legét.

Ott, honnan megvon fényt és meleget,
Meggzün az élet, halál áll elő:
A föld a napnak szolgája csupán,
A nap az isten, s tűz az őserő!»

Haragra gyultam vakmerő szaván,
Jól van, tehát mentsen meg istened!
S akkor elásatám elevenen
Nagy érczkoporsóban az öreget.

Ismét a földnek égett áldozat,
De elém rögtön egy új mágusz állt;
Imádd király, s imádtasd a napot!
Ekkép végezvén emez is szavát.

Parancsolám, hogy társához tegyék;
S a koporsóban, hogy felásatott,
Az elébbinek hült helyét lelék...
Sem élő nem volt benne, sem halott.

Hárman jövének így egymásután,
S én mind e hármat eltemettetem;
De mind eltűntek... s ilyen iratot
Találtam a koporsó fenekén.

Meggyilkoltak,
 Eltemettek,
 Meg nem holtam!
 Feltámadtam,
 Nem maradtam
 Koporsómban,
 Élek, élek, élek!!!

S midőn tűnődném a történteken:
 Imé előtttem mindhárom megáll;
 «A nap az isten, ő az őserő!
 — Ki súgározzék rád is, oh király!

De az égre ne vond fel íjadat,
 Mert isten ellen nincsen fegyvered;
 Az eszmét, mit az idő méhe szül,
 El nem nyomhatd és meg nem ölheted!

Mag az, s ha eltapodják lábaid:
 A földben ver száz águ gyökeret;
 Tűz az, melyet ha hamv alá takarsz,
 A láng helyett nyersz eleven szenet.

Nézd, a természet nem nyugszik soha,
 A föld terem gyümölcsöt, aranyat;
 A tenger zúg, az ég mosolyg, dörög...
 S meddő a szellem-ország volna csak?

Nem! az időnek karján jönnek el
 Az eszmék, ez óriás gyermekek,
 Hogy míg nép és kor birkozik velök:
 Megnövelkedvén, — végre győzzenek!

Hajolj hát meg ez óriás előtt,
 S szeresd a népet: annak fegyverét,
 Hatalmadon, mikép a köszörűn,
 Nyomás által csak élesítenéd!

Ha elbotlott, nyakára ne tapodj,
Inkább emeld fel azt kegyelmesen ;
A nagylelkűség vonz, lefegyverez,
Boszúállásból köny s nyomor terem.

Nézd ! megharagszik néha bár az ég,
S a földre égő dárdát hajigál :
Szivárvány-karját nyújtja majd felé,
S meleg csókot küld nap-sugárinál.

Fényeskedjél te is király, de nem
A villám gyilkos fényességivel ;
Az engesztelés szivárványa légy,
A jótét napja, mely alkot, növel !

Szemed kiszúrd, s vágd el gyakran füled
És a férget, mely lábadhoz lapúl,
S a népre álnokul vádaskodik,
Taposd, taposd el irgalmatlanúl . . . !

Jó a nép, oh király, csak apja légy :
Magátul édes gyermeked leend !
Nagy a nép, ő az eszme fegyvere,
És az eszmére, kardodat ne fend !

Temesd el, mint tevéd, apostolit :
Mind felkél, és tíz támad egy helyett :
Vedd ezt eszedbe, s légy bölcs, oh király,
— Az eszmét karddal meg nem ölheted ! »

,Igy szóltak ők, — és én bölcsebb levék ; —
Az ércz koporsót intő jel gyanánt
Palotámnak falába tétetém,
Ha tán a vadság és döllyf újra bánt.

De elkerüle mind halálomig ; —
Azóta mennyi század elfutott . . . !

Az ércz koporsót ki felbolygatád :
Hogy mit jelent írása? Most tudod !

Azért reszkess az istenek nevét
Egy perczig is kábán bitorlani, —
S ne várd, hogy újra megjelenjenek
Elhunyt apáid boszús árnyai !

A DALOK- ÉS ÓDÁKHOZ.

HÜVÖS SZÉL FÚ...

Hüvös szél fú kelet felől,
Szegény Erdélyország felől,
Jegyben járt már régen vélünk,
Lakodalmat még nem értünk...
Magyar haza mennyasszonya
Szép kis ország
Jegygyűrűnket, koszorunkat
Hogy elorzák. —

Meleg szellő fú dél felől,
Távol Törökország felől,
Meleg szellő honfi bánat
Forró sóhajából támadt
Édes hazám Magyarország
Arva népe!
Hogy jutottál a bujdosók
Kenyérére. —

Lanyha szél fú nyugat felől,
Nyugati országok felől,
Mi haszna a sok beszédnek
Ha nem tesznek lanyha népek? —
Édes hazám, gyász példád beh
Hűn mutatja:
Egyik nép a másikat hogy
Veszni hagyja. —

Hideg szél fú észak felől,
 Hideg Muszkaország felől,
 Megfagyasztta minket észak:
 A nemzetjog szóbeszéd csak!
 Ki erősebb, ül s parancsol
 A világon
 Elnyomott népek nyakába
 Hull a járom. —

Induljatok lanyha szelek
 Hadd szűnjék a hűvös... meleg
 Vagy bődülj meg fagyos orkán
 Mint a hang a tigris torkán.
 Ronts, emészs és dúlni semmit
 Ha már nem kap
 Megszakadva rogyjon össze
 Bósz hatalmad. —

KÓCSI PUSZTÁN.

Kócsi pusztán betyár vagyok,
 Szorongatnak a hadnagyok!
 De ne féljen a vármegye,
 Hogy a vasat én rám tegye!

Gyerünk szellő, nincs itt szállás
 Messze van még Árokszállás!
 Három mértföld meg egy darab,
 A lovamról szakad a hab. —

Simogatom, szólingatom!
 Régóta vár a galambom!
 Kikönyököl ablakába
 Néz fel s alá, de hiába!

Esteledik, borúl az ég
 Ne menj hivem aludni még!

Szellő lovam dobogása :
Édes álmad szakadása. —

Kerülök én száz mértföldet
Hogy egy jó szót halljak tőled !
Ha a nyakad átölelem :
Odaadnám az életem !

Jobb tanyán még nem is háltam
Mint a rózsám hajlékában ;
Hejh, pedig ott se alhatom
Mégis csupa nyugalom. —

BOLDOG SZIGET.

Bolondság! de úgy képzelem ;
Ha volna a nagy tengeren
Egy darab föld, melyet soha
Nem illetett ember nyoma :
S keze szenyje a szűz, szabad
Természetén még nem maradt :
Hány lenne, ki oda siet ?
— Éz volna a boldog sziget ! —

Tengerhúst hord az enyhe szél
Együtt dal és visszhang beszél,
Illatos a föld kebele ; —
Zamattal és lével tele
Narancs, füge a csaliton . . .
Ez a földi paradicsom !
Kizöldül a fa — kész a ház —
Odujában méhraj tanyáz ;
Melyek szépen megállanak :
Galóczáktól pezsg a patak.
Rád nem kiált völgy és lapály :
Gyere fiam szánts, vess, kapálj !
Ne kiméljed a tenyered.
Ha szereted a kenyeret !

Ad azt a föld — nem kell dolog!
 Venyigékből színbor csorog,
 Parázsba hull a gesztenye,
 Jól jár, ha van, ki megegye!
 Madár kezes, vad nem ijed...
 — Ez volna a boldog sziget. —

S nem ennyi, melylyel bír vala
 Hiszen még most jön a java!
 Nincs ott e négy: — s ki rajta kap —
 Ügyvéd, orvos, katona, pap. —
 Nincs zálogház, csőd, uzsora;
 Cseléd, ki a maga ura
 Ki kocsin jár, nincs naplopó;
 Sovány tudós, kövér kopó
 Nagy úr, kit — bár mázsán nehéz —
 A kis Jordán zsebébe tész.
 Ott nem küzd az enyém, tied...
 — Ez volna a boldog sziget. —

Az nem nevel nagyságokat,
 Kikből nagy rész főz mosogat;
 Ott a szajkó, mely csak fecseg,
 Banka s kakuk nem becsesek! —
 Ott csak hordón, átalagon;
 Itt máson is abroncs vagyon.
 Nem látni ott vén ifiat,
 Bolondot a sok ész miatt,
 Fogatlan szájt foggal tele
 Fehér haját, mely fekete,
 Aurorát, ki csak Lizet...
 — Ez volna a boldog sziget!

Nincs ott, ki ír, szerkeszt lapot
 Nyolcz személyre tizenhatot
 S rajta tör az emberfián,
 Köti, fogja, mint a zsigány.

Melytől nap s élet rövidül:
Naptár nem jön ki senkitül,
Tudván mi a parancsolat:
Szeresd felebarátodat!

Hogy a világból is kifuss:
Nincs poéta, sem kritikus,
Nem kész egymást a sok zseni
Keresztfára feszíteni;
A kit szabály nem zaboláz:
Nincs virtuóz, nincs zongorász;
S mely undokabb mindannyinál:
Nem akad, ki politizál...
Nincsenek ott bölcs rendszerek,
Melyeken a könnyed pereg.
Nem dicsérnek, hogy elpirúlj;
Nem gyaláznak, hogy felvidúlj:
Nem adják ki arczképedet...
— Ez volna a boldog sziget. —

Boldog bizony! kincseire
Szinte fáj az ember foga
De én talán, a mie nincs:
Azért mennék inkább oda!
Ily boldog föld, hisz volna csak
És szállhatnék, mint szállanak
A darvak és a vad libák:
Fényes világ, művelt világ!
Itt hagynálak — azt elhihetd
— Ez volna a boldog sziget. —

TARTALOM.

Balladák. Beszélyek.

		Lap
Jézus és a nép.....	7	Hahóthy Farkas..... 83
Az özvegy és fiai.....	10	Muszka tréfa..... 87
Szécsi Mária.....	14	András polgár..... 92
A budai országgyűlés.....	21	A keresztútról..... 97
Pipás kántor.....	24	Árokháti Lőrincz..... 100
A kincskereső.....	27	Szent László királyról..... 102
Bosnyák Zsófia.....	31	András herczeg sólyma..... 106
Egy házasság.....	38	Etele hun királyról..... 108
A gazdag.....	41	Kun Kocsárd..... 112
A vámosujfalusi jegyző.....	43	Mátyás királyról..... 114
A jós festő.....	52	Ősidőkből..... 117
Pali története.....	54	Rétel patakja..... 120
Amnon és Támár.....	58	A félkezű koldus..... 122
A fekete ember.....	61	Kálmán és Prezlava..... 128
Szuhay Mátyás.....	64	Két ártándi..... 130
A futó csillagról.....	73	Borics és Prezlava..... 132
A miskolczi bíró.....	74	A pozsonyi harczjáték..... 136
Arszlán pasa.....	76	Három a daru..... 139
Huszar kaland.....	78	Jóczik Jónás futása..... 143

Regék.

A vitorlás csiga.....	155	A selyembogár.....	216
A Kárpátok villije.....	162	A légkő.....	219
A visszhang.....	169	Borova hora.....	224
A tengerszem.....	172	A fénybogárról.....	229
A sírásó.....	177	A jávorfáról.....	230
A tó leánya.....	180	A vándor lápról.....	235
Cservena hora.....	183	Az ördögszekérről.....	242
A bölömbika.....	188	Az árvalányhajról.....	249
A fénikszről.....	193	Tíz forrás.....	256
A lidércz.....	194	A szegény és gazdag.....	262
A mészharomat.....	202	Két szomszéd vár.....	267
A kérész.....	204	A hős és kardja.....	272
A tűz szelleme.....	206	A sztraczenai sziklakapu.....	276
A pók versenye.....	211	Az üres koporsó.....	280
A barlang lelke.....	212		

A dalok- és ódákhoz.

Hűvös szél fú.....	287
Kócsi pusztán.....	288
Boldog sziget.....	289

PH
3132
M3

köt.39

Magyar remekírók

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

LESZIK K. KÖNYVKÖTE BUDAPEST